

Gamle Modum

ÅRSSKRIFT FOR MODUM HISTORIELAG 2021

36. ÅRGANG

Modum Historielag

Bli medlem og støtt vårt lokalhistoriske arbeid!
Betal kontingent kr. 100 til bankgiro 2270.03.02087
og få årsprogram tilsendt.

Besøk hjemmesiden vår: www.modumhistorielag.org
Der finner du mye informasjon og historisk stoff.
Følg også Modum Historielag på vår facebookside.

Bestill eldre nummer av **Gamle Modum!**

- Pris kr. 25 pr nummer
- Pris kr. 500 for alle årgangene fra 1986 til 2020
- Bestilles hos sekretæren
- Tematisk innholdsfortegnelse finner du på hjemmesiden

En rimelig gave til enhver anledning!

Det nylig utgitte Modum Leksikon kan du også bestille
på samme måte, pris kr. 300,-

Kontaktadresse e-post: liljatre@gmail.com

Historielagets styre i 2021:

Leder og sekretær: Eva Gundersen,
Bergaveien 2, 3360 Geithus, e-post: liljatre@gmail.com
Torhild Grøterud, Vikersund
Signe Thunestvedt, Vikersund
Håkon Fredriksen, Åmot

Gamle Modum

ÅRSSKRIFT FOR MODUM HISTORIELAG 2021

36. ÅRGANG

I redaksjonen:

Jon Mamen
Erling Diesen
Aase Hanna Fure
Asbjørn Lind
Andreas Øvergaard
Erling T. Scheen

Gamle Modums adresse:

Jon Mamen
Fjerdingsstadveien 161, 3330 Skotselv
E-post: jon@mamen.no
Tlf. 32 75 30 65 / 924 59 284

ISBN 978-82-999837-8-5

Forsidebilde: Ella Gulbrandsen i Vermont, USA

Layout og trykk: Caspersens Trykkeri AS, Vikersund, 2021

Innholdsfortegnelse:

PER OLE BUXRUD: Skihopperen Ella fra Åmot, kanskje mer kjent i Amerika enn i Norge	3	KJELL G. ENGEN: Da krigen kom til «Vassbønn»	34
ARNT BERGET: Butikker mellom Kløftefoss og Vikersund	7	AASE HANNA FURE: Lang vei til presten	36
UNNI VENKE HOLM: Skolen i Finnemarka	12	HANS P. FURE: Østmodum ungdomslag 40 år	37
ARNT BERGET: Seterbruket på Holleia i mellomkrigsåra.....	16	HÅVARD ALTERN: Skolen som ble en omstridt ungdomsklubb ...	40
ARNT BERGET: Bjørnejakt på Snarum	18	PER OLE BUXRUD: Sogneprest Peder Bjerkeseths Palestina-reise i 1931	47
JON MAMEN: Ingeborg Jensdatter	19	PER OLE BUXRUD: Fjorten kamerater fra Åmot startet «avis» i 1950	52
ARNT BERGET: Flomsaga i Gråbekken på Sysle	21	SVERRE THERKELSEN: Hilsen te kappellet på Åmot som er 80 år	54
KARI E. ØDEGÅRD: Lauritz Kronen (1880-1967) – hvem var han egentlig?	22	JON MAMEN OG ERLING DIESEN: Modum for hundre år siden	55
ERLING DIESEN: «Banens beste var Knut Bottegård»	25	LIV THERKELSEN: Åmot før i tida	58
JON MAMEN: Nicolai Beck	29	JON MAMEN: Portrettene i Nykirke, hvem forestiller de? ...	59
JON MAMEN: Modumsiaden.....	31	JON MAMEN: Å forstå Modum og moingen	61

Per Ole Buxrud:

Skihopper Ella fra Åmot, kanskje mer kjent i Amerika enn i Norge

Starten

Ella Gulbrandsen ble født 26. september 1921 hjemme på småbruket på Nordbråtan, Åmot, som eldst i en søskenflokk på tre. Gudleif ble født i 1923 og Randi i 1925. Foreldrene, Olga og Harald, var ivrige friluftsmennesker og arrangerte, blant mye annet, hoppkonkurranser for ungene i nabolaget. De noterte hopp-lengder og utropte vinnere. Premiene var oftest en «kjærlighet på pinne».

Disse konkurransene var bakgrunnen for at skihopping ble en naturlig vinteraktivitet for jentungen Ella. Hoppbakken på låvebrua var fin å øve seg på, men hun våget seg raskt på litt større bakker.

Etter hvert gikk hun «gradene» og våget seg på de helt store hoppbakkene. I den lokale Kongskollen (1937–1951) var Ella «trekkplasteret» i åpningsrennet. 15-åringen hoppet 38 meter!

I flere år var hun åpningshopper ved mangt et skirenn rundt om i distriktet, som for eksempel i Gustabakken, Melumbakken og Smørgravbakken.

Til Amerika

Et renn i Hannibalbakken ved Kongsberg ble en dør-åpner for Ella. Blant de mange tilskuerne var det også noen norsk-amerikanere, og de ble så imponert over Åmot-jentas dristighet at de umiddelbart inviterte henne til Amerika.

Den 23. november 1937 gikk 16-åringen Ella om bord i «Stavangerfjord» i Oslo. I Amerika skulle hun først delta i et innendørs oppvisningsrenn i det berømte Madison Square Garden i New York City. De fire norske som opptrådte der var Ella, Johanne Kolstad, Tomm Murstad og Sverre Kolterud. I Karin Bergs bok *Hopp, jenter – hopp* omtales Ella som «sjarmtrollen Ella».

Avisene rapporterte om hvor vellykket dette var og om at de norske kom til å tjene store penger på dette i Amerika. Noen økonomisk gevinst ble det ikke, men Ella skapte seg et navn.

Den 23. januar 1938 åpnet hun et renn som var arrangert av Telemark Ski Club i Rosendal, New York. Hun falt i begge de ordinære omgangene, men ble så sinna at hun tok skiene på nakken og entret

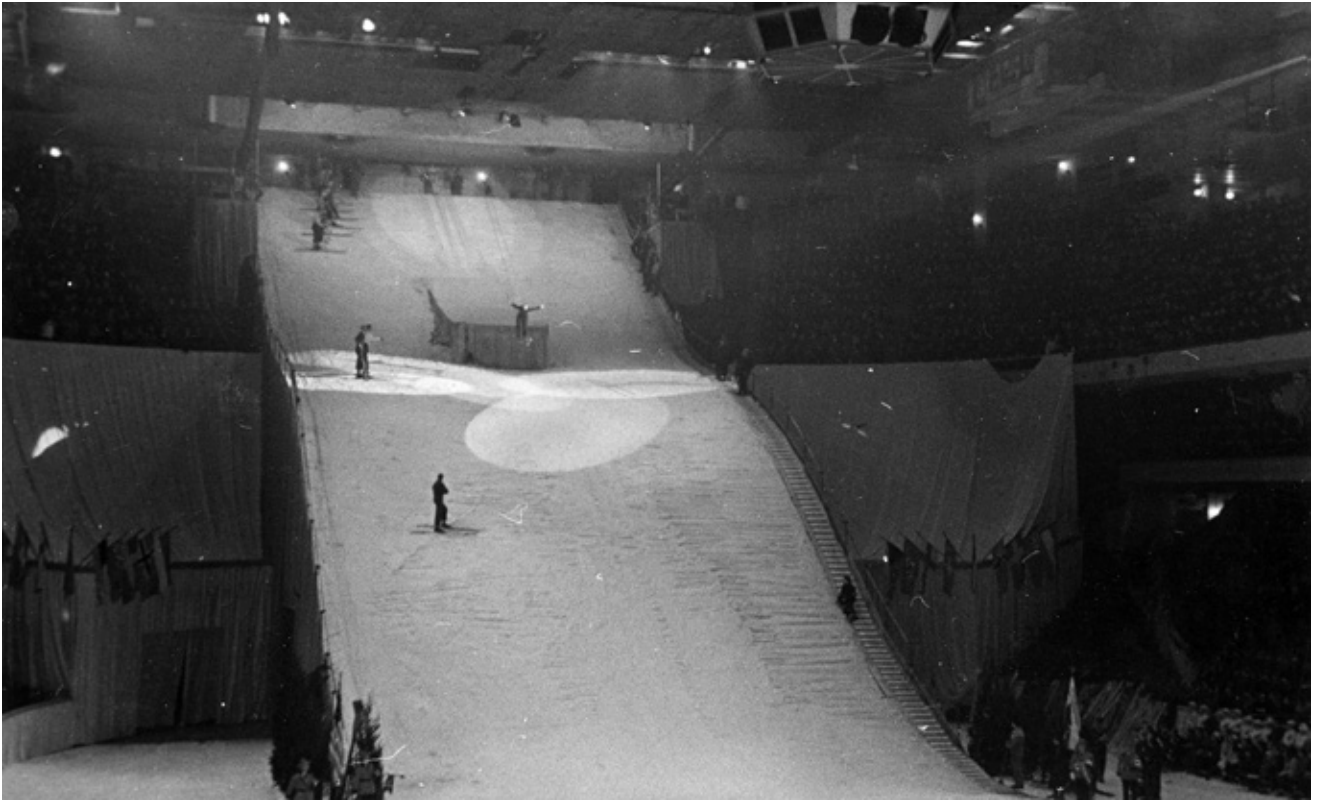
bakken for tredje gang. Da gikk det. Hun var ikke den eneste som måtte over ende denne dagen. Mildværet gjorde at fallprosenten var stor.

Første kvinne utfor

Det var i Rumford i Maine at Åmot-jenta for alvor gjorde seg bemerket. Ella var den første kvinne som satte utfor den bratte 60-metersbakken, og avisene ga henne derfor mye spalteplass. Det var dessuten helt uvanlig at hun, som kvinne, skulle få være med i selve konkurransen. Nummeret på brystet viste at hun skulle starte som nr. 100, i klasse B.

Vermont, USA. Ella 16 år

Som en liten prikk i luften følges Ella av lyskastere før hun lander i oppvisningsrennet i Madison Square Garden i New York i 1937

Sambyggingen Gustav Sunne skrev hjem til *Buskeruds Blad* om det som skjedde: «Da nr. 99 hadde hoppet, blev det meddelt i høttaleren: Ella Gulbrandsen of Norway. «Give her a big hand folks. Here she comes!» Alt ble dødsstille. 117 fot! (36 m) Elegant og støtt som fjell. Da blev det et øredøvende brak. Folk klappet og skrek. «Ja, den Ella!» Hun ble nr. 14 i denne konkurransen blant menn, og når hun etterpå gikk på gaten, pekte folk på henne og sa: «That is the Norwegian girl ski-jumper».

Ella og Anton Lekang i et samstemt nedslag under det spektakulære skishowet i Madison Square Garden i 1938. Parhopp fikk tilskuerne til å måpe, dette var ganske utrolig.

Ella med blonde lokker og blå øyne var både ung og uerfaren. Hun kunne ikke et ord engelsk og var avhengig av et støtteapparat. Utflyttede landsmenn utgjorde et sikkerhetsnett. Hun bodde alltid i private hjem, blant annet hos Ingeborg og Adolf Schrøder i New York, hos Knut Olsen i Dearborn, Detroit og hos Reidar Christiansen i Rumford, Maine.

Ellas Amerika-manager

Gustav Sunne med familie hadde i mange år vært bosatt i Amerika og drev sportsforretning i New York. Han var også en profesjonell tilrettelegger og administrator, en bestemt og omtenkfull mann. Han påtok seg å være Ellas manager i Amerika.

Ved et skirenn i White Plains i N.Y. i februar 1938 var det spesielt mildt og praktisk talt ikke snø. For å gjennomføre rennet ble finmalt, pulverisert is lagt på i bakken. Men sletta var forferdelig, nesten bar. Sunne ga klar beskjed til Ella og rennledelsen om at hun ikke fikk lov å hoppe. Det var for farlig. Reaksjonene uteble ikke. Folk ville se henne. Det ble et skikkelig oppstyr, og til slutt ga Sunne etter for presset og lot henne få kjøre ned unnarennet og over halmen på sletta. Altså et kompromiss. Publikum fikk i hvert fall se henne med ski på bena. Da det hele var over, og jenta like hel, sa en stolt og lettet manager: «Maken til mot i 17 års gammel pike har man vel aldri sett».

Ella på taket av en skyskraper i New York i 1938. I USA reklamerte hun for ski både fra Hovde Skifabrikk i Vikersund og for ski fra Drammen Skifabrik

Engelsk-timer hjemme i Norge

16. mars 1938 reiste Ella med «Stavangerfjord» fra New York og hjem igjen til Norge. Om sommeren tok hun privattimer i engelsk.

3. november samme året var det klart for ny Amerika-tur, denne gangen med «Oslofjord». Nå startet oppholdet med innendørs opptreden i Boston Garden, Massachusetts. I et helsides avisoppslag står det: «Norwegian Girl Laughs At Fear In Garden Stunts». Hun viste overhodet ingen tegn til frykt og nerver for å hoppe. Alle smeltet for det lille sjarmtrollet.

I desember gikk ferden til New York og Madison Square Garden. Denne gangen med skiakrobatikk og et spektakulært show med musikkorps, kanefart, og med aktører iført alt fra pelsverk til paljetter. Hunder

i hundespenn bjeffet og skulle minne om pelsjegerliv og polarferder.

Før første avreise til Amerika forærte Kristian Hovde, eieren av Hovde Skifabrikk i Vikersund, Ella et par nye Hovde-ski med sukkerbit-tupp og med kandaharbindinger. Senere ble hun også sponset med ski fra Drammen Skifabrik, dresser fra Ko-Fa-No i Drammen og støvler fra De forenede Skofabrikker i Drammen.

Sonja Henie

I forbindelse med Ellas deltagelse i et stort hopprenn i Detroit i Michigan skrev en norsk avis dette:

«Vaar store isprinsesse Sonja Henie var i Detroit en hel uke. Hun hadde fullt hus i Olympia alle kvelder undtatt den andre kveld. Alle aviser i Detroit hadde ifjor og forfjor sine sportsspalter fulle av fotografier og notiser om frk. Henie. Iaar maatte man lete med forstørrelsesglass efter hennes navn. Undres hvorfor?»

Svaret er Ella Gulbrandsen, den unge norske ski-hoppersken. Hun kom til Detroit med aarets største snefall, saa aa si bragte sneen med sig. Over 3000 mennesker var tilstede og saa et par av de fineste hopp som er sett paa disse kanter av landet».

Under sitt opphold i Detroit blev frk. Gulbrandsen introdusert til endel av de norske i kolonien av hr. og fru ingeniør F. H. N. Olsen i deres hyggelige hjem i Dearborn.

Amerika-oppholdet avsluttes

Den siste vinteren i Amerika hadde vært innholdsrik og anstrengende. Over 3000 så henne hoppe i Detroit i Michigan, og minst like mange i Pittsburg Garden. I OL-bakken i Lake Placid, N.Y. boltret hun seg sammen

Bakken i White Plains N.Y. der hun blant annet hoppet i 1938

Ella i White Plains N.Y.

Ella hopper i Vermont, USA

med OL-medaljør og tre ganger norgesmester Reidar Andersen og andre norske storhoppere.

Det ble mye reising for noen sekunders flyt gjennom luften, i mange stater og bakker, men alltid lystbetont. Hun nøt forventningspresset og merket entusiasmen fra tusenvis av tilskuere. Hun ville ikke skuffe publikum, og det gjorde hun heller ikke. Hennes personlig rekord var 58 meter, satt i White Plains, New York.

Ellas siste offentlige hopp-opptreden i Amerika var sommeren 1939 i Madison Square Garden i New York City. Dette var i forbindelse med idrettsuken som var en del av den store verdensutstillingen. Her hoppet hun oppvisning i en oppbygd bakke trukket med seilduk.

I forbindelse med verdensutstillingen deltok hun 29. april også som medlem i The Norwegian Folk Dance Society of N.Y. på en opptreden i Hyde Park, N.Y. Dette var Norges dag på utstillingen, og programmet startet med «Ja vi elsker» og fortsatte med kjente norske sanger og folkedanser. Det norske kronprinsparet Märta og Olav og det amerikanske

presidentparet Eleanor og Franklin D. Roosevelt var æresgjester. Ved en annen anledning hadde Ella fått hilse personlig på Eleanor Roosevelt.

6. juli 1939 gikk Ella om bord i «Stavangerfjord» i New York og reiste hjem til Norge etter sine to innholdsrike opphold i Amerika. Kronprinsparet Märta og Olav var også med på skipet; de hadde akkurat avsluttet sin ti ukers lange Amerikatur.

For Ella satte verdenskrigen, som nå truet, en stopper for flere Amerika-turer og en videre hoppkarriere.

Etter Amerika

Under krigen utdannet Ella seg som frisør. I 1946 giftet hun seg med Andreas Stensrud og flyttet til Drammen, der hun drev egen salong. I 1951 ble sønnen Kai Roger født. I 1956 bygde familien eget hus nær Elles barndomshjem. I urmaker Lars Jellums forretningsgård i Strandgata på Åmot startet hun salong i 1958. Den drev hun frem til 1995, da var hun 74 år. Ella på sykkel til og fra salongen var en del av «bybildet».

I desember 1993 var OL-fakkelen på sin vei fra Morgedal til Lillehammer også innom Modum. Av eldre idrettsutøvere som fikk æren av å håndtere fakkelen var Ella.

Ved World-Cup-rennene i Vikersund i 1998 var det Ella som delte ut premiene. Et ærefullt oppdrag, syntes hun.

I 1998 presenterte Karin Berg, konservator og direktør for Skimuseet i Holmenkollen, sin bok *Hopp, jenter – hopp*, der hun skriver om pionerer i kvinneidretten. Selvfølgelig var Ella, sammen med sin Andreas, sønn Kai Roger og svigerdatter Aslaug æresgjester ved lanseringen.

Tidlig på 2000-tallet begynte Ellas helse å svikte, og hun døde 25. mars 2005, 83 år gammel.

KILDER:

Kai Roger Stensrud

Karin Bergs bok *Hopp, jenter - hopp*

Arnt Berget:

Butikker mellom Kløftefoss og Vikersund

Før «butikkdøden» rammet landsbygda var det en mengde butikker mellom Kløftefoss og Vikersund som jeg husker fra min barndom og fram til 1990-åra. Disse vil jeg skrive litt om sammen med enda eldre handelssteder, som jeg har funnet omtalt i gamle papirer og hørt fortalt om av eldre generasjoner som nå er borte.

Kløftefoss

I Damstua ved Lia var det på midten av 1800-tallet brennevinshandel. Om det ble handlet med andre ting, er usikkert. Sikkert er det at året 1890, i Solbakken, i den ene arbeiderboligen ved Ramfoss Tresliperi var butikk og bakeri drevet av Johan Johansen Haare. Han hadde også ledet oppbyggingen av sliperiet. Ved

Den mørke bygningen er Carl Olsens butikk på Kløftefoss.

Solbakken i bakgrunn var første butikken ved Ramfoss.

Brekkes butikk Flata. Skole 2. etasje, lærerbolig til venstre

folketellinga i 1900 ser vi at svenske Carl Fredrik Olson hadde overtatt butikken. Han holdt til i Solbakken fram til 1909, da bygde han ny butikk oppe ved jernbanestasjonen. Flere av arbeiderne ved tresliperiet fulgte etter og bygde seg hus i området ved jernbanestasjonen, og slik oppsto tettstedet Kløftefoss. Carl Olson har mange etterkommere i Modum. En av dem var hans dattersønn Johan Skøien fra Snarum som etter hvert overtok forretningen og drev den fram til han ble pensjonist.

Ula

I gamle papirer er det nevnt en handel i sidebygningen på arrestbygningen, som den ble kalt da Ula var lensmannsgård, den gang Truls Rud eide gården midt på 1800-tallet.

Butikken i sidebygningen i Ula

Morud

Da Magnesittverket kom i drift i 1905, ble det behov for en landhandel i området. Johan Braathen starta da butikk på øvre Gubberud inntil den gamle Hallingdalsveien. Da det ble bygd ny vei, ble et tømmerhus fra Albjerk i Sigdal tatt ned og satt opp igjen ved denne, ca. 100 m fra den gamle butikken. Sønnen Arne Braathen overtok og flytta virksomheten i 1946 til dette huset som han også brukte som bolig. Postkontoret som hadde holdt til på Morud stasjon, ble også overført til butikken i 1957. I 1962 gikk butikkdriften ut av familien, men de beholdt boligen og leide ut butikkdelen til Olav Fagernes som fortsatte drifta av landhandel og postkontor.

Butikkene på Morud. Det er 3 tidligere butikker på bildet.

Snarum kooperative handelslag

Starta sin virksomhet på øvre Gubberud i 1908 med Søren Bakken som bestyrer. 6 måneder senere overtok Olaf Hæhre, men også han slutta etter et halvt år. Lite penger og vanskeligheter med å skaffe varer gjorde at flere medlemmer ytre ønske om å oppløse foreningen. Men styret arbeidet aktivt for å fortsette, og Embret Sandsbraaten ble ansatt som bestyrer. Butikken ble flyttet til nordre Prestegaarden, slik at de fikk et større kundegrunnlag, og mindre kjøretgifter. Økonomien ble bedre slik at de kunne betale medlemmer et utbytte og avsette penger i et byggefond. De kjøpte også ei tomt ved Snarum stasjon i 1923. Sandsbraaten slutta i 1926 og A. Berggaard ble ansatt som ny bestyrer i 1925. Ny butikk ble reist på tomten ovenfor stasjonen i 1927. I 1930-åra ble Alf Sunne bestyrer, og han og kona Lena drev butikken med bra overskudd i 27 år. Etter Sunnes død overtok Torgeir Brunnes fra Vikersund, og han ble den siste bestyrer i den bygningen. Da den nye riksvegen kom, ble ny bygning reist på nedsiden av stasjonen. Brunnes sluttet og ble bestyrer i Vikersund Samvirkelag og Gunnar Eidesmo ble ansatt som bestyrer på Snarum. Da samvirkelaget ble nedlagt, ble begge bygningene kjøpt opp av Dagfinn Lund som etablerte Snarum Bygg ovenfor jernbanestasjonen. Han leide en tid ut

Snarum samvirkelag ble bygd 1927. Lofthus Handel i bakgrunn

Søren Bakken var bestyrer i Snarum Handelslags første butikk.

Norheim handel Snarum

den siste butikken til Tove og Svein Martin Kittilsbråten og senere til Gro Flaglien.

Nordheim Handel, lå i krysset mellom den gamle Hallingdalsveien og Snarumsveien. Den ble etablert først på 1900-tallet av Hans og Maren Gubberud. Datteren Anne Karine fortsatte drifta av butikken, mens sønnen Kornelius (Kornel) drev elektrisk verksted i kjelleren. Han gikk under til tilnavnet Edison fordi han lagde mye rart bl.a. en liten tohjulstraktor og vaskemaskin. Butikken ble nedlagt omkring 1950.

På Kantom på østida av Snarumselva rett over for Snarum koboltverk, ved Kantomevja, ble det drevet litt handel da koboltverket var i drift. Men det ble fortalt at varelageret ikke var større enn at mesteparten fikk plass i ei stor kiste.

Sørensen Handel, ved Snarum koboltverk. En gate av tømmerbygninger blant dem en butikkbygning lå i samme retning som saga til Per Korsbøen nå ligger. Butikken ble drevet av en som het Sørensen. Nå er alle tømmerbygningene borte. Det gjelder også butikkbygningen som ble låve i Rundtom på andre sida av elva.

Lofthus Handelstessted, ved Snarum stasjon. Ble bygd 1889 av Godtfred Aamodt. Hans søster Anne Sofie som var gift med lensmann Uhlen, overtok i 1892. Etter Uhlens død i 1898 død solgte hun forretningen til Bernhard Sundhaugen via P. G. Thoen i 1899. Meieri ble bygd på nedsiden av butikken. Det kom i drift i 1901. Aktiviteten var stor på handelsstedet, for Sundhaugen var en driftig kar. Han fikk reist en sidebygning som Magnus Ellefsen fra Drammen drev bakeri i, og han leide ut sydenden av butikkbygningen til bakerens bror, som drev konditori og bakeriutsalg der. I 1911 besluttet Sundhaugen seg for å selge bygningene til baker Ellefsen som var eier fram til Andreas Flågan overtok i 1918. Han ga handelsstedet navnet Bakkelund. Flågan overtok i 1920 også poståpneriet, som inntil da hadde vært på jernbanestasjonen. Dette ble plassert i den delen av butikkbygningen hvor det før var bakeriutsalg. Emil M. Sønsteby var Flågans svigersønn, og han overtok forretningen i 1939 og ble nok den mest kjente av de

Emil Sønstebys handel Snarum Gamlebutikken i bakgrunn

som drev handelsstedet. Han var forut for sin tid og praktiserte både nattåpent og søndagsåpent lenge før slikt ble aktuelt. Han var kjent for å skaffe nær sagt alt av varer, noe som var svært viktig, spesielt i krigsåra og i rasjoneringstiden. Folk kom både fra nabobygdene og byen for å handle hos Emil «Natt og dag», som han ble kalt på folkemunne. I tillegg til kolonialvarer kom klær og skotøy, byggevarer, jernvarer, fjernsynsapparater og mopeder med i vareutvalget. Han solgte alt fra rakefisk til dynamitt, og drev slakteri i det tidligere bakeriet. Han installerte fryseri i kjelleren i 1950 og drev utleie av frysebokser til sine kunder. Da den nye riksveien over Snarum kom, satte han opp nytt forretningsbygg, med leiligheter i 2. etasje og med postkontor og bensinstasjon ved denne. I den gamle flotte butikkbygningen ble det flere utleieleiligheter. Sønnen Mads Arne og senere Emils sønnesønn Egil overtok forretningen og drev den fram til «butikkdøden» rammet landsbygda.

Bakeri og butikk i Nyhus

I siste halvdel av 1800-tallet drev Erik Jensen Nyhus bakeri og butikk i gamlebygningen i Nyhus. Arne Hov skriver i *Historier fra Snarum* at spesialiteten til bakeriet var «Nyhussnipper». Det var stor trafikk i butikken under Krøderbanens byggeperiode og han forteller om to karer som reiste fra gjelda si i butikken da anleggstida tok slutt. Men at de kom innom og betalte denne 20 år senere.

Bakeri og butikk. Til venstre Nyhus Snarum

Lassen Handelsforretning på Skjelbred

Jens Lassen var født i Kristiansand i 1806 og kom til Modum i 1825. Der begynte han som handelsbetjent i butikken til Nils Brekke på Skuterudflata. Det ble starten på hans 50 år lange handelsvirksomhet i Modum. Han drev krambu i to år på gården Hilsen, før han flytta til Skjelbred og leide hus der til sin handelsvirksomhet. Dette var i Blaafarveværkets storhetstid, noe som førte til stor trafikk hos Lassen. Det var nok derfor han flytta virksomheten til Skjelbred,

Diskens fra Lassen Snarum

som lå innenfor Snarums grense, slik at han kunne drive brennevinshandel også. Han fikk skilt fra B-nr. 4 Østre Skjelbred med butikkbygningen, bolighuset og en del jord. Han kjøpte også eiendommen Festningen, hvor det var teglverk med mange mann i arbeid. Fra dette leverte han store mengder teglstein til Blaafarveværket. Andre eiendommer kjøpte han også, og drev i tillegg utlånsvirksomhet. Snarum koboltverk var også en stor kunde. Lassen hadde med andre ord en lysende karriere som forretningsmann, og ble en betydningsfull mann i bygda og medlem av herredstyret. Han bygde på stua som hadde vært hans bolig siden han kom til Skjelbred til å bli en staselig toetasjes bygning, slik den fremstår i dag. Men med konkurs ved Snarum Koboltverk, mange utestående fordringer og store vanskeligheter ved Blaafarveværket, svikta kundegrunnlaget. Det endte med konkurs i 1863. Men han klarte å beholde eiendommen og sto for drifta av butikken fram til 1875. Da ble landhandelen nedlagt. Han ble ansatt ved Modum Sparebank som assistent og revisor i 1863, (samme år som konkursen) og var det fram til 1897. Jens Lassen døde i 1903, 97 år gammel.

Hole meieri og landhandel

Ble etablert i 1883 i Bøenstøbakken ved veien fra Sysle til Vestre Spone. Meieriet drev også landhandel fram til 1905. Etter det ble butikklokalene bortleid til private kjøpmenn som også var styrere og forretningsførere. Styrere fra 1905 og fram til meieriet ble nedlagt og flytta til Sysle stasjon i 1912 var: Lars Olsen Holtnes, N. Aker, L. Odinsgård og Johan Hval.

Hole meieri og landhandel, ved Sysle stasjon, var i drift fra 1912 til først i 1950-åra. Bestyrere og samtidig kjøpmenn var Johan Follestad, Arne Thingelstad og Anders O. Berget. Berget fortsatte å drive butikken i noen år etter meieriet ble nedlagt og revet, og Elart ble bygd på tomta.

Butikker på Skuterudflata

I gamle dokumenter finner jeg minst tre bygninger hvor det var butikker omtalt. Kai Hunstadbråten skriver i boka Blaafarveværket at det i verkets størstetid var flere som drev handel på Skuterudflata, som den gang var Modum største tettbebyggelse. Nils Brecke er nevnt som landhandler på Skuterudflata i 1825, og holdt til i 1. etasje i Blaafarveværkets bygning der det var skole i 2. etasje. I den store bygningen som lå nærmet veien på øst-sida, lengst syd på Flata, drev Bernt Knudsen Eken butikk i 1850. Han flytta til skolebygningen og overtok butikken i 1866, etter Nils Breckes død. I 1874 er Christen Nilsen Brecke omtalt med fast utsalgssted for Skuterudfladen Forbrugsforening. Året etter ble det gitt bevilling til samme forening ved Syvert Olsen Skuterudfladen. Handelsbrev fikk Johan Brecke i 1877, Lars Svendsen i 1879 og Hans Olsen Berg på samme sted i 1883. Henrik M. Rud fikk handelsbrev samme år for å drive i Forbrugsforeningens forrige lokale. I Aslaksbyevjen fikk Hjalmar Nilsen Fure handelsbrev for å drive butikk i 1893, samme år som Henrik Olufsen Skuterud fikk handelsbrev på Skuterudflata. Kristian K. Brecke overtok i 1894 og overlot forretningen til sønnen Hans K. Brecke som drev handelen i skolebygningen i 42 år sammen med kona Julie. De overlot den til svigerdatteren Amalie, som senere lot datteren Synøve, gift med Anders Hovlund, overta.

To butikker ved Sysletorget

Gustav og Louise Gudmundsen fra Løten åpnet i 1908 landhandel i Granheim, der veien fra Vestre Snarum krysser den gamle Hallingdalsveien. I butikken var det også postkontor, noe som igjen har blitt vanlig i våre dager. Sønnen Helge Gudmundsen overtok butikken i 1952. Han oppgraderte den til selvbetjening i 1967. Da ble det også eget postkontor. Datteren Gudrun og svigersønnen Flemming Holm overtok i 1975. I 1986 ble den nedlagt, og dermed var den siste butikken på Sysle borte.

På nordsida av Sysletorget ligger den flotte bygningen Furuholm, der Sivert Versland bor i dag. Den ble bygd i 1905 av tømmermåler August Aasmundrud. Der har det også vært butikk, trolig omkring 1920. Men om Aasmundrud har drevet den, er uvisst. Folketellingen fra 1910 viser at en kramkar ved navn Halvor Asbjørnsen bodde på Festningen, som ligger i nærheten, men om han har noen forbindelse med denne butikken er tvilsomt. Britt Rimeslått som er nabo til Furuholm, mener å huske at hennes mor fortalte at det var en som het Thingelstad som drev butikken der.

Butikk på Hære

På bruk nr. 7 «Bortistua» har det engang vært butikk. Dette fortalte eieren Arne Haugerud, også kalt «Bortistuer'n» meg for mange år siden. I *Modums historie* finner jeg at frihandler Ole Halvorsen Hære

overtok gården i 1875. Han står også oppført som landhandler og livøremann i folketellinga for 1910.

Selvhjælp Handelsforening Jonsrud

Denne butikken hadde kundekrets i området Hære-Skinstad-Kongsrud og Sand og holdt til i bryggerhuset på Jonsrud ved Kongsrud. Jonsrud var kjent som lærergården til Kongsrudskolen, fordi de fleste som har eid gården var lærere der. Torgeir Vraa bodde der fra 1888, og står i folketellinga for 1900 oppført som handelsbestyrer, lærer og bonde. Han ble senere den første redaktør for avisen Fremtiden, og solgte gården til Lærer Torgrim Bilstad, som solgte til lærer Lauritz Kronen i 1928. Hvorvidt disse også var bestyrere av Handelsforeningen og når denne ble nedlagt, har jeg ikke funnet ut av.

Selvhjælp Handelsforening Jonsrud Vikersund

Unni Venke Holm:

Skolen i Finnemarka

I skolemuseet på Stalsberg skole oppbevares en tegning over *Forslag til skolegrunn for Finnemarka Skole – Modum*, hvor det er tegnet inn et grunnriss av både den gamle og nye skolen, datert 4 september 1928. Da jeg fikk se dette, ble det interessant å lete opp litt mer informasjon om skoletilbudet i Finnemarka.

Det er skrevet interessante artikler om livet i Finnemarka i GM både i 1993 og 1999. I 1993 skrev Ruth Knive om skolemiljøet i Finnemarka i tida 1928-1934. Ruth forteller at mannen hennes, Andreas, begynte som lærer der høsten 1928. Da var han nyutdannet lærer. Han var sjeleglad for å få denne stillingen, for dette var ved inngangen til de harde tredveåra og nesten umulig for en nyutdannet lærer å få jobb. Men det var ikke slik at læreren var bare i Finnemarka. Det var en uke der og en uke i en skole i Nordre Modum. Ruth skriver at det fungerte bra, men ble nok slitsomt i lengden. Da ser det også ut til at tida læreren var i Finnemarka og ved en annen skole, hadde endret seg fra to uker til en uke av gangen.

Går vi lenger tilbake i tid, til offentlig skole star-

tet opp på Modum i 1750, har det vært skoletilbud i Finnemarka fra begynnelsen av. Det var omgangsskole der som over alt ellers i bygda. Omgangsskolen var tilpasset årsrytmen i jordbruket. Og i Finnemarka var det nok helst i juni før slåttene det kom lærer dit. Det har vært to lærere som delte på oppgaven, 14 dager på hver. I 1817 lå skolen under Vestre Spone og Bingen skolekrets.

Finnemarka ser ikke ut til å være siste sted i bygda som fikk fast skolehus. I 1870 økte bevilgning til skolelokale fra 1,5 spesidaler til nå 3,5 fra den Tid det av Herr Hofgaard belovede Skolehus kan tages i Brug. Dette var da 10 år etter at det ble pålagt ved lov å bygge fastskoler. Skolehuset ble satt opp på Bottolfs, og ble overtatt av Modum kommune i 1904. Det ble revet i 1930. Fra 1929 hadde det nye skolehuset blitt tatt i bruk.

Bottolfsgårdene avså altså grunn til skolehus i 1870, og skolehus sto der til skolen ble nedlagt i 1946. På det meste var det to gårder på Bottolfs. I tillegg lå to husmannsplasser under gårdene, Svenseløkka og

Skolen er for lengst revet og kun konturene av grunnmuren vises i snøen.

Bilde tatt av Bj. Røgeberg for Finnemarka

Bråtane, også kalt Bottolvbråten. I sin tid var den delt i tre, Musesuterud, Grønbråten og Nygård. Bottolfs var en av de siste gårdene som ble fraflyttet. Ifølge boka *Finnemarka* var det i 1959 kun på Bottolfs og Dammen det var fastboende. De siste fastboende ved Glitre flyttet ut i slutten av 1970-åra.

I folketelling fra 1875 står det at Anders Bottolfs er husmann med jord. Jeg har ikke funnet på hvilken av plassene Anders og kona Kari bodde. Flere barn vokste opp på plassen. Noen emigrerte til Amerika og Canada som voksne. August, født i 1875, tok lærerutdanning ved Elverum seminar, uteksaminert i 1895. Han kom tilbake til skolen han må ha gått på som barn, som lærer ansatt 1 april 1896 i Glømme (Snarum) og Finnemarka. I GM 2010 er det en interessant artikkel om August Bottolfs. Der er det ikke nevnt at han kom tilbake til Finnemarka som lærer. Den første lærerjobben var på Snarum. Men det var jo slik at ved siden av Finnemarka måtte læreren også jobbe ved en annen skole. Ifølge Tank var han lærer i Finnemarka og Glømme i to år til 1898. Som jeg viser i denne artikkelen, var det ganske vanlig at første lærerjobben på Modum ble i Finnemarka, men altså at den måtte deles med en annen skole i tillegg. Etter Snarum var han i Østerdalen noen år. Han tok også folkehøgskole i Danmark før han kom tilbake til Modum og slo seg ned på Drolsum i 1910. Han fikk lærerbolig på Løkka, som var et småbruk i tilknytning til Øderud skole. Han hadde tenkt å pensjonere seg i 1939/40, men for å unngå at det kom en nazilærer til skolen gikk han med på å fortsette under krigsåra. For dette ble han høyt verdsatt, og da han ble takket av i 1945 hadde han vært 35 år ved Øderud skole. August Bottolfs omtales som en drivkraft i lokalsamfunnet, og for sin innsats i skolen og lokalsamfunnet mottok han Kongens fortjenstmedalje.

I 1877 fikk Finnemarka 12 ukers årlig skole og tilhørende Bøen krets. En tid lå den under Granstad krets, men i 1900 gikk den tilbake til Bøen. Læreren skulle være 24 uker i Bøen og 12 uker i Finnemarka.

Målet med skolen var fra starten og i store deler av 1800-tallet å forberede barna for konfirmasjon. I Finnemarka kunne enkelte gutter bli både 17 og 18 år før de «slapp fram» for presten. I den forbindelse nevnes en elev som ble kalt *Nykju-Karl*. Han var blitt 18 år og hadde gått for presten i tre år. En dag lærer Svend Vassend skulle høre ham i lekser, fløy gutten på ham. Kanskje skyldtes det frustrasjon over at han ennå ikke var blitt konfirmert, for konfirmasjon var viktig for å bli fullverdig medlem av samfunnet. Det ble et skikkelig basketak før Vassend fikk tatt ryggtak på gutten og lagt ham i gulvet. Vassend viste seg å være en svært sprek kar. Nykju-Karl ble etter dette den snilleste og lydigste eleven. Det er å håpe at han snart ble konfirmert også.

Om Vassend kan det tilføyes at han ble ansatt som lærer i 1879. Tank skriver at han vikarierte for Gunheim før han ble ansatt som lærer på Stalsberg i 1882.

Den andre skolen på Bottolfs i Finnemarka, bygd i 1929, nedlagt i 1946 og senere revet.

Foto: Kristian Linnerud

Hans Torkildsen Gunheim var i en periode lærer i Bøen krets, så han må da sannsynligvis også ha vært i Finnemarka. Gunheim ble bla. mangeårig medlem av herredsstyret, delvis som ordfører, og han ble stortingsrepresentant.

Litt mer om Vassend viser at han var en spreking etter tida i Finnemarka også. Han ble på Stalsberg til han gikk av med pensjon i 1920. Han arrangerte skirenn med skoleguttene borte i Øhrenkollen. Han var aktiv skiløper og arbeidet for skiidretten på Modum. I GM 1996 omtales han som skiidrettens far i Modum. Han hadde premie fra bla. Husebybakken i 1883. Husebyrennene regnes som forløperen for Holmenkollrennene. En historie forteller at ei påske gikk han og et par andre på ski opp på Glomsrudkollen – han i sine gamle telemarkski med vidjebindinger og en gardstaur til stav, og de andre i moderne utstyr. Etter ei pause på toppen kaster han stauren, tar en vidjekvist i handa og setter utfor. Da de andre kom etter, hadde Vassend spist middag og lagt seg til å sove. Han var da 64 år gammel, og samme året ble han pensjonist.

Det ser i det hele tatt ut til å ha vært mye tæl i de som fikk lærerjobb i Finnemarka. Men særlig stedbundet har de ikke vært, og det var mye utskifting gjennom åra. Dette var jo et utkantstrøk, ikke med de enkleste levekår, og lærerne søkte seg til mer sentrale steder. Det ser også ut til at å få en lærerjobb i Finnemarka har vært en inngangsbillett for å komme seg inn i skolen på Modum. Flere av dem ble aktive i styre og stell i kommunen, noen også ordførere, som jeg viser nedenfor når jeg nevner de forskjellige lærerne.

De fleste opplysningene om lærerne listet opp nedenfor her er fra boka om *Finnemarka*. Opplysningene ser ut til å være hentet fra Tanks framstilling.

Bilde tatt i 1942. Det var god jord ved Bottolfs, og elevene er i ferd med å anlegge kjøkkenhage.

Bilde utlånt av Edith Thorud, gjengitt i *Finnemarka*

Jeg har gjort noen tilføyelser. Mange navn kan være kjente for moinger. Den inneholder også opplysninger om hvor lenge de jobbet der. Lista er ikke fullstendig. Dette er lærere etter at fastskole er innført. Første nevnte lærer er Ellef Berg, ansatt i 1870. I 1874 nevnes Hans Ellefsen som visstnok var pensjonist. Tre år etter finnes Tollef (Torleif) Eivindsen Skaalid der. Deretter kommer foran nevnte vikar Svend Vassend (ca. 1880). Så er det «hull» i lista til Skaalid dukker opp igjen i 1884-86. I 1884 søkte han om 32 kroner i lønn for de dagene han reiste mellom Finnemarka og Bøen, men fikk avslag. I 1888 bestemte myndighetene at Knud Tvedt og Skaalid skulle være knyttet til Finnemarka skole fire uker hver. Tvedt søkte avskjed fra Modum-skolen sommeren 1920. Han ble takket av skolestyret 6 mars og fikk borgerdådsmedaljen i sølv. Oversikten på nettet over Modum-ordførere viser at Knut Tvedt var ordfører i bygda 1899-1904, 1908-1913 og 1917-1919.

Fra 1892 var Peter Skard der i et par år. Han fikk avskjed i 1936 med skolestyrets særlige takk og anerkjennelse for mange års dyktig arbeid for Modums folkeskoler. 28 mars 1936 fikk han Kongens fortjenstmedalje. Jeg finner Peter Skard som ordfører i 1920-1922 og 1926-1931.

Etter Skard fulgte Elias Knudsen Tvedt, 1894-1895. Etter ham fulgte flere lærere i kortere eller lengre perioder. August Bottolfs 1896-98. Ola Gren, pensjonist, 1906-10. Jacob Andreas Samuelsen 1911-13. Hans Kjøl

fra 1913. Anders Lyngseth 1916-21. Auen Tandberg fra 1921. Einar Haugerud 1925-28. Anders Kongsrud ca. 1928-29. Andreas Knive 1928-34. Ruth Knive var håndarbeidslærer for tre jenter en del av denne perioden, og hun må ha vært den første kvinnelige læreren der. Andreas og Ruth ble senere lærere på Stalsberg. Andreas var også ordfører på Modum 1946-1961.

Knut Tandberg 1934-36. Harald Bye 1936-38. Bye var fra Sigdal, hadde lærerutdanning fra Holmestrand seminar i 1927. Han fortalte til DT og BB 20.06.1972 at faste stillinger var nokså ukjente begreper den gang. Det ble derfor vikariater i mange år rundt omkring både i Sandsvær, Ringerike og Eggedal, før han til slutt kom til Buskerud skole i 1952 og fikk fast ansettelse. Han hadde også vært en tur innom Finnemarka og stortrivdes der, men mintes med en viss gru de farlig sinte elgbikkjene til kretsformannen.

Harald Berg var i Finnemarka fra 1937. Brynjulf Langeland 1939. Olga Øyhovden var der en tid samme året. Ruth Knive og Olga Øyhovden ser ut til å ha vært de eneste kvinnelige lærerne, og det kun for en kort periode på hver.

Fra høsten 1939 var Aasmund Slaattelid ansatt som lærer. Tidene forandret seg i Finnemarka også. I 1882 fikk som nevnt lærer Skaalid avslag på søknad om 32 kroner i lønn/reisepenger. Bygdeposten hadde et lite innslag 11.10.1997, *For 55 år siden*. Her står det om Slaattelid at han hadde søkt om tillegg i en eller annen form for lang reisevei. Skolestyrets innstil-

ling: *Av hensyn til denne skoles beliggenhet med 3 timers bratt fjellvei, hvor man ikke kan komme fram hverken med bil eller sykkel, finner skolestyret å kunne bevilge et særskilt skyssgodtgjøringstillegg, således at det inntil videre utbetales kr. 400,- pr. år i stedet for nåværende kr. 200,-.* Ordføreren godkjente forslaget.

Skolestua ble også brukt som forsamlingslokale. Det ble feiret 17. mai her. Juletreffester holdt de og juleball 2. juledag. Både barn og voksne deltok, og det vanket mye god mat og drikke. Kjent musiker i bygda, Teodor Gjoslien, kunne spille opp til dans. Finnemaringene var kjent for å være svært gode dansere.

Om livet i Finnemarka hadde Bygdeposten et intervju med Adolf Skinstad 14.11.1981. Avisen syntes han hadde fortjent ukas kake, og i den forbindelse ble det en prat med en sprek 84-åring. Han hadde vært en sliter hele livet, og holdt fortsatt på med vedhogst og snømåking når det var nødvendig. Han må ha vært født ca. 1897, som nummer tre i en søskenflokk på åtte. De vokste opp på Svarvestolen. Han måtte tidlig hjelpe til hjemme, og ut på tømmerhogst og fløting. Tømmeret ble kjørt til Sandungen, derfra til Glitre og videre nedover elva til Sjøstad i Lier. Livet kunne nok være idyllisk der oppe, men det var uten tvil mye slit og strev. Da han begynte for presten, var det å gå opp og ned til Heggen. Trengte de medisiner, gikk de til Vikersund. Var de først en tur nedi bygda, tok de gjerne også en tur innom skyldfolk i Geithus. Det ble mange timer på beina.

Om skolen husket Skinstad at det var mye utskifting av lærere. Det var ikke alltid de kom tilbake etter en 14-dagers periode ved en annen skole. I Skinstads

tid på skolen vekslet lærerne mellom Finnemarka og Kimerud på Øst-Modum. Hvis læreren ikke kom tilbake, fikk elevene skolefri til det dukket opp en ny lærer. Det hadde de ikke noe imot. Han mente skolen hadde vært så som så, men han hadde klart seg bra i livet med det han lærte der. De to eldste brødrene ville flytte fra Finnemarka. Dermed ble det til at resten av familien ville flytte også, og de fikk kjøpt seg gård på Skinstad og flyttet dit i 1913. Men Adolf Skinstad hadde likt seg godt i Finnemarka og fortsatte med tømmerhogst der etter at familien flyttet ut. Senere ble det også hytte ved Sandtjern.

Finnemarka ble etter hvert fraflyttet. Grunnlaget for å drive skole ble borte, og skolen ble nedlagt i 1946. Lærer Slaattelid ble den siste læreren på skolen. Han dro videre til Buskerud skole og vikarierte også på Stalsberg. Han overtok skolestua på Bottolfs og flyttet den til Blefjell, hvor den endte som hytte.

KILDER:

15 forfattere. Redaktør B. Røgeberg. 1982. *Finnemarka*.

Harald Lyché & co. AS

Tank, R. 1944. *Modums historie*, II.

Store norske leksikon: *Borgerdådsmedaljen er en norsk*

fortjenstmedalje, stiftet ved kongelig resolusjon av 10. april 1819, ble utdelt av Kongen i statsråd etter innstilling fra Justisdepartementet.

Den ble siste gang utdelt i 1995.

Borgerdådsmedaljen var opprinnelig bestemt for «utmerket flid og dugelighet ved forliksvesenet og andre lignende ombud og for borgerlige fortjenester av riket», fra 1844 også bestemt for «nidskjær embetsførsel og annen fortjenstlig virksomhet av hvilken som helst art, så vel som for en enkelt utmerket dåd».

Seterbruket på Holleia i mellomkrigsåra

Ifølge bokverket *Seterbruk i Norge*, er seterbruket i Holleia trolig like gammelt som jordbruket i bygdene omkring dette skogsområdet. Flest setrer i drift var det nok mellom 1800 og 1900. Etter hvert som meieridrifta kom i gang på slutten av 1800-tallet, begynte bøndene å levere melka der. Særlig de større gårdene med store havnehager, som tidligere hadde både framseter og lang-seter, innstilte seterdrifta. Men mange småbrukere og mindre gårdsbruk fortsatte med setring fram til 1950-åra. Derfor var det fremdeles liv og røre, særlig på Snarum-setrene i Modums del av Holleia i mellomkrigsårene.

I Drammen og Opland turistforenings Årbok for 1930, beskriver A. Tonstad en setervandring i Holleia og påpeker at det på Snarum-siden gudskjelov fremdeles er setrer i drift, der en vandrer kan finne husly og hvile. Han forteller om besøk på Hilsenvollen, en koselig seterbu med peisestue, soverom ovenpå og primbu ved siden av, og om velsmakende traktering fra seterjenten (Karen Kittilsbråten) som bestod av tynnbrød med surprim og seterpultost med surmelk til. Han forteller også at han ble forbauset over synet som møtte ham ved ankomsten til setra; to gjetergutter fra Ramfoss sparka fotball på setervollen.

Hver gård hadde egen «hei» på setervollen

Setervollen var delt opp i heier, og hver gård hadde en hei. Den var som oftest gjerdet inn (f.eks. Hæreheia, Røsteheia og Bronesheia på Kaggevoll). Her ble høyet slått, tørket og båret inn i ei løe eller på et trev over fjøset. Dette ble utført av folk fra gården etter at de var ferdig med slåttene nede i bygda. Høyet kunne bli brukt om høsten hvis de lå lenge på setra eller hvis de kom tidlig neste sommer på grunn av fôr-knipe på gården. Slått og fôrsanking drev seterjentene lite med, bortsett fra at de slo brennesle, som de hakket, helte kokende vann over og blanda med mel. Dette ga de kuene som melket. De rispet også en del lauv av selje og rogn som de ga dyr som var skadet og måtte stå inne på fjøset.

Seterjentene var ofte en av bondens døtre

Alle seterjentene som kunne berette om livet på setrene denne tiden, er nå borte, men jeg skal prøve å gjengi hva noen av dem fortalte meg i 1980- og 1990-åra. Mine kilder er: Karen Kittilsbråten fra Hilsenvollen. Gudrun Prestegården fra Bråtavollen, Nancy

Vang og Magnhild Haugen Stømsodd fra Gunhusvollen og Anna Hæhre Gislerud fra Kaggevollen. Sverre Skjeldebred og Martin Fossen som hadde hver sin sesong som gjetergutter på Kaggevollen er også informanter.

Oftest var det en av døtrene på gården som var seterjente. Men noen var også innleid. Da var lønna 12–13 kr i sesongen for hver ku de hadde ansvar for og noe mindre for kalv.

Setersesongen begynte i juni

Først i juni dro de til seters, og bonden var med. Det ble brukt kløvhest som bar dobbel kløvmeis. Denne inneholdt bakstemjøl og forskjellig som trengtes til seterstellet, samt salt og litt linmjøl til kuene. Hvis veien til setra ikke var for ulendt, hadde kløvhesten også «langsjæker» (to lange dragarmer) med kasser. I disse kunne det være grisunger eller høner. Det hendte også at de hadde med en katt på setra hvis de var plaga av mus i melkebua. Til Hilsenvollen og Gunhusvollen kjørte de med hest og kjerre til Mohyttene. Derfra brukte de kløvhest inn til setrene. Til Bråtavollen kom de skauleis etter Langveien og brukte kløvhest hele strekket.

Langs alle de gamle seterveiene var det «kast» eller offersteiner, der en måtte legge på kvist eller en stein, for at setersesongen skulle bli vellykket. De gamle seterjentene var påpasselige og irettesatte de yngre hvis dette ble glemt. Forsyningene de hadde med, måtte vare i 14 dager. Da kom bonden igjen for å «ta opp» som de kalte det. Dette gjorde han hver 14. dag. Han kom med nye forsyninger og henta prim og andre seterprodukter.

Seterhusene

Gårdene hadde oftest hver sin seterbu og fjøs. Noen hadde også høyløe. Det hendte også at noen hadde både bu og fjøs sammen. Bua lå gjerne på et berg midt på vollen mens fjøset var plassert i skogkanten. Primkoka lå ofte åpent på et berg like ved bua eller under et tak inntil bua. Løe og småfe-hus kunne det også være, og alle hus var av lafta tømmer. Seterbua var gjerne 4–5 m bred og 6–7 m lang med oppholdsrom og melkebu i hver sin ende. Den lå som regel med endeveggen, der inngangsdøra til oppholdsrommet var, mot syd. På den ene langveggen i oppholdsrommet var det veggfast seng med sittebenk foran,

Seterjentene på Gunhusvollen 1927. Nancy Vang, Eva Haugen, Karen Haugen og Mathilde Gunhus. Barna er Gerd og Aud Vang.

noen ganger etter hele langveggen (ble kalt svilla). På motsatt langvegg sto ovnen eller peisen rett inn for døra, så fulgte et eller to bord og krakk. Bordene (ble kalt skiver) og kunne slås opp på veggen. Over døra og på begge langvegger var et lite vindu, og på bakveggen i oppholdsrommet var det to dører inn til melkebu og matbu. At disse var i nordenden var selvsagt fordi maten skulle oppbevares så kjølig som mulig.

Første dagen ble brukt til rengjøring og vedhogst

Den første dagen på setra ble brukt til vedhogst (der bonden ofte var med), men vedhogst utover sommeren hørte til seterjentenes daglige gjøremål. Sanking av brisk og koking av briskelåg til rengjøring av bua, kjørel, kinner og trau måtte også gjøres første dagen. Briskene inneholdt eteriske oljer som virket desinfiserende. Dette var meget viktig da mat måtte oppbevares over lengre tid. Dessuten hadde oftest musa vært på besøk i bua om vinteren slik at grundig rengjøring var nødvendig. Briskelågen ble også brukt til hårvask og til rengjøring av sår. Seterjentene strødde ofte bar fra brisken på det nyvaska golvet i seterbua til helga, da dette ga en frisk og god duft i rommet.

Daglige gjøremål

Seterjentas arbeidsdag starta kl. halv 6, melkinga kl. 6 og varte til ca. kl. 8. Deretter ble kuene sluppet ut på beite. Hvis de ville ha kyrne til å beite i et spesielt område, ble de fulgt et stykke på vei i riktig retning. Da husket de fra tidligere år hvor de skulle, og fant veien selv. Hadde de gjetergutt, var det han som fulgte dyra ut på beite og sørget

for at ungdyr og kalver fulgte med. Fjøset ble rengjort hver dag etter at kuene var sluppet ut. I melkebua hadde de separator. Der ble fløten skilt fra og satt til surning. Skummamelka ble varma opp på primkoka, slik at ostemassen ble skilt fra og pakka inni et klede. Deretter ble kledet vridd for å få ut mysua, som ble tilbakeført til skummamelka. Ostemassen ble knadd i et trau, tilsatt karve og salt og satt til modning til pultost. Da var det tid for dugurdsmat før primkokinga kunne begynne.

Primkokinga varte i over 4 timer

Mysua ble satt til koking i primkoka, og det var en fordel å røre i mysua helt til den kokte opp. Men seterjenta hadde det travelt med oppvask og husarbeid. Det var kanskje også klesvask som måtte gjøres, så det ble å løpe til og fra primkjelen og røre innimellom. Middagen ble oftest spist mens primet kokte. Når primet var kokt, ble det helt i et trau. Da måtte det røres i dette med ei tvare til primet ble kaldt. Var det en bekk i nærheten, satte de primkjelen i bekken for å få raskere avkjøling. Noe av den sure fløten ble det også laget smør av. Da måtte kinnekaggen vaskes i kokende vann og skylles med kaldt vann etterpå mens de sveivet krossen rundt noen ganger. Dette ble gjort for å hindre rømmen i å feste seg til kaggen, som så ble fylt med rømme og sveivinga kunne begynne. Rømmen ble tykkere og tykkere til den brast og ble til smør. Det ble lagt i trau som hadde fått samme behandling med varmt og kaldt vann som kinnekaggen.

Det ble fortalt at det var mye vasking og koking blant seterjentas gjøremål, så vedhogst, fyring og vannbæring tok nok mye tid.

Lange arbeidsdager

Krøttera kom tilbake fra beitet mellom kl. 5 og 6 på ettermiddagen. Hvis det drøyde litt, måtte seterjentene lokke på dem, og da kom de som regel straks. Men når soppen ble moden, kunne de reke langt etter denne, og da kunne både kvelden og natta gå med til å leite etter buskapen. De som hadde gjetergutt, unnagikk som regel dette. For han passet på at dyra ikke gikk for langt unna setra. Seterjenta la ofte litt salt og mjøl i båsen slik at kuene ble lettere å lokke inn på fjøset til kveldsmelking. Etter denne ble melka båret inn på bua og separert, og da var det tid til kveldsmat ved 8-tida om kvelden.

Ofte besøk

De hadde ofte besøk på setrene, særlig der de lå nær fiskevann og tømmerkoier. Fiskere kom for å grave mark og kjøpe melk, og da fikk de høre nytt fra bygda. Den gang var det mange tømmerhoggere som lå i koier inne i Holleia, og disse kunne gå lange veier for å kjøpe melk. På Hilsenvollen var seterdrifta de siste åra mest basert på melkesalg til tømmerhoggere fra Vassendrud og Morudmarka. På Bråtavollen og Gunhusvollen solgte de mye melk til hoggerne fra

Mustadholleia som lå på Steinsvollen, der det på det meste lå opptil 30 mann. På ettersommeren kunne det også komme folk fra gården opp på setra for å brenne tjære.

Karen Kittilsbråten fortalte at brødrene hennes hogg tyrirøtter som de la på et hellende svaberg, og velta ei diger gryte over. Så stabla de ved rundt gryta og tente på. Når det ble hett nok inne i gryta, begynte tjæren å renne nedover berget i ei renne de hadde lagd.

Olaf Bråten fortalte at hans bestefar Søren ofte snakka om tjærebrenning i større omfang på «Tjyrhjøllberga» lengst syd på Bråtavollen (ca. 300 m fra husene) i 1860-åra. Han hadde også nevnt at det var åpen voll helt fra tjærehjellen til seterbuene, så vi forstår at det var en helt annen størrelse på vollen den gang. I helgene søkte ungdom fra bygda ofte inn til setrene hvor de fant et fristed langt fra den eldre generasjons strenge kontroll. Noen dro på frierferd til ei seterjente, men de fleste samlet seg i en flokk på opptil 10–12 stykker. En rekke bilder fra slike sammenkomster, særlig fra Bråtavollen og Gunhusvollen, vitner om dette. I eldre tider advarte mange prester mot dette, som de kalte «nattløperi».

Arnt Berget:

Bjørnejakt på Snarum

Omtalt i Afteposten i 1874

Skudt Bjørn

Paa grænsen mellom Snarum og Krydsherred, et par tusen alen østenfor Krøderbanen fældtes for nogle dager siden, paa aate, en stor gammel hanbjørn, af jægerne Johan Skjælbred og Rangvald Lassen af Snarum. Bamsen hadde i længere tid tuslet omkring aaten og kastet av stokker og kvist som denne var tildækket med, uten at jægerne hadde truffet ham der. Men endelig en aften da jægerne hadde nærmet seg skyttegarden (en forskansning paa et høiere punkt der vælges i passende distance fra maten) laa ruggen og gjorde sig til gode. Uaktet det var noget mørkt, saa tydelig sigte var vanskelig at faa, var

skytterne dog saa sikre, at de samtidig fra sine rifler sendte hver sin kugle. Disse ramte dyret omtrent 2 tommer fra hverandre, og med sådan kraft, at det med et var forbi, og den kom ikke af flekken. Beretteren med flere er trakteret med et godt stykke kjød af Bjørnen. Det smagte godt og havde en lighed med dyrekjød, maaskje litt haardere, da det visselig var en gamling. Saasom tænderne vare meget slidte og gule af kulør, og det skal være mærket til høy alder. Pelsen var graaagtig og vil vel ikke blive af gjæveste slaget---saaledes vil antagelig honnøren blive større en fordelen for Skytterne.

Jon Mamen:

Ingeborg Jensdatter

Vinner av Det kongelige danske Landhusholdningsselskab sølvmedalje for 1804

Det kongelige danske Landhusholdningsselskab blev stiftet 1769. Formålet med selskabet kan ses af den plan, som selskabets sekretær Chr. Martfelt fremlagde på stiftelsesmødet 29. januar 1769: «Plan og indretning for det danske Landhusholdningsselskab, oprettet for at opmuntre ved priser og præmier landmanden, kunstneren og handelsmanden udi Hans Kongelige Majestæts samtlige riger og lande».

En af selskabets første handlinger var at udlove præmier i forbindelse med bl.a. prisopgaver, opfindelser og lignende for at opmuntre personer til at gøre en ekstra indsats for derigennem at få gang i udviklingen af landbruget.

(Dansk Demografisk Database)

Det fins en egen database over norske premiemottakere. Det var helst embetsmennene som sendte inn opplysninger om hvem som hadde gjort seg fortjent. En rekke folk fra Modum mottok slike premier. Som regel var det menn som ble premiært. Således ble Hans Henriksen Thon flere ganger belønnet med premier. Også presten Teilmann fikk premie for sin innsats for frukttre dyrking.

Men av og til dukker det opp en annerledes historie. I 1805 ble piken Ingeborg Jensdatter Heggeneie belønnet med sølvmedalje for 1804 med denne begrunnelsen: Hun «forferdiger stråhatter, hvortil hun selv præsparerer strået og gjør alt arbeide derved». Som tilleggsplysning står det at hun er handicapet. Vi får ikke likevel vite hva handicapet besto i.

«Gamle Modum» har fått kritikk for å være for fokusert på den mannlige delen av befolkningen. Det er da også mennene vi veit mest om, for kildene handler mest om menn. Men her, tenkte jeg, er en historie om en kvinne som ville greie seg selv, til tross for mye motgang. Jeg søkte for å finne noe mer om denne Ingeborg. Og noe fant jeg.

Ingeborg var født 16. juli 1783. Hun ble døpt i Heggen kirke, og dåpen er ført i det særlige registeret over barn som er født utenfor ekteskap. Mora var Dorthe Helgesdatter Sønstebyeie. Som barnefar ble angitt Jens Nilson Ileneie. Endelsen –eie betyr at de bodde på en plass under gården.

Ved dåpen stilte disse opp som faddere for Ingeborg: Ane Siversdatter Øreneie, Elen Jansdatter Spone, Amund Nilsen Øreneie og Peder Olsen Hofland.

Jente med stråhatt. Illustrasjonsfoto.

Foto: Ragna Kongsberg/ Østfold fylkes billedarkiv. ØFB.2000-00870

Ingeborgs mor, Dorthe Helgesdatter, var født i 1740. Hennes foreldre igjen var Helge Andersson og Ingeborg Christophersdatter. I 1731 ble ekteskapet inngått mellom Helge Andersson Skalstad og Ingeborg Christophersdatter Askim. I 1740 bodde denne familien på Askim-eie. Vesle Ingeborg var altså oppkalt etter mormor på Askim. Det ser ikke ut som Dorthe har vært gift. I 1783 bodde hun altså på en plass under Sønsteby. Hun var 43 år gammel og ugift da Ingeborg ble født.

Han som ble utlagt som barnefar, var Jens Nilson Ileneie. Dette er trolig den Jens Nielsen som vi finner under Ilen i FT 1801. Han var født i 1760. I 1801 var han gift, husfar og selveier. Han hadde eiendommen

Broen. Det er der hvor Sønsteby meieri lå. Kirkeboken forteller at ungar Jens Nilsen giftet seg med pigen Ingeborg Jensdatter 29. des. 1785. De skal bo i Broen, står det. Han døde der i 1837.

Jens Nilsen var altså ca 22 år da Ingeborg ble unnfanget, mens Dorthe Helgesdatter var ca 42. Vi kan bare spekulere på hvilken historie som ligger bak. Det overlater jeg til leserne å gjøre.

To år etter at Ingeborg ble født, giftet Jens seg med piken Ingeborg Jensdatter. Hun hadde altså samme navn som datteren han fikk med Dorthe Helgesdatter bar.

Vesle Ingeborg hadde altså slekt på Modum, både på mors og fars side. Hvor mye de stilte opp for henne, veit vi ikke. Jeg har heller ikke funnet ut når mor Dorthe døde.

Ingeborg ble konfirmert i Heggen kirke i 1798. Da var hun 15 år og bosatt på Heggeneie. Presten Teilmann har ført henne inn som nr 2 av jentene. Det var nok et tegn på at hun hadde gode kunnskaper og god forstand. Jeg forstår det slik at Teilman og hans familie hadde et godt øye for denne jenta og støtta henne. Det er nok Teilmann som har latt Dorthe og Ingeborg få et hus å bo i på prestegården.

Ved folketellingen i 1801 bodde Dorthe Helgesdatter og Ingeborg Jensdatter fortsatt på Heggeneie.

Dorthe Helgesdatter var da 61 år, ugift og ble støttet av fattigkassen. Ingeborg var 18 år.

Vi må gå ut fra at det er sokneprest Teilmann som har meldt henne inn som kandidat til medaljen hun fikk i 1805. Ingeborg var da 22 år gammel.

Sporene vi kan finne etter Ingeborg er ikke mange. Men de er tilstrekkelige til at vi veit at hun fikk et langt liv. Ved folketellingen i 1865 finner vi Ingeborg Jensdatter som legdslem på Finsrud. 29. oktober 1869 døde hun på Bøen, hvor hun da var på legd. Hun ble begravet på Snarum kirkegård og jordfestet 21. november, kan vi lese i klokkeboka. Det kan se ut som om klokkeren kjente henne bedre enn presten. Arvinger hadde hun ikke. Alderen hennes ble angitt som 90 år. Når vi regner fra fødselsåret 1783, så blir riktig alder «bare» 86 år.

Ingeborg var en av samfunnets små medlemmer. Men hun hadde klart å skape seg et levebrød, og hun var belønnet av de høye herrer i København for sin flid. Sokneprest Teilmann holdt nok sin hånd over henne så lenge han levde. Teilmann ble pensjonert i 1815, men han bodde på Heggen til sin død i 1821.

Nå vil jeg med denne artikkelen løfte fram Ingeborgs historie og holde minnet om henne ved like.

Arnt Berget:

Flomsaga i Gråbekken på Sysle

Graabæk Saug eller, Hæresaga som den ble kalt på folkemunne, var ei vannsag i drift fra 1884 til 1895. Den var et sameie mellom flere Hæregårder. På bruk nr. 5, hos Turid og Tor Gulbrandsen finnes regnskapsboka til denne saga som ble eid av flere bønder fra Hæregårdene, der de drev leieskur for flere andre bønder på Sysle og Snarum. De kjørte også eget tømmer til saga og fikk skåret materialer til eget bruk.

Sysles første fotballag hadde dusjen sin i Sagfossen

Da jeg drev kulturminneregistrering for over 20 år siden, kontakta jeg 90-åringen Einar Hære for å få rede på hvor denne saga lå. «Å det veit je godt, det var der i Sagfossen vi kalte, vi dusja der etter vi hadde spelt fotball på Holemoen». Rett nedenfor industriområdet og fotballbanen på Holemoen, i et lite fossefall i Gråbekken, var det stukket inn et rør på toppen, og i vannstrålen fra dette, dusja spillerne fra Sysles første fotballag etter kampene. I dag er det lite levninger å finne etter saga, bortsett fra noen tuftesteiner nedenfor og litt damrester øvers i fossen. Terrenget stiger ganske mye på begge sider av bekken ovenfor fossen, så det var nok mulig å samle mye vann til drifta.

Regnskapsboka forteller om ganske stor kundekrets

Regnskapsboka viser at det varierte fra 10 til 30 oppdrag i året og fra omkring 50 til 350 kroner i inntekter. Dette var sikkert avhengig av årets nedbørmengder. Alt etter hvor meget tømmer som skulle skjæres, kunne det være alt fra 1 krone til 50 kroner hver enkelt kunde betalte. Det kommer også fram av lønnslista at det stort sett var Andreas E. Fossen eller Nils Gulliksen Hære som sto for skjæringa. Av kunder som kom langveis fra med tømmer til skjæring, merket jeg meg Ola A. Olafsby og Peder Lien i 1886. Siste kunde ser ut til å være Erik Fosshagen som har betalt Nils Gulliksen Hære kr 3.00 for skur i året 1891. Det tyder på at de ikke drev med leieskur de siste 4 årene, for til slutt i boka står det: *Vi undertegnede erkjenner herved at alt vort mellomværende mellom oss og de øvrige eiere Hans G. Hæhre og M. G. Haugerud. I dag er op og afgjort, saa at vi ingen som helst andel eller ret, mere har i Graabek saug. Hæhre den 9. januar 1895. Andreas H. Hæhre.*

Noen tuftesteiner er alt som er igjen etter saga.

Sagfossen omtrent tørrlagt, men i flomtida renner det mye vann her.

Kari E. Ødegård:

Lauritz Kronen (1880-1967) – hvem var han egentlig?

Skolemann, kirkemann, motstandsmann, målmann og familiemann

Min bestefar ble født på Kronen i Krundalen, en sidedal i Jostedalen, 21. september 1880. På folkemunne uttales gårdsnavnet Kruna, og gården er antakelig den eldste i hele Krundalen. I 2020 var det 140 år siden Lauritz ble født. Han var sønn av Maria og Tøger Kronen, og vokste opp som nummer fire i en søskenflokk på seks, på den brattlendte gården oppe i fjellsida. I 1907 giftet han seg med min bestemor, Anna Morken fra Hafslo, og sammen fikk de en stor ungflokk hvor seks jenter og tre gutter vokste opp. Gården Kronen nærmest klorer seg fast i fjellsida ikke langt fra breen. Nedenfor er det noen bratte jorder hvor det vokser gras, veien går videre innover den trange dalen og i bunnen av dalen renner elva. – Første gangen jeg besøkte stedet gjorde det bratte og karrige landskapet stort inntrykk, og det ble ganske klart for meg at her måtte man være både

arbeidsom og ha et stort pågangsmot for å overleve.

Lauritz gikk på folkehøgskole i Sogndal og deretter lærerskolen, eller seminar som det ble kalt, på Elverum hvor han tok eksamen i 1903. Samme året ble han ansatt som lærer i Jostedalen og fra 1908 som lærer i Oppdal. I 1909 vendte han tilbake til Jostedalen, men i 1911 ble han ansatt som lærer og kirkesanger i Rennebu. Lauritz kom til Modum som lærer i 1921; først som lærer på Lofthus på Snarum, deretter på Kongsrud ved Vikersund før han avsluttet sin lærergjerning som 70-åring ved Vikersund skole nederst i Badeveien etter at Kongsrud skole var lagt ned. De årene Lauritz var lærer i Jostedalen, drev han også hjemgården Kronen.

Som lærer ved Kongsrud skole, kjøpte han den gamle lærergården Jonsrud i 1927 og bosatte seg med familien der. Med en ungflokk på ni som etter hvert

Stovehuset på Kruna. Bildene er fra 2020.

Foto: Kari E. Ødegård

Utsikt fra Kruna mot Jostedalen.

Foto: Kari E. Ødegård

vokste til og krevde sitt, var det viktig å få mest mulig ut av gårdsdrifta i tillegg til lærerjobben. Med kyr på båsen og hesteavl var det nok å henge fingrene i både for store og små. Som vestlending så han også muligheter for frukt- og bærdryrking, og de store granhekkene på Jonsrud ble plantet for å gi ly for frukttrærne i et ellers nokså trekkfullt landskap. – En av dem står fortsatt.

Familien Kronen levde godt på Jonsrud, ikke minst takket være at bestemor Anna også var et arbeidsjern. Hun var flink til å lage mat og administrere husholdningen. Ungene måtte utføre sine oppdrag i hus- og gårdsarbeidet etter hvert som de vokste til. Besteforeldrene mine overdro Jonsrud til den yngste sønnen, Karl, i 1939. De bygde etter hvert hus på tomt utskilt fra gården øst for Kongsrud skole (det som i dag er Kongsrud grendehus). Stedet fikk navnet Fagerheim, og forteller nok mye om hva hjemmet betydde for familien.

Skolemann og målmann

Det er kanskje først og fremst som lærer moingene husker eller har hørt om Lauritz Kronen, og mange forbinder nok navnet med en «ihuga målmann». Ja, bestefar var en stor tilhenger av nynorsk, og mange moinger delte nok ikke hans syn når det gjaldt de to språkformene i Norge. Denne nynorsken førte også til mange heftige diskusjoner med hans far, som slett ikke var av samme oppfatning som sin sønn. Oppholdet på Elverum bidro sannsynligvis i sterk grad til at Lauritz ble en stri målmann. På seminaret stod nynorsken sterkt og flere kjente nynorske forfattere har sin utdanning fra den institusjonen som etter hvert ble kjent som lærerskolen på Elverum, blant annet Haldis Moren Vesaas, Olav Aukrust og Tor Obrestad.

Nynorsken har til tider stått sterkt i enkelte miljøer i Modum. Modum Mållag bestod som organisasjon i perioden 1912–1975. Lauritz var formann fra 1948 til 1956. Han avløste lærer August Bottolfs som formann og ble avløst av lærer Jens Tandberg. Av andre nynorsk-forkjempere i lærerstanden i Modum, kan nevnes Torgeir Rimeslåttan og Hans Bekkestad.

– For egen del må jeg kunne tilføye at det å vokse opp med besteforeldrene en drøy kilometer unna, med nynorsk som talespråk og tilgang til mye nynorsk litteratur, også barnelitteratur, har gitt meg mange gode opplevelser med sidemålet. Et annet poeng her er at dialekten i mange deler av Modum opp gjennom årene har ligget mye nærmere nynorsk enn bokmål, selv om bokmål har vært og er, det offisielle språket i kommunen.

Utdanning og kunnskap var viktig for Lauritz, noe som ikke var noen selvfølge verken for ham selv eller for ungeflokken. Han anså det som viktig at den oppvoksende generasjon lærte å lese, skrive og regne. Han selv tok seg ut fra Krundalen for å skaffe seg utdanning, sågar helt til Elverum for å gå på lærerskolen. I en tid da det ikke var selvsagt for ungene å få gå

videre på skole, sørget han også for at alle i den store ungeflokken på ni fikk mer utdanning etter folkeskolen.

Kirkemann

Lauritz hadde gjennom størstedelen av sitt liv også oppdrag som kirkesanger og klokker. Da han kom til Snarum i 1921, ble han i tillegg til lærer på Lofthus, klokker i Snarum kirke. Denne gjerningen utførte han lenge etter at han flyttet til Jonsrud. Fra 1945–1952 var han klokker i Heggen kirke.

– Som jentunge husker jeg godt at han hver søndag kl. 11.00 hørte på overføringen av dagens gudstjeneste i radioen og sang med på salmene, på nynorsk selvfølgelig.

Motstandsmann

Under 2. verdenskrig var motstanden mot fienden stor på Jonsrud. Da nazistene forsøkte å ta kommandoen i Den norske kirke, møtte de stor motstand. Blant annet ble dette besvart med et hyrdebrev til alle kirkens menigheter i februar 1941, undertegnet av biskopene i Den Norske Kirke. Her var Lauritz tydelig i sin motstand mot okkupasjonsmakten. I papirer etter bestefar har jeg dokumentasjon på dette, og han hadde sågar kommunikasjon med forbundsfeller i Jostedalen.

I 1942 gikk lærerne til aksjon. Nazistene hadde over tid forsøkt å nazifisere den norske lærerstanden med det formålet at lærerne skulle «oppdra» elevene sine etter nazistiske ideologier. 5. februar 1942 kom Vidkun Qusling med en ny lov om Norges Lærersamband (lærernes fagorganisasjon). Loven påla alle lærere å være medlemmer i Lærersambandet, under NS-regime. Resultatet ble at lærerne meldte seg ut og i stedet ble det opprettet et illegalt kontaktnett. Mange lærere ble arrestert og sendt til Kirkenes. Også i denne motstandskampen var Lauritz sentral, og han var ikke redd for å markere sitt standpunkt. Det førte til at han stod øverst på en liste over «arge motstandere» her i bygda som tyskerne hadde under oppsikt.

Vikersundgata – Lensmann Gundhus og Lauritz Kronen i samtale

*Foran f.v.: Liv Anbjørg (f. 1923, gift Edgren), Anna (f. Morken 1884), Lauritz (f. 1880) og Maria (f. 1908, gift Gullbrekken).
Bak f.v.: Ambjørg (f. 1926, gift Olsen), Lidvard (f. 1918), Bergljot (f. 1912, gift Hermansen), Torleiv (f. 1910),
Eldrid (f. 1914, gift Brunnes), Karl Lage (f. 1921) og Møyfrid (f. 1928, gift Helgestad).*

Slik sett var det nok ikke helt tilfeldig at den ene av sønnene ble befal i forsvaret etter krigen, og at den av sønnene som overtok Jonsrud, leide bort deler av bygningsmassen til Heimevernet etter 2. verdenskrig. – Mange moinger har nok vært med på heimevernsøvelser med Jonsrud som base.

Familiemann

Med ni barn, etter hvert svigerbarn, seksten barnebarn og mange oldebarn, sier det seg selv at familien ble stor. Familieselskapene på Fagerheim var samlingspunkt for storfamilien. Fødselsdager og andre merkedager ga grunn til feiring. Alle var velkomne, og også naboer, venner og slektninger utenom unge og deres familier, ble invitert. Det var slett ikke uvanlig at det var førti personer til stede på en vanlig

fødselsdag. Et ordtak sier at «der det er hjerterom er det husrom», og på Fagerheim ble det satt inn ekstra bord og stoler i flere rom for å få sitteplass til alle. Måltidene var viktige og det skulle gjerne tas bilder, ofte utendørs i frukthagen på sommerstid. Disse samlingspunktene er det flere av mine søskenbarn som også husker med glede. – Samtalene gikk livlig, og mange «verdensproblemer ble løst».

I Modum forekommer Krona som navn, både etternavn og stedsnavn. Noen har lurt på om det er en forbindelse mellom Kronen fra Jostedalen og Krona på Modum. Så vidt meg bekjent er det ikke det.

Lauritz Kronen sovnet stille inn hjemme på Fagerheim 4. mai 1967, nær 87 år gammel, etter et kort sykeleie. Han ble stedt til hvile på Heggen kirkegård 9. mai 1967.

Erling Diesen:

«Banens beste var Knut Bottegård»

Denne setningen kunne vi lese i det ene fotballreferatet etter det andre i åra etter krigen. Svært mange mener at Knut Bottegård er den beste fotballspilleren i Geithus Idrettslags historie. Vi snakker da om amatør fotballens historie. Odd Flattum, som redaktør av BygdePosten, skreiv: «Jeg glemmer aldri et frispark på Ullevaal. Det var så vidt inne på motstanderens banelinje. Knut la ballen til rette, tok et par meters fart, og smelte til med det lynraske, korte sparket sitt, og ballen føk i rett linje inn i goalen med voldsom kraft». Sjøl hadde jeg en uforglemmelig fotballopplevelse som tilskuer på grusbanen på Furumo like etter krigen. Knut Bottegård vant ballen på sin høyre back plass, førte ballen oppover sin langside, driblet av den ene motstanderen etter den andre og satte ballen sikkert i mål. Han «tok en Maradona» lenge før den legendariske argentineren var født.

Knut Bottegård blei født 27. februar 1924 og vokste opp i en søskenflokk på det vi kalte «Folkvangsbærja» i Geithus. Tangenveien heter det i dag.

Faren, Aleksander («Allik») kjørte skiftelokomotivet «Geita» mellom «Drammensælva» og Geithus jernbanestasjon. Moren, Laura, tilhørte den store Larsenfamilien fra Finnemarka. I likhet med flere søsken slo hun seg ned i Geithus og stifta familie der.

Geithus var et hundre prosent industriarbeider-samfunn i den tida vi her behandler. Lokalpatriotismen sto sterkt. Mye dreide seg om fotball. Den var vi med rette stolte av. Men i tillegg var det på den tida større sosiale og politiske forskjeller mellom de ulike delene av bygda enn det er i dag. Politisk var Geithus helrødt. Arbeiderpartiet og Kommunistpartiet delte stemmene mellom seg. For litt yngre lesere kan dette med Kommunistpartiet kanskje virke fremmed. Kort fortalt nøt kommunistene stor sympati for innsatsen under krigen, både lokalt og ute i den store verden. Lokalt hadde kommunistene helt siden før krigen høyt ansette og respekterte ledere. De lokale kommunistene var på ingen måte tilhengene av «proletariatets diktatur». De var rett og slett klassebevisste arbeidere

Laget som spilte på åpningen av gressbanen den 1. september 1946.

Bak f.v.: Per Bottegård, Hans Holmen, Einar Larsen, Hilmar Larsen, Bjørn Skalstad, Gunnar Kjølstad, Knut Andreassen og Viktor Holm.

Foran f.v.: Willy Moen, Brynjulf Fredriksen og Knut Bottegård.

Geithuslaget i 1950.

Bak f.v.: Treneren Svend Åge Jespersen, Hilmar Larsen, Gunnar Olsen, Sverre Lie, Åge Olsen, Reidar Bjerkebo og Svein Hølen.
 Foran f.v.: Einar Larsen, Knut Bottegård, Brynjulf Fredriksen, Victor Holm og Erling Løvstad.

og utålmodige sosialister. Knut Bottegård var en av dem.

Fra 1933 hadde vi to idrettslag i Geithus som dreiv med fotball. GIF på Rolighetsmoen hadde holdt på helt siden 1909. Og så fikk vi Geithus AIL (Arbeideridrettslag) på Furumo fra 1933. Vi skulle vel da tru at omtrent alle geithusungdommer gikk til AIL. Men slik var det ikke. Det var mer bosted enn sosial og politisk tilhørighet som avgjorde. Ungdommene fra Katfoss, Majorud og Tomta gikk til AIL, samt de som bodde nærmest Furumo. Bodde du i Geithus sentrum, på «Berja» eller i Bråtan, blei du på Rolighetsmoen. Og så var det noen unntak fra dette mønsteret begge veier. I tillegg spilte nok familieforhold en viss rolle. Knut Bottegård bodde på «Bærja» og var dessuten svoger til David Løver, som sammen med broren Jacob var av de fremste drivkreftene i GIF. Knut spilte guttefotball på Rolighetsmoen allerede før krigen. Så hører det med til historien at i september 1940 – altså etter at Norge var okkupert – slo alle tre idrettslagene i Geithus seg sammen. GIF, Geithus AIL og Modum Skiklubb blei til GIL – Geithus idrettslag. Meget bra for idrettslivet i Geithus.

Videre under krigen lå all organisert idrettsvirksomhet i Geithus nede. I smug blei det nok sparka litt fotball på løkkene og holdt ett og annet uoffisielt hopprenn med nummerlapp i lomma i stedet for startnummer på brystet.

Men straks krigen var over, blei det stor aktivitet på Rolighetsmoen. Banen hadde vært brukt som potetåker under krigen. Nå skulle det bli gressbane. Knut var en av de mange som stilte opp med trillebår og spade. Kristian Linnerud har i *Gamle Modum* for 1996 beskrevet åpningen av gressbanen 1. september 1946 med 2600 tilskuere i øsende regnvær. Knut Bottegård utgjorde backparet på Geithuslaget sammen med sitt søskenbarn Per. Arrangementet var en riksnyhet, den første nye gressbanen i landet etter krigen.

En god beskrivelse av Knut Bottegårds spillestil ga signaturen *Søh* i *Ringerikes Blad* i et referat fra en interkretskamp i 1949 mellom Øvre Buskerud og Oslo, som for øvrig endte 1–1: «Sjeldent rene og velplusserte utspill. Virker velgjørende rolig. Alt han foretar seg, virker så enkelt og liketil. Han bør snarest anses moden for enda større oppgaver». Og større oppgaver fikk han, i tillegg til at han var fast på kretslaget i flere år.

Allerede i 1947 var Knut Bottegård med på fotballforbundets samling i Larvik for potensielle landslagsspillere. Samme året var han reserve på et lag av mulige B-landslagspillere som spilte mot det tjekkiske laget Bohemians. Dette tjekkiske laget spilte for øvrig samme år mot Geithus på Rolighetsmoen. Resultatet blei 5–2 til tsjekkerne. Ekstratog fra Drammen og Hønefoss. 4–5000 tilskuere.

I 1950 deltok Knut Bottegård i tre B-landskamper. Som en slags kvalifisering til landslagene blei

Knut Bottegård.

Bildet er utlånt av Aasmund Bottegård.

det arrangert en «landskamp» mellom A- og B-landslaget, som for øvrig B-laget med Knut vant 2–1! B-landskampen mot Danmark i Oslo vant Norge 3–2. Kampen mot Sverige gikk i Jönköping og endte 5–1 til Norge. Men så tapte Norges B-landslag 0–1 mot A-landslaget til Luxemburg i Oslo. Knut Bottegård kom meget vel fra disse kampene. Mot Luxemburg var han best på laget.

I mai 1951 blei Knut uttatt til et prøvelandslag som spilte mot Aberdeen FC på Bislett. Her blei Knut skadet, og måtte gå ut i andre omgang.

I 1952 blei Knut uttatt som reserve på A-landslaget som skulle spille mot Egypt. Det bør vel tilføyes at dette skjedde etter at noen uttatte hadde meldt forfall.

I 1954 var Knut blant kandidatene til A-landslaget som skulle spille mot Sovjet og Island. Han blei ut-

tatt til Islandskampen. Men samtidig blei han stilt for krigsrett fordi han nektet å delta i Heimevernet. Knut blei frikjent i krigsretten og overført til siviltjeneste, men han mista turen til Island.

Noen kraftpatrioter i Geithus var overbevist om at fotballforbundet diskriminerte Knut fordi han politisk befant seg på «ytre venstre», for å bruke fotballspråket. Han burde fått flere og større representasjonsoppgaver, mente de. Kraftpatriotenes mistanker hadde neppe noe særlig for seg. Men selv om han på fotballbanen befant seg på høyresida, var han politisk radikal. Vi finner «Fabrikkarbeider Knut Bottegård, Geithus» på kommunistenes liste ved kommunevalget i 1947 og deretter ved alle kommunevalg fra 1963 til 1983. I 1987 sto han på fylkestinglista.

Men livet besto ikke bare av fotball og politikk. Tidlig på 1950-tallet gifter Knut seg med Thordis f. Larsen, søster av de ikke mindre kjente fotballspillerne Hilmar og Einar «Pække» Larsen. Paret får et stykke av den ganske romslige tomta til hennes barndomshjem på Kjemperudmyra nord i Geithus. Der bygger de seg bolig. Etter hvert kommer sønnene Aasmund og Roar. Vi kan vel gå ut fra at fotball var et sentralt samtaletema under familiesammenkomstene.

GIL spilte seg opp i Hovedserien i 1953. Odd Flattum har i *Gamle Modum* for 2013 beskrevet hvordan det gikk til. Han forteller også at de var nær opprykk ved et par tidligere anledninger. Noen mente at Geithuslaget hadde passert toppen i 1953. I alle fall endte de nest sist i sin gruppe og rykket ned etter ett år. Men i nest øverste divisjon spilte Geithus i flere år både før og etter gjesteopptredenen i Hovedserien. Alle visste den gang at Geithus var et sted på tippekupongen! Knut Bottegård var med hele tida. Han spilte sin siste kamp på A-laget 41 år gammel. Det er han som har flest A-lagskamper på Geithus med svogeren Hilmar Larsen som en god nummer to. Hilmar opplevde for øvrig å få med sin sønn Bjørn på laget før han la opp!

Knut Bottegård avsluttet sin fotballkarriere som trener for neste generasjon av geithusspillere, blant dem nevøene Arne og Knut Løver og Bjørn Hovland Larsen. I 1982 mottok Knut Geithus Idrettslags hederstegn.

Geithus gjorde det aldri helt stort i cupen. De kom til tredje runde et par ganger. Men én kamp bør nevnes. Annen runde mot selveste Fredrikstad på Rolighetsmoen så tidlig som i 1947. Fredrikstad stilte med storheter som Hans Hansen i mål, Brynhildsen som center og Spydevold på vingen. Forsvaret til Geithus, med Knut som høyre back, holdt nullen til 10 minutter ut i annen omgang. Men så rant det inn tre mål. Ca. 5000 tilskuere.

Knut Bottegård var fabrikkarbeider i hele sitt yrkesaktive liv. Han jobba på Katfoss. Først på cellulosefabrikken. Etter at den blei nedlagt, jobba han for Star Paper Mill som etablerte seg på samme området. De årene han hadde skiftarbeid, var han avhengig av

Geithus IL ca 1965.

Bak f.v.: Egil Hellerud, Svein Hølen, Birger Edquist, Per Terje Løver, Hilmar Larsen og Gunnar Olsen.

Foran f.v.: Einar Pække Larsen, Tore Andersen, Trygve Bye, Rolf Helgesen og Knut Bottegård.

fra tid til annen å få bytta skift. Fotballen krevde sitt. I en periode kjørte han sønnen Aasmund til skole i Drammen. Arbeidskameratene stilte opp. Solidaritet i praksis. I 1989 blei Knut hedret for 40 års medlemskap i LO.

Knut Bottegård skulle dessverre ikke få noe langt liv som pensjonist. Han blei rammet av et ondartet krefttilfelle, og gikk bort 8. mai 1990, 66 år gammel. Vi gir igjen ordet til Odd Flattum, redaktør av BygdePosten: «I Knuts glansdager var det mulig å kombinere idrett, arbeid og familie. Han var trofast mot sin arbeidsplass på Katfoss, og han var en kjær far i familien. Knall-

hard og kompromissløs som fotballspiller, men med et varmt og godt hjerte for andre. En stor fotballspiller og et godt menneske er gått bort».

KILDER:

BygdePosten og diverse andre aviser.
 Samtaler med Aasmund Pettersen, Odd Flattum, Annar Bottegård, Einar Strand, Bjørn Hovland Larsen, samt Gunnar Olsen som spilte sammen med Knut Bottegård i mange år.
 GILs hjemmesider samt egne erindringer

Jon Mamen:

Nicolai Beck

Bokholder ved Blaafarøeværket i vel 20 år

Nicolai Beck var en kjent person i Modums historie gjennom mer enn 20 år. Den som leser *Modums Historie*, støter stadig på hans navn på 1830- og 40-tallet. En del av denne tiden var det også en prest som het Bech. Han var kapellan og bodde på prestegården Komperud. Prestens fornavn var Alexander Nicolai. Disse to kan lett forveksles på grunn av navnelikheten. Dessuten ble de svogere. Det ble de da bokholder Beck giftet seg med pastor Bechs søster. Så døde både presten og hans søster tidlig på 1840-tallet. Bokholder Beck giftet seg på nytt. Han ble på Værket til konkursen i 1849. Da flyttet han og familien til Horten. Der ble han kjøpmann.

Denne artikkel vil kaste lys over bokholder Becks livshistorie, familieforhold og hans innsats for samfunnet på Modum. Som bokholder hadde han en

viktig stilling ved Værket. Han hørte til ledelsen. Han hadde oversikt over økonomien. I Becks tid vokste Værket svært og var en tid Norges største arbeidsplass. Værket rådde selv over gruver og fabrikkasjonsanlegg for den verdifulle blåfargen. Mange varer og tjenester måtte likevel kjøpes. Tømmer og ved til fyrsetting ble kjøpt i nærområdet. Mange bønder og husmenn hadde hest og tok på seg kjøring for Værket. Det meste av blåfargen ble solgt til utlandet. Hvilke priser skulle Værket kreve for varene sine? Og hva hadde Værket råd til å betale til alle som arbeidet og solgte tjenester? Bokholder Beck var sentral i alle slike beregninger av inntekter og utgifter.

Nicolai Beck var født i Flensburg i Slesvig 1799. Hans foreldre døde tidlig, og han vokste opp i hjemmet hos sin mors søster. Faren het Nils Beck. Han var

Bokholdergården på Nymoen.

Foto: Jon Mamen

visstnok sjøkaptein. Morens slektsnavn var Barckler. Morens søster var gift med boktrykker Seneberg i Haderslev. Ved folketellingen i 1803 finner vi denne husstanden i Haderslev: Boktrykker Jens Seneberg, 40 år og hans hustru Maria Ingeborg f. Barckler, 32 år, deres barn Anna Maria på 6 og Hinrich på 4 år, videre hustruens mor Maria Barckler, enke 68 år og Nicolai, hustruens søstersønn, på 3 år. Nicolai er denne artikkelens hovedperson.

Nicolai kom i handelslære hos et firma i Altona ved Hamburg. Han hadde en tid tjeneste ved et handelshus i Berlin. I 1828 kom han til Modum som bokholder ved Blaafarveværket. Han fikk bolig på Nyfossum. Da Beck kom til Modum var han 29 år gammel og ugift.

Beck tok del i bygdas liv. Han var med i leseselskapet. Han ble med i Modum Sparebanks ledelse. Vi møter ham hyppig i Modums Historie i perioden 1828-1849.

I 1833 fikk Modum ny residerende kapellan, Alexander Nicolai Bech. Han flytta inn på Komperud prestegård. Han ble også snart engasjert i bygdas sosiale liv. Han ble medlem av formannskapet fra 1838. Han var med i ledelsen av Modum Sparebank fra 1842. Så gikk det slik at bokholder Beck ble kjent med presten Bechs yngre søster. 22. nov 1836 giftet Nicolai Beck seg med Eleonora Josine Bech. Presten og hans søster var barn av kaptein Adam Bech fra Vang i Valdres.

På kort tid fikk bokholderfamilien Bech fem barn. De fikk bokholdergården på Nymoen som sitt hjem. Ekteskapet kom ikke til å vare lenge. 20. nov. 1841 døde madame Beck etter å ha født tvillinger. Hun var da 27 ½ år gammel.

Et halvt år seinere døde hennes bror, pastor Bech, etter kort tids sykdom. Han ble 38 år gammel. Bokholder Beck ble verge for enken etter pastor Bech og hennes små barn.

Bokholder Beck giftet seg igjen i 1843, denne gang med jomfru Anna Elisabeth Tyrholm. Hun var født på Tingelstad i Modum i 1814. Denne gang ble Nicolai Beck giftet inn i slekten Gregersen/ Sveaass/ Tyrholm. I dette ekteskapet fikk Beck ytterligere seks barn. I sine to ekteskap fikk altså bokholder Beck elleve barn. En gutt døde 1 ½ år gammel. De ti andre vokste opp. Ved disse barnas dåp finner vi mange kjente navn som faddere.

Modum Blaafarveværk gikk konkurs ved årsskiftet 1848-49. Etter konkursen fikk Værket nye, engelske eiere. De tok over i 1850. Det sies av bokholder Beck da sluttet fordi han ikke behersket engelsk. Han flytta med sin familie til Horten og ble kjøpmann der.

Horten var da en ny by. Den var anlagt ved festningen Carljohansvern. Horten fikk i 1850 kgl. res. på å ansette to landhandlere «ute i byen». En av disse var Nicolai Beck. Familien Beck kom til Horten med åtte barn og med fem tjenestefolk samt fru Becks søster i 1850/51. Denne familien var med på sette preg på den nye byen Horten.

Fra Nykirke kirkegård. Gravminne over Eleonore Josine Beck.

Foto: Jon Mamen

Nicolai Beck døde i Horten 19. januar 1870 og ble gravlagt der.

Nicolai Becks barn:

Jens Fredrik Brüggmann	f. 7.2. 1838
Ingeborg Eva Marie	f. 13.3.1839
Niels Conrad Barckler	f. 25.6. 1840
Leonard Nicolai Alexander	f. 20.11 1841
Iosias Heinrich Mathias	f. 20.11 1841
Johan Tyrholm	f. 17.7. 1844
Christian Barth	f. 29.9. 1845, død 28.12. 1846
Christian Andreas Barth	f. 21.10.1846
Karl Ingfred Anastasius	f. 20.12. 1848
Wilhelm Seneberg	f. 21.8 1852
Inga Mathilde	f. 24.8 1854

Hva ble det så av disse barna? Har de noen etterkommere?

Becks eldste datter Ingeborg Eva Marie finner vi i flere folketellinger. Hun giftet seg ikke, men arbeidet i huset hos «bedre» familier. I FT 1885 finner vi henne i familiehjemmet i Horten sammen med brødrene Johan og Christian Andreas. I 1891 bor hun og bror Johan på same adresse i Horten.

Flere av sønnene i 1. ekteskap dro til sjøs og skal ha omkommet på sjøen.

Iosias Heinrich Mathias var den eneste av første kull som giftet seg og fikk etterkommere. Blant disse var Ingrid Willoch, som var stortingsrepresentant for Høyre i Vestfold 1981-93. Hun var Kaare Willochs kusine.

Johan Tyrholm ble værende i Horten. Han giftet seg ikke. Han har bidratt betydelig til kunnskap om Hortens historie.

Christian Andreas Barth fikk flere sønner. En av dem var Thomas Beck (1899-1963). Han var en betydelig komponist og musiker.

Karl Ingfred Anastasius kom til Oslo. Han fikk flere barn. En av dem var Wilhelm Beck. Han ble igjen

far til brødrene Hallvard og Wilhelm Beck. Begge har vært kjente prester i Den norske kirke.

Den yngste datteren Inga Mathilde giftet seg med Aasmund Frisak. Han var marineoffiser, født i Grimstad. De bodde i Horten og fikk seks barn. Ved FT 1910 bodde de i Kristiania.

KILDER:

Modums historie, bd II

Endre Pedersen: *Horten som den var*.

Byvandring 2 Ollebakken, Horten 1999

Digitalarkivet, kirkebøker og folketellinger

Jon Mamen:

Modumsiaden

En reiseberetning gjennom Modum sommeren 1830

I 1831 kom det ut en bok i Christiania som kan være av interesse for leserne av Gamle Modum. Boka het *Provinsiaden eller den lille Reiselabyrinth i Buskerud. Et naivmuntert Lunedigt i firti og otte Aphorismer*. Forfatteren var Hans Allum.

En betydelig del av dette diktet har dikteren kalt Modumsiaden. Det er også en Ægeriade (om Eiker), en Bergiade (Kongsberg) og en Kaanerudiade (Konerud). Men disse er kortere enn Modumsiaden.

I 1991 ble det gitt ut en transskripsjon at dette verket i Holmestrand. Her er det også en biografisk artikkel om Hans Allum. Han var opprinnelig fra Botne. Han ble lærer og klokker i Skoger. Dette heftet ble solgt i Modum. Jeg skaffet meg et eksemplar. Men jeg fant heftet tungt å lese. Det var for mange henstillinger på personer og forhold som jeg ikke kjente. Utgaven hadde ingen forklarende noter utover de Allum selv hadde satt inn. Derimot hadde heftet en del bakgrunnsstoff om forfatteren.

Etter at jeg begynte å bruke Digitalarkivet, ble det lettere å slå opp og finne ut av mange forhold. *Modums Historie* har også vært til nytte. Jeg vil nå presentere den verden som forfatteren oppsøkte og fant

på en reise her på Modum sommeren 1830. Jeg vil også nevne at Thure Lund var oppmerksom på boka og nevner den i noen av sine artikler i *GM*.

Selv gjorde jeg bruk av boka da jeg skrev om Knud Stud i Vassbonn *GM* 2020.

Boka begynner med å skildre foranledningen til at den ble skrevet. Boka er en hilsen med uttrykk for takknemlighet for gjestfriheten forfatteren opplevde sist sommer, altså 1830. Det er særlig to personer han hadde oppsøkt, og som takkes. De kalles i boka «hertug Hans» på Skredsvig og «grev Lauritz» på Hervig. Av sammenhengen kan en finne at Hans er Hans Omsted og at Lauritz er Lauritz Jespersen. Utover høsten og vinteren etter besøket gikk det trått med skrivingen, men så kom forfatteren i gang og et år etter reisen kom boken ut.

Skildringen av selve reisen begynner med fortellingen om at Allum reiste med hest og vogn fra Skoger og gjennom Eiker. Reisen startet på den dagen borgerne i Paris vant sin seir i julirevolusjonen, det vil si torsdag den 29. juli. Henspillingen på hendelsene i Paris under juli-revolusjonen finnes flere steder i boken. Nyheter vandret raskt også den gang, men

Kart fra 1810

ikke så raskt at forfatteren kunne følge begivenhetene i Paris mens de foregikk. Da han satt og skrev, kjente han dem og brukte dem for tidsangivelser.

Han treffer folk langs veien og han kommer fram til Hokksund første dag. Der bor hans gode venn og kollega, klokker Strøm. Men det var seint på dagen, så den reisende tok inn på Milestein gjestgiveri for natta. Morgenen etter kom han til klokker Strøm. Der fikk han frokost og morgenkaffe og laks. Deretter satt han over sundet til «Egers østland».

Allum kom altså fram til Modum den 30. juli. Han stoppet ved *bondegaarden Enger*, og *fortog mig der ei andet end tage Snus og lændse Vannet*. Så reiste han forbi Mæhlum, Skalstad, Holo og Gustad og kom fram til reisens første mål, «hertugdømmet Skredsvig». Da hørte han lyden av skudd, og undret seg. Var det mon tro opprør også på Modum? (Dette er nok også ettertankens spørsmål.) Det skulle vise seg at at kaptein Tofte hadde øvelser med sitt kompani på Rolighetsmoen ekseserplass den dagen.

Den reisende kom altså fram til Skredsvig og traff «Hertug Hans». Verten var akkurat i ferd med å kle seg til selskap på Ihlen, hos nevnte kaptein Tofte. Hans Omsted blir omtalt som *lærd, poet, fysiker, mineralog*. Hans viste gjesten sin rundt før han måtte gå i selskapet. Deretter overtok *vor Hertugs Adjutant og Velbestalter, Staldmester, Gartner, Godsets tro Forvalter* som vert. Gjesten fikk se mer av gården og han ble servert mat. Herr Hans var enkemann, men på gården var *en liden munter væver Søn, var – nesten uhørt – gjort i Løn*, som Hans Omsted hadde fått med en tjenestejente. Faren var i ferd med å adoptere denne

sønnen, som *var han Herrens Ægte Søn*. Hans Omsted var også eier av et koboltverk, får vi vite. Han var eier av Snarums Verk.

Fra Skredsvig gikk turen til Vasbunden. Her traff den reisende *Mester Knud, med tilnavn Stud*. Han var *en hyggelig, godmodig Mand*. Knud Stud var fordums organist, får vi vite. I 1830 drev han som skredder. Hans datter hadde også vært organist i Heggen kirke. Men det var kaldt i kirken og hun forfrøs sine fingre. Hun hjalp faren med å sy.

Turen gikk så om *Gaarden Snoterud, om Hovland, Øren, Sønsteby og Spone*. Der møtte han en vakker kone. Forfatteren har blick for kvinner og skriver: *Tro mig paa mine Ord og paa min Ære, at Modum eier smukke Koner flere, og det forstaar sig vakre Piger nok*.

Ved Heggen gjør han en liten stans. Han vil ikke si noe om pastor Essendrop. Men prestegården er i god stand, som Skogers. Reisen går videre til Vikersund, til «Fader Thor», det vil si Thor Aas i Østsundet. Herfra er veien innover øst-Modum så dårlig at *man faar Vigersundets Dampbaad leiet, naar man med Hest og Vogn vil længer frem*. Men snart skal veiene bli bedre i *Dalene saavel som paa hver Hei, Alfarbar at ride og at kjøre, saavel paa Sommer- som paa Vinterføre, igjennem store Modums Præstegjeld om Kaptein og Veimester Tofte saa skal sprengre baade Berg og Fjeld, og flytte Klipperne, som der kan staa*.

Han setter så over sundet til Nils i Vestresund. Dette er den kjente Nils Wigersund. Derfra er veien ikke lang til Hervig, hvor «Grev Lauritz» bor. Lauritz Jespersen var lensmann og hadde den ene Hervig-gården. Men det viste seg at han også var gjest i nevnte gjestebud på Ihlen. Den reisende satte igjen hesten sin på gården og tok turen tilbake til Østsundet. Han hadde nemlig ærend på Bjertnes. Han møtte Jens Dignæs, som satte ham over fjorden igjen for fire skilling. På Berg fikk han overnatte. Dagen etter er det lørdag. Han kom fram til Bjertnes og ble tatt vel imot. Men mannen han ville treffe, Ole Bjertnes, var ikke hjemme.

På Bjertnes fikk han låne en hest og fikk med en følgesvenn. Dette var en pratsom gutt. Han snakket en blanding av Ringeriks- og Modumdialekt, skriver Allum. Gutten skulle sørge for å bringe hesten tilbake etter bruk. Samtalen mellom den reisende og gutten, som het Sven, er gjengitt, og Sven bruker den gamle talemåtene med å si 'ao' for 'å'. Samtalen begynner slik:

Jeg: *Hvad hedder du, min Gut?*

Drengen: *Je hetter Søn.*

Jeg: *Jasaa, min lille Ven! Hvor langt skal du med Hesten følge ud?*

Søn: *Saa langt I meiner sjøl aa vil.*

Jeg: *Naa, du er snill.*

Søn: *Det vart saa nauvoart(nå-varmt) her igaar. Aa liksaa vart idao de blir nok aa.*

Jeg: *Ja, det er godt, det er nu saa, at Kornet vi kan modent faa.*

Søn: *Det leiter pao naar fort en gaor.*

Slik går praten. Ved Furestrand får han igjen skyss over fjorden tilbake til Hervig. I GM 1995 har Thure Lund en artikkel om denne samtalen. Han mener at Allum nok overdriver bruken av ao for å.

Allum vender tilbake til Hervig og treffer Lauritz Jespersen. Jespersen kjøpte Hervig i 1830 og ble lensmann. Men han døde alt i 1834. Hans liv er nesten borte fra Modums Historie. Allum gir ham likevel et morsomt ettermæle. Thure Lund skriver om Hervig i GM 2003. Lauritz Jespersen er så vidt nevnt i artikkelen.

Allum forteller videre om Thon-grenda. Her gir han en omtale av Hans Thon, den kjente mekaniker: *I Thons lidtbemerkede Vraa, Naturen en Mandling med Hoved lot gjøre, som kunde fast uhorde Sager udføre; en større Mecanicus neppe man saae i hele Provindser paa den Tid – han kunde Hjulværker og Kehrrater kunstig udgrunde: thi Sagnet beretter, at salig Hans Thon fast gjorde Vidunder af Planker og Hoon, maskiner som Stenstrup og Gellertsen nu.* I GM 1997 har Thure Lund en artikkel om Hans Henrichsen Thon. Hans levetid var 1737-1807.

Allum reiste ikke til Thon. Han ble over natta på Hervig. På søndag, den 1. august, dro han nordover til Bøenstøen, ferjestedet over Snarumselva. Han kom til Overn, som han staver Aavern. Der traff han Berthe Aavern. Berthe var en kvinne om kring 60 år. Han beskriver henne slik: *Hun var ved Magt af Bryst og Lænder, og over alt af drøy Statur, og norsk og bondesterk Natur. Kort, en velvoxen, røslig Kone, som talte i fornøftig Tone.* De diskuterte det siste Stortinget, som nylig hadde vært samlet. *Hun roste meget Kobolværket, og Herrene, som styre der, fru Wegener, fremfor alt især, hvorhos forstandig, hun bemerked, at Værket Modum gavnlige er.*

Reisen fortsatte sørover. Den reisende traff en gående som var på vei opp til gruvene. *Den snaksomme Bergmand fortalte mig lidt om Kobolt og Rottekrudt, Dat og Dit.*

Veien gikk ned til Simoa med ferge over til Varhus. Her bodde bergbetjent Jens Kraft Lund. Han var ikke hjemme. *Dog Fruen var hjemme just til mit Held, og Bergdamens Artighed lod mig glemme, at han var reist bort, om ikke til Hækken- saa dog til Sølvgruben paa Holteffeld... Fru Lund gav mig Kaffe og Hesten litt Græs af et for nyligen innberget Læs.*

For øvrig begynte den reisende å få dårlig tid. Det var blitt ut på dagen. Besøket i «Kobolthovedstaden» ble derfor kort. Han reiser fra Fossum gjennom Nykirke sokn. Han betraktet Hassel Verk og rastet Tandbergbakken skysstasjon, ved Bakke kirke.

Så begynner en beskrivelse av reisen gjennom Eiker, Grundrids af en Egeriade, som han skriver. Innen kvelden nådde han fram til klokker Strøm i Hokksund. Mens de spiste middag i klokkergården, gikk et tordenvær over bygda. Dette gikk også over søndre Modum. Den reisende forteller: *I selvsamme time slog Lynilden ned. Jeg mindes ei ret det tilfældige Sted i Nykirkesogn mellem Budskerud-Gaarden og Blaa-farøværket, med drepende Torden. En bonde med Søn og med læssede Hest blev Kronions Offer i Lynildens Pest. Jeg var nu saa heldig, at Døden undvige, som uforberedt til Skyggenes Rige; thi syttende Time i Tiden tilbage, jeg over det Guds Rettersted matte drage.*

Den reisende fikk ligge over hos klokker Strøm.

Kirkeboka for Modum melder at 2. august 1830 døde Gaardmand Narve Christophersen Bendiksbj, 69 år og hans sønn Thore Narvesen. De ble drept av lyn. De ble begravet ved Nykirke 8. august. Kirkeboka bekrefter Allums utsagn, bare at i kirkeboka står dødsdagen som 2. august.

Så følger diverse fortellinger og refleksjoner. Mot slutten gjør forfatteren seg noen tanker om det å beskrive landskap i dikterisk form. Her henviser han til *Snarumpoeten, Nils Halse, den Landskolemester, forleden Aarhundrede attende, som i en Vise det udstrakte Modum berimede grant,-.* I en note gjengir han åpningsordene i Nils Haalses (Hilsen) dikt:

Skræppen begynner ved yderste Ende, Bjøndalen og Gjellum i Velstand og Flor, Ja, Mæhlum og Enger, som blomstrende Senge....

I Drammens Tidende for 23. februar 1832 står følgende notis

Berigtigelse

Det er ikke skolelærer Nils Halse som har skrevet visen over Modum, men derimot en bror av ham ved navn O. Moe, skal være forfatteren. Han var eller er også skolelærer.

H. Allum

Nils Hilsen hadde en bror som het Ole. Han var også lærer. Han giftet seg og bodde på Tandberg på Simostranda. Han var kjent som Ole O. Tandberg. Jeg er ikke kjent med at navnet Moe kan knyttes til ham. Moe er derimot navn på flere lærere som kom fra plassen Moen under Heggen. Beriktigelsen kan ha ført til en ny feil.

Om noen skulle ha kjennskap til denne visa, vil redaksjonen gjerne få vite det!

Da krigen kom til «Vassbønn»

Nå for tiden er et vanlig samtaleemne krigen 1940-1945

Jeg er født 1931 og var 9 år da krigen kom. Det tynnes i rekkene blant tidsvitnene fra den gang og jeg har fått flere anmodninger om å skrive litt om hva jeg opplevde i den anledning.

Det kan jo være spørsmål hva en guttunge klarer å oppfatte, men enkeltepisoder opplevdes så dramatisk at en niåring kunne ikke unngå at de brant seg fast.

En niåring skjønner ikke så mye av de krefter som starter en verdenskrig, men jeg oppfattet at de voksne snakket om Polen med bekymring, men det var liksom så langt borte. Men da 9. april kom ble engstelsen virkelig.

Jeg er født og oppvokst på Sønsteby (mellom) som lå sentralt til og var kun et stenkast fra sentrum i Vassbønn med meieri, landhandleri og fabrikk m.v.

Vi merket ikke til noen direkte krigshandlinger før 12. april. Riktignok var det stor flytrafikk, det gjaldt liksom ikke oss, bortsett fra uhyggen, og det preget de voksne i sterk grad, men en niåring oppfattet vel ikke alt.

Vassbønn i 1940 var helt annerledes enn i dag

For å begynne med Ilen, der var det gamle hjem og ved siden av det var det sagbruk. Ved veikrysset var det et gammelt hus som av alderdom var skjevt, men det bodde fremdeles folk der og vi kalte det «Stuten» som skyldes en med navnet «Stud» som hadde bodd for mange år tilbake. Fortsetter vi mot sentrum, kommer vi til eiendommen Stalsberg der det i sin tid hadde vært skole. Men skolebygningen ble revet i midten av 20-årene for å gi plass til veiutvidelse. Den nye Stalsbergskolen ble samtidig bygget og tok med seg navnet.

Fortsetter vi videre østover kommer vi til huset der en skredder drev sin virksomhet og så kommer vi videre til et ekte landhandleri. Hos Tangerud kunne man få kjøpt det meste også isenkram, vindusglass og utenfor var det hånddrevet bensinpumpe. Så kommer vi til meieriet som den gang var et mottaksmeieri. Til meieriet hørte en stor isbinge. Det var før kjølemaskinene hadde kommet. Det eneste som er igjen er Westad Armaturfabrikk. Tilslutt var en ny mølle under oppføring (Den gamle «Westadmølla» brant ned noen få år tidligere).

Fremdeles var hesten framkomstmiddelet og de ble bundet ved meieriet.

Så over til krigen slik jeg opplevde det

12. april kunne jeg se hjemmefra store Schøyen busser som hadde parkert ved Ilen. Deretter så jeg en forpatrolje som kjørte på østsida mot Vikersund. Hengebrua i Geithus var sprengt, det var også brua i Vikersund. Dette hadde jeg da ingen anelse om på det tidspunkt.

Det kom til kraftig skuddveksling over elva i Vikersund. Jeg kan ikke huske at vi hørte det på Sønsteby. Avstanden var vel for stor og det ble antakelig brukt lettere håndvåpen.

Det falt en tysker som var truffet av en geværkule midt i pannen. Dette skal jeg komme tilbake til.

I ettertid har jeg lest meg til at det lå 19 norske soldater på vestsiden av elva bl.a. ved bankbygget. Den tyske forpatroljen trakk seg tilbake til Vassbønn og organiserte seg der. Det merket vi at på låvebrua hos oss etablerte tyskerne mitraljøsestilling med retning mot Vikersund. Videre samlet de sammen mannfolk bl.a. De som hadde trukket opp til Nestegården ble

Tysk soldatgrav ved Ilen. Tegning Hans Wold

beordret ned til gamlehjemmet Ilen. Det ble samlet inn alle våpen som ble beordret til levering på Ilen. Jonny Glitre som den gang bodde på Nestegården, fortalte at tyskerne foretok husundersøkelse av Nestegården og en tysker med hevet våpen snublet i trappen ned til kjelleren, og dermed gikk det av et skudd. Jonny Glitre sa senere at det var trolig det eneste skudd som gikk av i Vassbønn. Som nevnt ble alle våpen beordret innlevert på Ilen. Men den senere nazi-ordføreren Truls O. Rishovd (Truls Null) gjenkjente jaktgeværet til Henry Glitre og leverte det tilbake med streng beskjed å gjemme det bort. (Glitre var tømmerhogger hos Nazi-ordføreren).

Hos oss på Sønsteby ble vi ikke forstyrret av tyskerne bortsett fra beleiring av låvebrua og at det dukket opp en tysker rundt hvert hushjørne. Min far stilte med hest og bredsleder for å få fraktet 82 år gamle Knud Haugan opp til øvre Sønsteby etter at Truls O. Rishovd hadde proklamert at «kom opp til meg, de (tyskerne) kommer ikke til å krumme et hår på deres hode».

Jeg for min del ble med opp til Øvre Sønsteby for å passe på min yngre bror som da var bare tre år. Der oppe husker jeg det var ganske mange folk (noen var fra Oslo). Det som gjorde inntrykk på meg var å se voksne mennesker som gråt. Som nevnt kunne foreldrene mine og budeien Jensine uforstyrret gjennomføre fjøsstell etc. og evakuere til Kommunehytta ved Langemyr. Langsleden ble fylt med mat og annet nødvendig utrustning. Jeg husker at det var mye snø. Vi installerte oss på Kommunehytta og hadde det greit. Men problemet var at nede på gården sto det dyr som trengte foring og stell. Grytidlig neste morgen reiste mor og far, sikkert meget spente hva de ville møte. Ved Nestegården ble de stanset av en tysker. De kunne ikke tysk men klarte med kroppsspråk å forklare at de skulle ned for å melke og stelle dyra. De lyktes og fikk uforstyrret adgang til gården. De ble deretter oppsøkt av en tysker som fikk forklart at de kunne uforstyrret utføre sitt arbeid, men ikke

forlate gårdsområdet. De returnerte til hytta om kvelden. Deretter pendlet de en par-tre dager uten at det oppsto noen problemer og etterhvert flyttet vi ned til gården og det hele normaliserte seg.

Vi må si vi kom billig fra krigshandlingene i Modum. Riktignok var det kraftig skuddveksling i Vikersund, som skjedde fra hver sin side av elva da brua var sprengt. Det falt en tysker som sto på bruenden på østsida, Gefreuter Clausal. Han ble midlertidig gravlagt ved Ilen. Vi som guttunger var nysgjerrig på dette. Det var satt opp et trekors og navn og grad var brent inn. På toppen var hjelmen plassert som hadde et kulehull absolutt midt i fronten. Nysgjerrig som vi var tok vi opp hjelmen som innvendig var fylt med blod. Den gravlagte ble kort tid etter flyttet til æreskirkegården på Ekeberg i Oslo og senere flyttet til en æreskirkegård i Tyskland.

Ellers ble det ikke noen ytterligere krigførsel i Modum. De norske styrkene som var nord for Vikersund, trakk seg nordover til Haugsbygd, Klekken og Jevnaker og der ble det konfrontasjoner og store tap både av tyske og norske soldater og sivile. Husene på flere gårder ble av tyskerne brent ned. Dette unngikk Modum i og med at fronten ble flyttet nordover. De sprengte broene i Geithus og Vikersund gjorde sin misjon. Tyskerne fikk økt styrke som kom over Skaret, Sundvollen og befestet området i Jevnaker m.v. Det utviklet seg harde kamper i Haugsbygd og videre nordover. Mange falt, både tyskere og nordmenn. Modum var heldig som unngikk ytterligere krigshandlinger bortsett fra trefningen i Vikersund.

Hønefoss ble overtatt av tyskerne uten kamp.

Det var tydeligvis dårlig samband hos de norske styrkene, for ved tilbaketrekningen nordover ble 19 soldater etterlatt i Vikersund til deres store fortvilelse. Hvordan de siden ble tilsluttet de øvrige norske styrkene har jeg ikke kunnskap om annet enn at de fikk en fortvilet opplevelse.

Dette var litt av det jeg husker fra 12. april 1940.

Aase Hanna Fure:

Lang vei til presten

Jakob Andreas Samuelsen har i heftet «Folkeminne fra Modum» skrevet om hvordan lesarungdommen i Heggen sokn måtte gå innante Østsida til Heggen til konfirmantundervisning. Dette har også min mor fortalt. Hun gikk til konfirmantundervisning sommeren 1912, 16 år gammel, bodde på Tandberg og derfra var det omtrent 2 mil til Heggen, og den gang var det ikke rutebiler og heller ingen privatbiler på Østmodum, så det var å ta beina fatt. Min mor fortalte at hun kvelden før gikk til sin venninne Hanna Jakobsen, som bodde i Sandum like ved Fure skole, da var hun halvveis til Heggen. Her overnatta hun og så gikk hun og venninnen i følge til Heggen neste dag. Mors eldste søster hadde i løpet av sommeren kjøpt seg sykkel og denne skulle mor låne. Sykkelen brukte hun en eneste gang for det var nesten ingen av ungdommene som gikk for presten som hadde sett en sykkel så alle skulle se på den og helst prøve den, noe hun ikke tillot, så hun måtte passe godt på sykkelen. Det var bare en gang hun brukte den helt til Heggen, men sykla til venninnen og så gikk de derfra til Heggen.

Åsta Fure f. Tandberg

Hans P. Fure:

Østmodum ungdomslag 40 år

Kåseri holdt 29/1-1949

Selvsagt er det vel slik at vi har fått et noe forandret både utvendig og innvendig utseende vi unge menn og kvinner som en januardag for 40 år siden var samlet på Bjertnes for å stifte Østmodum ungdomslag. Det er unektelig litt drøyt mellom 1909 og 1949 og selv de mest optimistiske av oss kan egentlig ikke godt forlange at vi etter såpass mange år fremdeles skal bibeholde blankpusset fasade, nei vi må nok forsone oss med at det er blitt noen grå tuster ved ørene, noen krokete knær også, så vi får tilogmed betrakte det som en kjennsgjerning at ingen av oss er hippene på å hoppe bukk lenger.

Vårt indre menneske har vel også vært gjenstand for en viss utvikling. Det vi som 17–18 åringer var med å stifte ungdomslaget fikk vi av og til høre at vi var voksne til knes. Det er mulig det var slik med oss dengang. I dag, 40 år etterpå tror jeg at metermålet må strekkes litt lengre, ialfall har vi jo sett litt, hørt litt, lært litt og kanskje også opplevd en hel masse. Hvordan det nå kan være eller ikke være, så ser det imidlertid ut til, ganske pussig forresten, at det for noen små punkters vedkommende er en liten uoverensstemmelse mellom de lærdommer vi har fått utlevert og de erfaringer vi selv har gjort. Som 17–18 åringer ble vi av og til belært om at menneskeslekten stadig går fremover i retning av samhörighet og brødrekjærlighet og at verden er full av solskinn og enda mere sjokolade. I de siste 25 år har det hendt et og annet som gjør at vi ikke kan anerkjenne dette som helt god latin lenger.

Jeg tror at en generasjon som opplever to verdenskriger og en hardhendt okkupasjon på toppen må ha en viss rett til å spørre om dette er brødrekjærlighet, eller om det er en særegen form for sådan. Nesten enda verre er det at samme generasjon, enten den har villet eller ei, er blitt mere eller mindre preget av denne historiske katastrofe. Såvidt jeg husker er referat fra vårt første møte ble det innledet med følgende ord: Da tanken om en ungdomsforening hadde blitt drøftet blandt bygdas ungdom i den senere tid satte en for saken interessert mann, herr Gustav Myhre seg i spissen for å danne en sådan forening, dette ble drøftet av oss utover høsten 1909, det var ingen tvil om berettigelse av en slik forening. Det var mye ungdom på Østmodum dengang, men vi gikk å stullet hver for oss bortover gårdene. Vi hadde ikke kino, ikke radio, ikke telefon, ikke elektrisk lys, ikke biler, men

vi hadde gudskjelov og takk ingen planøkonomer. Foreningslivet ellers på Østmodum lå også nede dengang. Vi hadde Fure samtaleforening, men den besto bare av eldre mannfolk og så var det 2 misjonsforeninger, men her var det bare kjærringer.

Jo det var nok behov for en forening hvor ungdommen kunne samsnakke om tidens spørsmål og hvor de kunne more seg under behørig kontroll av lover og regler.

Møtet på Bjertnes ble ledet av Gustav Myhre. Han valgtes også som foreningens første formann. Det er mulig Gustav Myhre ikke har anledning til å være tilstede på 40 års jubileet i aften, men jeg håper ungdomslaget erindrer han ved å sende ham sin hilsen. Foruten formann valgt vi også styre, foreningens festkomite og 2 redaktører av «Humla», vår håndskrev-

Hans P. Fure

ne avis som gjennom årene utviklet seg til et «jævla» organ. Så samtalte vi en stund om de retningslinjer vi mente foreningen burde arbeide etter og tilslutt lekte vi en times tid i all ærbarhet og sømmelighet som det står i skriften. Foreningen konstitueres under navnet ungdomsforeningen «Fremskridt». Senere ble jo dette navnet forandret til Østmodum ungdomslag. Vell, herunder var det da dannet en ungdomsforening på Østmodum. Den kom litt sent, det er så, men nå var den altså kommet og det fikk foreløpig være hovedsaken. Husspørsmålet ble det største problem disse 2–3 første årene. Vi hadde ikke ungdomslokale den gang, så vi måtte ta til takke med et rom eller to borte hos en bonde eller privatmann når han hadde noe slikt ledig. Vi har sikkert all grunn til å ha i takknemlig erindring alle disse som hjalp oss med rom denne tiden, for det var slett ingen spøk å ta imot en flokk ungdom som ikke bare lekte, men som også danset så det knaket i veggene. Vårt første møte og vistnok også noen flere holdtes på Bjertnes. Deretter flytta vi til Tajet hvor vi forresten danset ned ovnen to ganger. Siden kom vi til Askerud. Etter Askerud ble det vistnok Kampen og til slutt havnet vi i Påls. Jo det var riktignok litt av en flyttesjau dengangen. Vi kan godt ironisere litt over denne sjauen ved følgende dikt på 2 linjer.»Vi var ikke forvente, men slo oss til tåls på Bjertnes, Askerud og Påls» Hvis vi også var på andre steder eller hvis rekkefølgen ikke er riktig, så skyldes det noen huller i min hukommelse.

Vi ble tilslutt lei av å være jøden på vandring så vi konsentrerte oss mer og mer om byggespørsmålet. Ved hjelp av noen basarer og lignende finansoperasjoner hadde vi skaffet oss en del penger. Disse pengene sammen med et banklån for hvilket et par velvillige gårdbrukere garanterte, gjorde at vi kunne starte et byggeforetagende, og omsider kom da også dagen da vi kunne flytte inn i vårt første Fjordvåg. Det var med en viss skaperglede og eierglede vi tok dette vårt første ungdomslokale i besittelse. Heretter skulle vi da slippe å genere den i andre etasje og dem i 3 etasje, samtidig som vi etter hvert ville få større sjanser til å innfri de forventninger man i alminnelighet stiller til sunn og frisinnert ungdom. Underholdningen på møtene disse første årene besørget vi i alminnelighet selv. Programmet vekslet mellom opplesning, litt diskusjon, leik og dans. Av og til fikk vi tak i en foredragsholder, men det var ikke ofte. Dette bedret seg betraktelig etter at vi fikk eget hus. Det var forresten ikke så greit bestandig å måtte kombinere økonomien med slike kulturelle innslag. Penger hadde vi litt lite av nemlig og en tilreisende foredragsholder var i alminnelighet ingen billig kar. Mens vi er inne på dette med underholdningen så la oss ikke glemme «Homla» Gud fri og bevare oss slik som denne håndskrevne avis kunne stikke. Den var rent ut så grov mange ganger det nesten var behov for blyvannsomslag. En skulle vel trodd at når den ene part bjeffet og den andre glefset, så ville det vel

blitt både gråt og tenners gnissel. Slik var det imidlertid ikke. Avidiskusjonen førtes vanligvis mellom folk som var såpass fornuftige at de utenom «Homla» var de fineste venner av verden. Og slik skal det selvfølgelig være. Vi ville vel begå en urettferdighet både for og imot de mange, hvis vi unnlot å ta med den dramatiske gruppe, som viste seg å være en førsteklases melkeku for vår økonomi samtidig som den skaffet lagets medlemmer og bygdas folk mange morsomme timer. Vi hadde ingen scene på gamle Fjordvåg så både Rev i saueskinn, Formål ekteskap og en rekke andre ble spilt på en selvlaget scene. Det var således ikke så lite arbeide forut for hvert stykke som skulle oppføres, men det gikk da det også. Musikken hører vel i høy grad med til underholdningen i et ungdomslag. Det var litt hanglint med musikk den første tiden, på et møte hadde vi kanskje en som gnudde på ei flatfele av alle livets krefter, neste gang kunne det være trekkspill. Nå er ikke dette ment som noe klander hverken til han med fela eller dragspelet, begge gjorde så godt de kunne, det var bare at de kunne være litt vriene å få fatt i, så det var ikke akkurat fast musikk. Forholdet bedret seg da vi fikk Fjordvåg, men det var først da brødrene Hofsen gjorde sin entre vi fikk musikk som sikkert ingen hadde noe å klage over hverken med hensyn til uregelmessighet eller ytelse. Jeg husker spesielt i hine hårde dager vi kjøpte en gramofon som skulle besørge dansemusikken. Det var på sett og vis en ufornuftig pengeanbringelse. Noen ganger gikk det bra men det varte ikke lenge før maskinmusikken begynte å slite en del på nervene. Gramofonen var for øvrig et ypperlig objekt for alle som ønsket å være klåfingret hvorfor den tilslutt låt fælere enn noe radioorkester. Sideordnet med ungdomslaget har vi i alle år hatt Østmodum blada kor. Med sine dyktige dirigenter og sitt forholdsvis konstante stemmemateriell koret løst mangt et problem hvor det gjalt å skaffe god og verdifull underholdning.

I slutten av 20 årene ble det nye Fjordvåg bygget. Den vesentlige mangel ved det gamle lokalet var at det etterhånden var blitt for lite, og da særlig på de store dagene når invasjonsstyrken fra flere distrikter kom for å okkupere dansesalen. Det nye lokalet bød på mange fordeler framfor det gamle, hvorav særlig garderoben og del lenge ettertraktede scenen bør fremheves. Forsamlingssalen og kjøkkenet er blitt større. Kjøkkenet er riktignok ikke overdimensjonert, men ialfall bedre enn det gamle som var alle festkomiteers skrekk hvor de så å si måtte ballansere mellom herrefrakker, damehatter og smørbrød.

Når jeg nå til slutt nevner at ungdomslaget omtrent hver vinter har hatt sitt skirenn og nesten hver sommer en tur hit eller dit, så tror jeg nok jeg har fått fram et slags lite bilde av jubilantens liv og levnet gjennom årene. Naturligvis har det hendt mye mer, men dette er ialfall ting jeg er nokså sikker på og som jeg tildels har vært med på selv.

Nå er det vel kanskje noen av dere i forsamlingen

Fjordvaag Ungdomslokale, østre Modum

Fjordvaag ungdomslokale 1913

som vil reagere litt og muligens si som så: Ja det er slett ikke værst det du har skrevet og mye av det er riktig, men har du ikke vært snau med å nevne navn, vi har da virkelig hatt mange bra folk i disse 49 årene, gode formenn, dyktige administratorer hvis navn er knyttet til en eller annen epoke i laget og som har satt visse spor vetter seg, hvorfor er ikke disse nevnt på en jubileumsdag?

Ja, her har vi ganske sikkert et tema det kunne snakkes og skrives en hel del om og jeg skal villig innrømme at da jeg satte meg ned hadde jeg visse fristelser i den retning, men så kom jeg til å tenke på at dette med de mange navn ville blitt en vidløftig affære, For det er nemlig klart at en måtte ikke bare tatt med noen navn, men en hel del slik at det hadde blitt noe i retning av et billedgalleri og dette hadde gått langt ut over rammen av et kåseri som bare har sin beskjedne

oppgave å underholde med enkelte saker og ting som er hendt gjennom noen år,

Ellers tror jeg at dette med et billedgalleri om vi kan kalle det slik, er mere modent ved neste jubileum når ungdomslaget runder de 50 år Da kunne arbeidet overlates til en kåsør som spesialiserte seg på oppgaven.

Ungdomslaget er slett ikke ferdig med maratonløpet enda. Foruten 50 års jubileum skal laget selvsagt ha 75 års jubileum, ja 100 års jubileum, mulighetene er altså mange.

Tilslutt vil jeg for mitt personlige vedkommende takke ungdomslagets styre for innbydelse til denne festen. Takk for at dere midt i alt ståk var så vennlig å huske på en gammel benkesliter.

Og så vil jeg ønske ungdomslaget gode arbeidsvilkår og mye hygge gjennom årene som kommer.

Håvard Altern:

Skolen som ble en omstridt ungdomsklubb

Flyfoto av Kongsrudskolen, tatt i 1956.

Fotoet er utlånt fra Midt-Buskerud bibliotek

Marit Bergum hjalp til da byggmester og clubformann John Meuche flytta inn med mye utstyr i den gamle Kongsrudskolen.

Fotograf: Ukjent

Nord for Vikersund ligger et jord- og skogbruksområde som en gang var egen skolekrets. Kretsen omfatta Torsbyroa, Flannum, Åsmundrud, Haugerudsletta og Vikerjordet – i tillegg til områdene nærmest skolehuset. Skolehuset lå på Kongsrud ved Krøderveien.

I 1940, altså lenge før øvrige grendeskoler i nordre Modum ble sentralisert til Vikersund og Sysle, ble Kongsrud krets slått sammen med Vikersund. Da Sysle skole ble oppretta som sentralskole for bygdene vest for Tyrifjorden og på begge sider av Snarumselva, ble elever fra den nordligste delen av tidligere Kongsrud krets flytta dit.

At det nettopp på Kongsrud i noen år rundt 1970 fantes en privat medlemsstyrt ungdomsklubb, hadde sammenheng med at Bygdepostens redaktør og eier Per Hovengen trengte et lokale til å lagre gamle aviser i. Han fant det i gamleskolen på Kongsrud. Formannskapet vedtok 10. januar 1964 å la ham leie denne bygningen, «inntil videre og i den nåværende tilstand for kr 25,- pr måned». (Leiesummen tilsvarer

Helge Haavik (Nilsen) og club Kongsrud med western interiør ble berømt i hele Norge, da VG lot dette servitørportrettet få ei helside i mars 1969.

Foto: VG-fotograf Jan Greve

kr 285 i 2020-kroner.) Den «nye» større skolebygningen (bygd ca. 1920) var på 1950–60-tallet kommunal leiegård. Gamskolen hadde vært i bruk som grendehus og møtelokale.

Forsøksvis lydsvak framleie på redaktørens ansvar

19. mars 1968 ga formannskapet Hovengen tillatelse til å framleie til Klubb Kongsrud. Rådmannen skrev da bl.a. følgende: «Tillatelsen gjelder forsøksvis og inntil videre med forbehold om at De er ansvarlig for at bruken ikke påfører naboene støy eller medfører andre ulemper.» Da var den kommunale leiegården brannskadd og ubeboelig. Nærmeste nabo var formannskapets medlem Karl Kronen på gården Jonsrud, snaue 200 meter unna.

Ett år seinere, 21. mars 1969, var Kronen sammen med resten av formannskapet på besøk i klubblokalet. Politikerne kan ikke ha blitt skremt av det de så, eller av det Karl Kronen i prøvetida hadde hørt, enda klubben hadde gode høyttalere. 3. november 1969 søkte nemlig klubben om å få overta lei-

forholdet. Per Hovengen takka samtidig for seg og ba om at søknaden ble imøtekommet – og det ble den 7. november, med tilsvarende forbehold som i 1968. Nå var det klubbens formann John Meuche som av kommunen fikk det ansvaret som redaktøren hadde hatt. Men ordet «forsøksvis» fra 19/3-68 var ikke med i vedtaket 3/11-69.

Klubbens medlem Vilhelm D. Nilsen forteller i 2020 at det var Per Hovengens sønn Øyvind og han selv som først så på mulighetene for å stille i stand til fest i det ganske nedslitte lagerlokalet, og han bekrefter framstillinga i flere presseoppslag som forteller at de to ikke var fornøyd med å feste sammen med mye yngre jenter som dominerte på offentlig dansetilstelninger.

«Det ble ordentlig fart på oppussing og ombygging da vi fikk med oss en byggmester (John), en snekker (Jan Erik) og en sveiser (Yngvar)», sier Vilhelm, og minnes med glede det westernpregete interiøret med blant annet slike saloon-dører som cowboyfilmene bød på. Ombygging og oppussing, inkludert bygging av peis, ble først finansiert av vennegjengen sjøl, og så gjennom inngangspenger. Vennene fikk med seg flere venner, og fikk ofte samla fulle hus, dvs. 50–60 gjester.

Gjesteboek fra mars 1969 til mars 1974

Gjestebooka for Club Kongsrud ble tatt i bruk lørdag 8. mars 1969. Da var det Vikersundrenn. Ikke alt som er skrevet i boka denne kvelden er leselig, men det er klart at noen av deltakerne kom nordfra, mens andre var utlendinger knytta til minst to ulike TV-team. Helge Haavik husker spesielt Günther Sachs (1932–2011), på denne tida verdensberømt som rik playboy og som Brigitte Bardots tredje ektemann. Seinere ble han ifølge Wikipedia formann i bobsleigh-klubben i St. Moritz, men mer kjent som fotograf og dokumentarfilmskaper.

«Det var nok flere av oss som var litt starstruck» sier Helge. «Sachs ville filme litt fra Modum, og jeg ble med opp til toppen av heisen. Han filmet sittende i heisen over meg, mens jeg kjørte slalåm», minnes Helge som aldri har fått se filmen. I 1969 gikk heisen i Vikersund Alpin helt opp på Valsknatten, og slalomløypa begynte der.

Nest bakerst i boka er det en innskrift fra 21 kryllinger som hadde fest i huset 9. november 1973, og som skryter av medbragte hjemmeproduserte drikkevarer.

Hvem var med?

«Ni unge» sto det i avisklippene om Up Town Key Club. Tallet stemte da avisreportasjene ble skrevet, men økte snart til ti, her nevnt i fornavn-alfabetisk rekkefølge: Arne Offenberg, Arne Ødegaard, Helge Haavik Nilsen, Jan Erik Kristensen, John Meuche, Knut Honerud, Trygve Dekko, Vilhelm D. Nilsen, Yngvar Arnesen og Øyvind Hovengen.

De var alle født i 1944-46 og altså i tidlige tjueår da de startet Club. Seinere er to døde (John i 1989 og Arne Ø. i 2001), mens Arne O. tidlig flytta til Oslo og gled ut av miljøet. De sju øvrige bor i 2020 alle i Vikersund. De har fått lese manus underveis og er blitt bedt om å supplere og

korrigere hvis de finner feil eller mangler. Noen av dem har i 2020 stadig hyppig omgang, og alle sju med samlivspartnere møtes årlig til julebord.

Helge (som siden 1980 har hatt Haavik som eneste etternavn) har samla bilder og annen dokumentasjon – avisutklipp, brev og kommunale saksdokumenter, samt et ubekrefta referat av et radiointervju. Etter Club Kongsruds femtiårsfest i november 2019 ba han artikkelforfatteren om å skrive til Gamle Modum om denne ennå levende bygdehistorien. Gamle Modums redaksjon har godtatt den som tilstrekkelig gammel.

Fra venstre:
Jan Erik Kristensen,
Yngvar Arnesen,
Helge Haavik (Nilsen),
Vilhelm Nilsen.

Fotograf: Ukjent

Fremtiden 18.12.73

Ungdomsarbeidet i Modum

Det var med stor forundring vi leste Fremtiden fredag den 14 desember om et åpent ungdomsmøte på Modum som skal holdes ut på nyåret.

Da vi for en stund siden fikk en telefonisk henvendelse fra Torbjørn Jagland om vi var villige til å delta i et slikt møte opplyste han at det var ungdomsarbeidet i sin alminnelighet. AUF var interessert i å diskutere, ikke Kongsrudsaken. Vi sa oss villige til å delta i et slikt møte. Dette ble bekreftet ved en ny telefonsamtale mellom ordføreren og Jagland onsdag den 12 desember.

Hva mener herr Jagland når han fredag den 14 desember uttaler til Fremtiden at det er naturlig at Kongsrudsaken blir diskutert, og hva som skal skje med den gamle skolen. Videre sier han at han ikke regner med noen avgjørelse i saken på dette møte. Vi tror ikke noen AUF-ungdommer fra Drammen kan ta noen avgjørelse i Modum kommunes saker, vi tror dette fortsatt er tillagt de folkevalgte organer i kommunen, og i denne spesielle saken er avgjørelsen tatt.

Modum, 17. desember 1973.
Formann i Modum Arbeiderparti,
Rolf Torgersen.
Arne Fossum
Ordfører.

INN-SENDT

Et ungdomssaksmøte ingen ble klokere av: LT65 18/1 74

Det reises tvil om Modum kommune eier klubblokalet

Det tillyste møtet om ungdomsarbeidet i Modum, hvor den hissige debatt om Club Kongsruds eksistens godt kunne stått som undertittel, samlet som ventet mye folk torsdag. Men de godt og vel store tall, og altfor få realiteter. Selvsagt kom Club Kongsrud-saken opp, og de mes' oppsiktsvekkende opplysninger i den forbindelse sørget møtets avgjort eldste deltager, 84 år gamle Asta Helgesen for.

Fru Helgesen er æresmedlem av Kongsrud Sanitetsforening, og hun kunne opplyse ordfører Arne Fossum om at det er tvilsomt om kommunen i det hele tatt eier Kongsrud gamle skole, — og dersom det er slik at det er vår forening som eier den, så vil vi benytte våre papirer til fordel for Club Kongsrud, la hun til under høylydt bifall fra forsamlingen.

100 som overvar møtet, ble neppe noe klokere om hva man kan forvente seg av lokaler og initiativ fra offentlige og private når det gjelder å skape trivelige miljøer for bygdens unge. Hele møtet ble i altfor stor grad et bombardement med

Fra venstre: Marit Synnøve Hæhre, Anne Marie Moen Hæhre, Jan Erik Kristensen, Helge Haavik, Arne Ødegaard, John Meuche, Vilhelm Nilsen.

Foto: Ukjent.

Aller siste notat helt bakerst i gjesteboka (innsida av permen) handler om en sammenkomst 1. mars 1974: «Ja, her sitter vi venner fra Vestfossen og Drammen...» Club Kongsruds medlem Yngvar Arnesen deltok, men ellers var deltakerne ikke medlemmer. Blant dem var Rudolf Lund som drev mekanisk verksted på Heggensida, og som var Yngvars arbeidsgiver den gangen. Yngvar sier i 2020 at det var Lund som inviterte denne kvelden, og at han fikk låne lokalet.

Innimellom notater fra 1973 står det imidlertid at det 17.3.74 ble holdt fest «for de som gikk på Numedal Folkehøyskole 70–71». Hvis ikke dette er feildatert, var denne festen den siste som ble holdt i Club Kongsrud.

Up Town – misforstått som Up Down

Club Kongsrud satte i mars 1969 også spor etter seg i regional og nasjonal presse. Helges fetter Knut Haavik som arbeidet i VG, var der 20. mars sammen med fotografen Jan Greve. Det ser ut til at Greves bilder ble brukt både av Nils Drolsum fra DTBB som var der dagen etter, og av Bygdeposten.

Drolsums artikkel og et samtidig klipp fra Bygdeposten forteller at «Ni unge fra Vikersund har gjort gamle Kongsrud skole om til en trivelig fritidsklubb». På bildet i Bygdeposten er den navngitt som «Up Town Key Club». DTBB forteller at John Meuche er «formann i klubben «Up Down» som den foreløpig kaller seg».

Helge Haavik sier i 2020 at «Up Town Key Club» ble valgt for å gjøre det hele i lovlige former, da de tenkte seg en slags nøkkelklubb med medlemmer. Inspirasjonen kom vel fra Oslo, der det fra 1965 til 1985 fantes en mye omtalt jazzklubb med navnet «Down Town Key Club», starta av Big Chief Jazzband. Og så ligger jo unektelig Kongsrud litt ovafor og utafor Vikersund sentrum – altså uptown.

«Key club – det ble nok mest proforma, men så bedre ut for utenforstående» sier Helge Haavik. I de kommunale saksdokumentene i hans samling, er ikke dette med nøkkelklubben nevnt – og her er navnet konsekvent Klubb Kongsrud. Initiativtakerne sjøl foretrakk skrivemåten Club. «Vi var vel ungdommelige og språkmektige og utlandsinspirert».

Fem år – varierende aktivitet

Gjestebokas sider er ofte ganske tettskrevne. Noen tegninger finnes, noen dikt og andre tekster (se ett utvalgt eksempel), andre ganger bare navn – og ikke alltid dato. Det er heller ikke alltid at (noen av) klubbens medlemmer sjøl har signert. Dermed er det ikke alltid klart om Club Kongsrud er arrangør av sammenkomstene, eller om lokalet har vært lånt ut til andre. Både Nøkken Dykkeklubb (se notis) og noen andre foreninger fikk bruke klubblokalet uten å betale for det.

Gjesteboka bærer bud om variert aktivitet. 6. desember 1969 er det «Åpningsfest etter ombygging», sju dager seinere er det «Åpningsparty» med mange andre deltakere. 1. og 3. juledag samme desember er det fest i klubben, og på denne tida er det også dimmefest for fem soldater fra rekruttskolen på Gardermoen – blant dem «86 Hovengen».

Øyvind, Knut og Vilhelm feira 70-årsdag 4. april 1970, og da fylte kanskje de tre til sammen 70? 8. april, 1. mai og 17. mai dette året er det fest i lokalet. 6. mai er det ei jente som skriver «Takk for meg! Det er med glede jeg tror jeg er tilstede».

Ingen advarsel, ingen anmeldelse

Det er ikke bare dette innlegget fra våren 1970 som kan tyde på et visst inntak av rusmidler i Club Kongsrud. For mange av husets brukere har fest vært forbundet med fyll – det har de tydelig skrevet selv. Dette ga nok grunnlag for noen negative reaksjoner fra kommunale myndigheter, og for berettiget mistanke om ulovlig ølhandel, men ingen slike lovbrudd lot seg bevise. «Det passa John på,» sier Vilhelm i 2020.

I et radiointervju 11. januar 1974 viste ordføreren til «en del uønskede forhold». Reporteren ba ham si det rett ut, og Arne Fossum svarte: «Det er blant annet ulovlig omsetning av øl på stedet. Stedet har også ved et par anledninger vært innblandet i promillesaker. Dette er ting som vi da har reagert på selvfølgelig. En annen ting er det at huset har vært kondemnabelt i mange år. Bygningen er jo mye over

Gratis lokale til dykkerne

«Nøkken Dykkeklubb ble startet våren 1971. Helt fra starten har klubben benyttet Club Kongsrud som fast møtelokale. Klubben har også arrangert dykkekurs med avsluttende eksamener der. Dykkeklubben har dessuten fått låne lokalene til arrangementer av litt mer selskapeleg karakter.

Jeg vil understreke at alt utlån har vært gratis, hvilket har vært til stor hjelp for oss, da klubben ikke har hatt den beste økonomi.»

Utdrag av innlegg i DTBB 16/11-1973, signert Halvard Standnes, formann i Nøkken Dykkeklubb.

Modum kommune og Kongsrud-saken

Fremtiden
21.12.73

Jeg må si det er forstemmende å lese hvor sta og avvisende enkelte av Modum kommunes folkevalgte kan være til en saklig debatt. I Fremtiden tirsdag 18. desember får vi et nytt eksempel på dette ved Rolf Torgersen og ordfører Fossums innlegg. De to ærede herrer føler seg nærmest fornærmet over at ungdom tar opp til debatt den gamle Kongsrudskolens framtid. Det henvises til at denne saken er urokkelig avgjort og at noen videre debatt om emnet slik som AUF har lagt opp til over nyttår, er utenkelig.

Er de folkevalgte så blinde at de ikke ser behovet for videre utbygging av ungdomsarbeidet på Modum? Å satse på alt etablerte foreninger og lag er vel og bra, men hva med alle de ungdommer

som ikke føler trang til å organisere seg på denne måten? Bør ikke vår kommune også her føle et ansvar? På Kongsrudskolen er det alt et anlegg som passer ypperlig til ungdomsarbeid blant såvel organiserte som uorganiserte ungdommer. Om ikke lenge vil det allikevel melde seg et sterk behov for forsamlingslokaler til ungdommen. Om ikke før, så vil vi ihvertfall få et ramaskrik på slike lokaler dersom det i vår kommune skulle utkrystallisere seg et narkotikamiljø. Hvorfor ikke heller være fore var?

Modum kommune har i Kongsrudskolen en enestående anledning til å være framsynt. For en kommune med slunken kommunekasse burde dette være et meget rimelig alternativ. Ungdommen trenger ikke fine nye anlegg til sin virksomhet, men et sted der det kan skapes et trivelig miljø.

Det er tidligere blitt fortalt i intervju i Fremtiden at kommunen ikke har nærmere planer med tomta, men at den bare skal ligge der. Det foreligger derfor ingen tungtveiende grunner for riving.

Derfor ærede folkevalgte: Skyv prestisjehensyn til side. En sak som denne kan utmerket godt gjøres om uten at de folkevalgte taper ansikt av den grunn. Hvis ikke, burde ungdommen på Modum få en holdbar forklaring.

Drolsum, 19 desember 1973.

DT&BB 23.1.74 Club Kongsrud

Av rådmannen i Modum

En kort kommentar til Club Kongsruds siste pressemelding: Rådmannen har plikt til å føre tilsyn med kommunens hele forvaltning og spesielt med penge- og regnskapsvesenet. Det kan neppe være tvil om at han, så langt han har mulighet for det, bør medvirke til at kommunen får inn de skatteinntektene den har krav på. Den saken det formentlig siktes til i pressemeldingen, har forøvrig ikke noe med Club Kongsrud å gjøre.

Når det gjelder Kongsrud Sanitetsforenings befatning med Kongsrud gamle skole, innskrenker denne seg til at foreningen for over 10 år siden hadde en tillatelse fra formannskapet til å

bruke huset til møter. Enda tidligere (i 1959) fikk foreningen tilbud om å overta den gamle skolen, blant annet på vilkår av at huset måtte fjernes når kommunen krevde det. Foreningen benyttet seg ikke av tilbudet.

Det kunne ellers være fristende å ta til motmæle mot alle usaklige og lite hyggelige angrep på kommunen og dens tillits- og tjenestemenn. Særlig er det grunn til å beklage den måten som ordføreren personlig er uthengt på under sitt arbeide med å forklare og iverksette formannskapetets vedtak. Jeg ønsker imidlertid ikke å medvirke til ytterligere diskusjon av en sak som er betydelig overdimensjonert. Dette er derfor mitt første og siste avisinnlegg i saken.

Rådmannen i Modum

100 år og har stått tom i en årrekke, slik at vi anser stedet for å være uskikka til å drive vanlig ungdomsarbeide i hvert fall.»

Da skrev klubben til Modum lensmannskontor, som 15.1.1974 svarte, signert av lensmann H. Dahl og betjent Jan N. Hartz:

«På Deres forespørsel i skriv av 14.1.1974, bemer-

kes at det pr. i dag ikke er kommet noen muntlig eller skriftlig anmeldelse på Klubb Kongsrud.»

Klubbens ledere skriver 19.1.1974 dette i DTBB om kommunal befarung i juni 1973: «På spørsmål om ølservering svarte vi at dette var en lukket klubb, og at det foregikk på spleisebasis. Noen som helst advarsel ble ikke rettet til oss under befarungen.»

John Meuche påpasselig formann

Vilhelm D. Nilsen forteller i 2020 at formann John var påpasselig med å holde klubben innafor rammene. Festene skulle ikke bråke for mye, og ingen skulle slippe inn uten å være invitert. «Noen fulle geithusinger som ble avvist i døra, meldte Club Kongsrud for ulovlig salg av sprit. Folk fra lensmannskontoret kom, ble bedt inn for å inspisere, men nøyde seg med å stå i døra og kikke inn», forteller Vilhelm.

Innleggene i radio og avis i januar 1974, og korrespondansen med lensmannen samme måned, er nest siste runde i et ganske hett offentlig ordskifte som begynte allerede på forsommeren 1972.

31. mai 1972 skrev kommunen til klubben: «Leieforholdet sis opp, og den gamle skolebygningen kunngjøres for nedrivning». Klubben ved Knut, John og Vilhelm svarte 13. juni: «Det er med største skuffelse vi har mottatt oppsigelsen... Vi føler oss dypt krenket etter den ensidige måten saken er blitt behandlet på.»

Videre følger to tettskrevne sider med motargumenter mot det rådmannen har sagt, dels i et saksframlegg til formannskapet, dels i et møte 7. juni mellom rådmannen, kontorsjefen og de tre nevnte klubbrepresentantene. Spesielt handler dette dokumentet om forsøpling som klubben mener seg helt urettmessig beskyldt for.

Søpla som rådmannen har funnet, stammer ifølge klubben fra familiene som før brannen bodde i leilighetene på stedet, fra en familie som seinere hadde fått losji i brakker plassert der, og fra en veioppsynsmann som bodde i ei brakke tilhørende Statens Vegvesen. Klubben ber derfor om ny behandling av saken og inviterer til møte.

29. juni møtte et samla formannskap til befaring og vedtok etterpå at man hadde merka seg enkelte uønskede forhold, men «...finner likevel etter omstendighetene å kunne forlenge leieforholdet midlertidig inntil 30. juni 1973.» Samtidig ble det åpna for en ytterligere forlengelse, hvis klubben søkte om dette innen 30. april 1973. Dette ble gjort, og 26. juni 1973 innvilga formannskapet inntil ett års forlengelse. «Bygningene rives så snart leieforholdet er opphørt. Vedtaket er endelig.»

«Positivt svar – eneste godtatte alternativ»

«Club Kongsruds styre finner at behandlingen av vår søknad om forlengelse av driften av ungdomsklubben Club Kongsrud, er lite gjennomtenkt og strider mot sunn bygdepolitikk. Derav protesterer vi på det sterkeste og forlanger ny behandling av saken, med positivt svar på vår søknad av 30.4. d.å., som eneste godtatte alternativ. At huset skal rives er et svært dårlig argument, så lenge ingen andre planer for fremtidig bruk av stedet foreligger.»

Dette vedtaket ble fattet i klubbens styre 2. juli 1973. Formannskapet valgte ikke det «eneste godtatte alternativ», men vedtok 2. august å stå fast på tidlige-

re vedtak – nemlig at klubben ikke fikk leie lenger enn til 30. juni 1974 og at huset så skulle rives. Clubstyret reagerte 4. september med å tilby kommunen innbo og utstyr som gave, taksert til 38.000 kroner (271.000 2020-kroner), og attpå «et stort nok beløp til å støtte driften i et år framover». «Til slutt vil vi bare benytte anledningen til å si: Vær så god og lykke til!»

Men kommunen svarte 13. september nei takk. «Brevet forårsaker ikke noe nytt vedtak fra formannskapetets side. Kommunen ønsker ikke å overta innbo og løsøre, men formannskapet ser gjerne at dette blir overdratt til en ungdomsorganisasjon som kan nyttiggjøre seg det i sine lokaler.» Men dette skjedde ikke.

Ungdomskupp ved kommunevalget

«Ved kommunevalget 1971 hadde vi lært av kvinnekuppet i 1967. Vi fikk kumulert inn to ungdommer i AP-gruppa, Ole Eivind Fuhre og Odd Flattum», sier Vilhelm D. Nilsen i 2020. «Da det i kommunestyret ble sagt at foreldre var redde for å la ungene sine delta på festene, ba Ole Eivind om ordet og sa at han aldri hadde hørt at mora hans var redd for å sende ham til Kongsrud», minnes Vilhelm med merkbar glede. Ole Eivind Fuhre bekrefter i 2020 denne historien.

Men ennå var ikke siste ord sagt. 3. desember 1973 skrev Club Kongsruds styre til kommunen:

«I henhold til ordfører A. Fossums uttalelser til pressen om at saken ville bli vurdert på nytt dersom nye momenter dukket opp, hvilket vi mener har vært tilfelle, tillater vi oss på ny å søke om forlengelse av leieforholdet på de samme premisser som før, og om at nedrivningsvedtaket blir omgjort.»

Skulle formannskapet fremdeles være av den oppfatning at vi (styret for Club Kongsrud) ikke er ansvarlige nok til å stå for driften, er vi interessert i en samtale hvor en ny form for drift og ansvar kan diskuteres.»

Kua glemte at den var kalv

Noen slik samtale ble ikke holdt. Derimot ble det ført en tidvis ganske hissig offentlig samtale i form av leserinnlegg – noen eksempler er gjengitt i faksimile – og AUF i Buskerud (under ledelse av den seinere statsminister, stortingspresident og Europarådsleder Torbjørn Jagland) arrangerte et åpent møte i Vikersund, som i stor grad kom til å handle om Club Kongsrud.

At den eldste innbyggeren i Kongsrud krets Asta Helgesen (84 år i 1974) deltok på møtet og med naturlig autoritet talte Club Kongsruds sak, førte til at hun ble portrettert over fire spalter av DTBB 24.1.1974. Intervjuet som ikke er signert, har overskriften: «Kua har lett for å glemme at den var kalv en gang».

Avisas medarbeider spurte: «Hvordan er stemningen i kretsen her, for eller imot Club Kongsrud?»

Helgesen svarte: «Jeg har aldri hørt noe galt om ungdommene som har satt i stand gamle-skolen. Da jeg etter møtet i Vikersund nylig ble invitert innom lokallet, ble jeg svært så overrasket. Det er imponerende hva disse ungdommene har fått til ut av den gamle bygningen. Og så skal det rives ned over hodene på dem ...? Folk er mot rivingen. Bare synd at de ikke

møter fram og sier sin mening når man har anledning til det».

Tilstrekkelig mange har nok møtt fram og sagt sin mening tilstrekkelig tydelig. Huset står der fortsatt i 2020 og er i hyppig bruk som Kongsrud grendehus, selv om formannskapetets vedtak om riving etter sigende var endelig.

Noen av de dansende som Jan Greve fotograferte i 1969, lar seg identifisere, eventuelt med støtte i de andre bildene. Andre er ikke kjent. Ingen neont, ingen glemte.

Gamleskolen var grendehus – og ble det også

Synøve Haugerud og Truls E. Moe bor på gården Kongsrud der Synøve også er født og oppvokst. De er nære naboer til Kongsrud grendehus. Derfor har artikkelforfatteren spurt dem om noen opplysninger.

Synøve er født i 1950, gikk alle sine sju år på folkeskolen i Vikersund, og var som ung festdeltaker ikke med i Club Kongsrud. Faren hennes, Walter Haugerud som var født i 1917, og hans bror Gunnar født 1915 vokste opp på Flannum og gikk begge på Kongsrud skole – i den nye skolen bygd ca 1920. Det var denne skolebygningen som ble ombygd til kommunale utleieleiligheter da Kongsrud skole ble nedlagt. Gunnars sønn Svein, som vokste opp på Flannum og fortsatt bor der, begynte på skolen i 1947, på Vikersund gamle skole nederst i Badeveien.

Forhenværende Kongsrud skole ble alvorlig brannskadd i oktober 1967, og solgt til nedriving. I april 1968 ville den som reiv, brenne opp noen ubrukelige materialer. Bålet ble forlatt, og spredte seg til gamleskolen, men denne brannen ble slukket i tide.

Walter Haugerud var en av initiativtakerne til å få gamleskolen pussa opp og omgjort til grendehus etter at Club Kongsrud var nedlagt. Walter var også første formann i Kongsrud Vel. Restaurering og seinere påbygg ble hovedsakelig finansiert ved at velforeningen arrangerte bingo hver søndag ettermiddag i sommersesongen. Sankthansaften 1978 ble gamleskolen innvia som grendehus.

Men allerede på 1950-tallet hadde huset denne funksjonen. Synøve deltok der på juletefester og basarer, og i Bygdeposten (etablert 1954) finnes annonser for mange religiøse møter på Kongsrud. Huset ble ei tid brukt som sløydsal for Vikersund framhaldsskole. I 1952 flytta framhaldsskolen inn i nybygde Vikersund skole (dagens NMU), så da var det vel slutt på sløyd på Kongsrud.

Kongsrud og Vikersund skolekretser ble slått sammen i 1940, ifølge DTBBs interøju med Asta Helgesen 24. januar 1974. Helgesen var da 84 år. Hun hadde tjenestegjort som vaktmester ved skolen i 19 år. Hun fortalte til DTBB i 1974 at ved nedleggelsen i 1940 hadde Kongsrud skole bare tolv elever.

Per Ole Buxrud:

Sogneprest Peder Bjerkeseths Palestina-reise i 1931

Min morfar, Peder Bjerkeseth (1880-1969), kom i 1930 flyttende fra preste-tjeneste i Snertingdal til Heggen preste-gård ved Vikersund. Han hadde fått stillingen som sogneprest i Modum. Sammen med ham fulgte fru Christiane (1892-1977) og tre barn; Marie 15 år, Peter 11 år og Karen Grethe 1,5 år. Den fjerde, Erik, var 17 år og hadde noen uker tidligere flyttet inn hos sin mormor på Tangen i Drammen og begynt på Latinskolen i byen. Marie (1915-2007) var min mor. I 1939 flyttet Christiane og Peder fra Modum, han ble da sogneprest i Skedsmo. Etter at Peder gikk av med pensjon i 1947 bosatte ekteparet seg i egen bolig i Strandgata, Åmot.

Monte Rosa

Familien Bjerkeseth fotografert på Heggen i 1933
Christiane (1892-1977) Peder (1880-1969)
Erik (1913-2007) Marie (1915-2007)
Peter (1919-2004) Karen Grethe (1928-)

Peders «pilgrims-drøm»

Peder hadde i mange år drømt om å besøke «det hel-lige land», Palestina, «se de kjære bibelske steder» som han skriver. Økonomisk forble det en drøm frem til et noe overraskende livsforsikringsoppgjør gjorde det mulig. Omtrent samtidig hadde et norsk reiseby-rå kjøpt plasser på et kommersielt «cruise» i Middelhavet, der fire dager i Palestina var inkludert. 1.300 kroner kostet hele turen, togreisen inkludert, noe som tilsvarer 48.000 i dag. Peders søster, den ugifte lærerinnen Anna (1888-1975), var sammen med ham på reisen, som varte fra 16. april til 14. mai. Av den norske gruppen på 45 personer, var de fleste på «pilegrimstur» til «det hellige land».

Fire dagers togtur

Turen startet i Oslo en torsdag. I Trelleborg i Sverige kjørte toget inn på en ferge som på fire timer tok dem over Østersjøen til Rügen i Tyskland. Etter en kjedelig togreise kom de til Berlin kl. 18.30. Etter en minneverdig buss-rundtur i byen gikk de ved midnatt om bord i et nytt tog. På morgenen dagen etter hadde toget et lengre stopp i Frankfurt am Main, der gjestene fikk en rask byomvisning, før turen blant annet gikk gjennom Rhindalen. På ettermiddagen var det stopp i Basel, med ny omvisning og togbytte. Senere på kvelden var det ankomst Luzern i Sveits og innkvar-tering på hotell. Neste dags togtur gikk gjennom fjellområder som «overstrålte de norske».

Peder og Anna i Pompei

Turistskipet Monte Rosa

Etter en kort stopp i Milano ankom de Genoa om kvelden søndag. Etter en innholdsrik spasertur ned til havnen gikk de om bord i det tyske turistskipet/cruiseskipet *M/S Monte Rosa*. Det nye skipet, med plass til ca. 1.400 passasjerer, og med et mannskap på ca. 300, hadde sin jomfrutur få uker før denne reisen. Første dag på skipet skriver Anna: «Plutselig fikk jeg høre salmesang, og gikk etter lyden». I en salong var den danske gruppen samlet til andakt og pastor Pontoppidan talte.

Skipsreisen

Napoli var skipets første havn. Første opplevelse var togturen til Pompei. På hver stasjon toget stoppet ble passasjerene omringet av selgere med perlebånd, kort og annet. Etter middag på skipet var det biltur omkring i Napoli, en by Anna omtaler negativt; «Skitne, halvnakne unger. Vaskene hang ute over alt, og noen stod endog og vasket ute». Turen ble avsluttet med et besøk på den sovende vulkanen Solfatara. På hjemveien hadde de god utsikt til Capri. Skipet forlot Napoli og gikk gjennom Messinastredet med utsikt til Stromboli, små byer og dyrking av oliven, mandler og annet. Den kjegleformede vulkanen Etna imponerte. Senere skimtet de Kreta.

Første Midtøsten-stopp

Om kvelden lørdag 25. april, ti dager etter starten i Oslo kom de til Beirut. Dagen etter var det togtur inn i landet, der de opplevde et forunderlig fremmedartet liv og land. De så de elendigste små hytter og store palasser. Libanonfjellet gjorde stort inntrykk. På veg til det berømte tempelstedet Baalbek i Bekadalen i Libanon så de milevis med fruktbare skråninger og store fårehjorder med sine hyrder. Etter middag på et hotell ble de i biler kjørt tilbake til skipet.

Egypt

Neste dag ble halvparten av skipets gjester satt i land i Haifa. Den norske gruppen skulle videre; til Port Said neste dag. Derfra var det togtur til Kairo og innsjekk på hotell før turen til Giza og pyramidene. Etter to Kairo-dager med turer for å oppleve «alt», ikke minst «skrik og skrål», gikk turen tilbake til skipet. «Vidunderlig å komme om bord og få vasket seg» skriver Anna.

Det hellige land

Nå var det blitt fredag 1. mai og de var «ved pilgrimreisens mål»: Palestina. Første opplevelse var biltur over Israels slette, med Nasaret som første stopp. De fikk se Mariabrønnen, Bebudelseskirken og Josefs

Tiberias. Genesaretsjøen

Jordan ved døpestedet

verksted. Midt på dagen så de den «betagende» Genesaretsjøen. Etter middag i Tiberias ble de igjen kjørt til Nasaret og videre sydover i Galilea og Samaria. De ankom Jerusalem om kvelden. Neste dag var det biltur til Getsemane og videre til Dødehavet, der flere badet. Deretter til Jordanelven, Jeriko, Oljeberget, Kedrondalen, Betania, Betel, Rakels grav og Fødselskirken. Jerusalem-dagen deretter startet med vandring i den gamle bydel. Deretter gikk turen til Klagemuren, Tempelplassen, Omar-moskeen, Moriaklippen, Fåreporten, Stefanusporten og Betestas bueganger med dammen dypt nede. Deretter Via Dolorosa, Pilatus' domshus, Jaffaporten og annet. Neste dag var det spasertur til Getsemane, der en munk lukket opp og lot dem gå opp til Oljeberget. Nå var besøket til «Det hellige land» snart slutt. Toget fraktet gruppen fra Jerusalem til Tel Aviv, der det ble hotellinnkvartering og tid for en tur på badestranden.

Reisens slutt

Dagen etter startet med tre timers togtur til Haifa der de igjen gikk om bord i skipet. Neste dag var de i land på Korfu for omvisning. Siste havn var Venezia dagen etter. Fra *Monte Rosa* ble de ilandsatt i gondoler. Etter en «jublende» og innholdsrik dag i Venezia,

med «den festligste kvelden på hele turen», startet den lange togturen hjem igjen.

Peders reisebeskrivelse

I Modum Menighetsblad for mai, juli, oktober og desember 1931 hadde Peder reisebeskrivelsen som følger på de to neste sidene. Bildene er fra Peders turalbum. Det var Peder som startet Modum Menighetsblad, første nummer kom i januar 1931.

Monte Rosa-kuriositeter

I årene 1933 til 1939 gikk *Monte Rosa* mange turer med cruiseturister til Norge. Under krigen ble *Monte Rosa* blant annet brukt som tysk troppetransportskip. I juni 1944 plasserte Max Manus og Gregers Gram tidsinnstilte miner på skroget mens skipet lå i Oslo havn. Disse gikk av nær Øresund. Til tross for betydelige skader kom skipet seg til havn, men omkring 200 tyske soldater omkom.

KILDER:

Peder Bjerkeseths nedtegnelser og album
Anna Bjerkeseths reisebeskrivelse
Karen Grethe Bjerkeseth

Til Palæstina.

Den blev bestemt i en fart denne reise. Jeg hadde næsten opgitt å få se de kjære bibelske steder, både fordi det har vært så dyrt, og særlig fordi man måtte ha lang tid, minst et par måneder. Og en prest i embede kan ikke godt få så lang ferie, når han er frisk.

Men nu har man arrangert både hurtig og nokså billig reise. Det tok bare en måned og kostet ca. 1300 kr. Et tysk selskap har to store båter („flytende hoteller“) gående i Middelhavet med turister, og har bestemte anløpssteder med landutflukter med bil eller bane for dem som ønsker det. Så har et reisebyrå i Norge arrangert fællesreiser med disse båter, og må da selv ordne med reisen mellom Norge og Middelhavet. Det er klart, at det blir for langt og for meget å fare over på så kort tid. Man har virkelig fått med meget både av Italien, Ægypten og Palæstina. Og vi fra Norge får dertil næsten 3 døgn's jernbanereise tvers igjennem Europa frem og tilbake. Men får man være frisk så går det.

Foruten ulempen med, at reisen blir anstrengende har man naturligvis ulemper av det blandede reiseselskap. Fra England var det ca. 45. Det var virkelig en „Pilgrimage“, en flok kristne, mest katolikker, samlet og ledet av en erkebiskop. De vilde være pillegimer. Det samme var tilfelle med en dansk gruppe, samlet av „Krist. Dagblad“ og ledet av en velskikket ung prest Kr. Pontoppidan. Men en større dansk gruppe, arrangert av andre Kjøbenhavneraviser syntes å ta det bare som lystreise. Og det samme var antagelig tilfelle med en Hollandsk gruppe, og med den store tyske flokk. Tyskerne var i flertall. Det var også noen jøder og endel italienere, chekere og meget annet. Det var et Babel hvad sprog angår, og ialt ca. 750 passagerer (foruten besetning, ca. 500) mest eldre folk, og mange jevne mennesker, som syntes å ha strevet og sparet, og kanskje nettopp derfor kunde ta denne turen. Og det var sikkert megen kristelig interesse hos en stor del av dem. Men det kom ikke meget tilsyne.

Jeg tror nok at den norske gruppe som helhet (ca. 45) tok dette som noe av en pilgrimsreise. Men vi hadde ingen egentlig kristen leder, selv om vår reisefører var en meget elskværdig ung mann. Reisebyråer og dampskipsselskaper er redd for alt av mere avgjort kristelig art; man må ikke støte eller „genere“ noen.

De fleste av oss norske slo oss derfor sammen med den ene danske gruppe, som straks hadde arrangert sig med andakt hver morgen kl. 10 i et nokså litet rum (knappt 100 sitteplasser), som kapteinen hadde overlatt til andakter og foredrag, og som virkelig var meget optatt. Man måtte være ferdig på en halv time og komme sig ut; ti utenfor stod et annet tungemål og ventet.

Men bortset fra dette rum, gikk alt for sig som på enhver annen stor turistbåt med soling, fotografering, skrivning, badning, spising, promenade, med musikk i restauranten, litt kortspill her og der, og litt dans i spisesalen som avslutning på dagen. Engang også kostumebal som varte til kl. 3—4. Det kan nok hende, at reisens mål la en demper på lystigheten, iallfall

på bortturen. Det var svært litet av skråll og sterk drikk. Blant hele den store menneskemasse merket man aldri noen antydning til beruselse, eller annen uorden.

Her i menighetsbladet er det ikke plass til noen inngående beretning om reisen. Bare et og annet kan nevnes — etter hånden.

Reisen blev alt i alt vellykket. Bortsett fra megen forkjølelse fikk vi alle være friske og hadde næsten bare solskin. Til selve Palæstina hadde vi bare 4 døgn, og vår gruppe var der mindre heldig med førerskap. Det var litt leit, for det var jo egentlig reisens mål; men ellers var arrangementet godt i det store og hele.

Til å begynne med fikk vi bare såvidt se Palæstina fra skibet, mens det lå på havnen i Haifa og sendte i land det første parti. Vi stirret på Karmels bjerg og kysten sydover, til det blev borte i ølroken.

Da vi tittet ut næste morgen, lå vi på havnen i Port Said. Tenk å være i Ægypten! Ja, landet ligger der; men tiden, den gamle tid, som vi alltid tenker oss ved Ægypten, den er borte. Vi ser moderne, nokså lave huser, og en fin badestrand. Ellers bare hav og skibe. Om vi klatrer op så høit vi kan på det store skibs øverste (ellefte) etage, ser vi ikke stort av landet; det er så flatt, bygget på sand, bare sand.

Straks jeg er kommet på land og går fra bryggekanalen og bortover til toget merker jeg en eiendommelig lukt, og jeg spør: Hvor har jeg kjennt den lukten før? Jo, det var i Grimstad, hos henne som hadde mistet sin sønn i Syd-Afrika, da jeg hjalp henne med å pakke ut av kisten hans, hvor han hadde samlet mange rare gjenstande, som de innfødte brukte. Den lukt, som slo mig imøte fra den kisten, fra Afrika sydspiss, nettopp den samme møtte mig her på Afrikas nordkyst.

Toget går først 1¼ time rett sydover med Sueskanalen til venstre, ikke et stenkast fra skibene vi møtte (hvoriblant også et norsk); like til høire hadde vi lenge en grunn havbuk. Så bærer det vestover gjennom nesten bare sand i hete og sandstøv, og så er vi i Gosen, et fruktbart, veldyrket land, med strevsomme, nøisomme mennesker, som bor i „byer“, som ligner hauger av grå potetkjellere. På veiene går dyrene med sine byrder, mennesker eller varer; eslene tripper kjapt, og kamelene triner langsomt og mykt. Etter 4 timers jernbanereise er vi i hovedstaden.

Millionbyen Kairo er riktig et babel. Det er bare et parti, som hever sig litt op fra sletten. Det er Kastellet med den veldige og skjønne „kirke“ Hassan-Moscheen. Når man klatrer op på festningsmuren der, får man et veldig inntrykk både for øie og øre: Byen som et brusende hav; ørkenen som det døde hav. Byene i Ægypten føles truende for europæere. Man er glad ved å ha godt følge. Tiggeri, bedrag, hete, støv og smuss, sykdom, mylder av alle slags av mennesker og dyr (kunde man nesten sie). I forvirringen ved stasjonen fikk jeg et bilhjul på hælen av en klosset negerchauffør. Det var en lykke at foten gled undav på den glatte gatesten. Ellers var jeg blitt liggende med knust ankel. Ved pyramidene er det atter forvirring og kamp for tilværelsen, for med rolig sinn å kunne undgå mennene med kamelene. Ægypten er en skuffelse. Pyramider, sphinx, palmer og kameler tar sig best ut på bilder.

Men landet taler et mektig sprog om religionen, hvilken makt evighetstanken har i menneskets sinn. Alt det seværdige i Ægypten forteller om det: Pyramidene, Tutankhamen og de andre rike kolossale gravfund i ægyptisk museum, gravkammerne for de helige okser Apis, hvor man kan vandre kilometervis under jorden ute i selve sandørkenen, ja alt det gamle forteller om den sterke tro på livet etter døden. Og nutiden likeså. Bare i byen Kairo er det 523 gudshus (moscheer), og på universitetet satt studentene ved siden av sine matematiske konstruksjoner og leste Koranen (muhamedanenes bibel). Koranen er grunnlaget for alt studium selv om man skal bli læge eller jurist.

I vår bibel er Ægypten et land som det gjallt å komme ut av, ut av Ægypten til Kannaens land, og det tiltrots for at landet i bibelen (1 Mos. 13. 10) sidestilles med Edens have, mens Palæstina jo er et nokså fattig bergland. Dette forstod vi, da vi var vel ombord i vår prektige båt, hvor alt var orden, rent og hvitt. Vi drog et lettelsens sukk ved å være ute av Ægypten og på reise til Det forgjettede Land. Og vi frydet oss ved tanken på vårt „fattige“ bergland i Norden, hvor vi har så meget rent og hvitt.

Mot øst, gjennom en bred dal, som ender ut på kanten av en li, og der, ganske dypt nede ligger Genesaret sjø. Veien går i siksak nedover, mot dette store underlige fjellvand, som ligger 200 meter lavere enn havet, 1 mil bredt og 2 mil lang, og ned mot den eneste by ved sjøen, og nesten dens eneste bebyggelse, verdens lavets liggende by, Tiberias, som skal ha 8000 innbyggere, men som for norske øine oppe fra lien ser ut som en stor setergrend.

I Tiberias, i solen og „cementstøvet“ og mellom alle bilene og alle de fremrakte hender, store og små som vil bli kvitt perlebånd eller vil pusse sko eller bare ha „bachsjijs“ (gave), skal hver fører se å få alle sine „får“ inn i hotellet til bords snarest mulig, fordi vi må til Jerusalem til natten. Fisken fra Genesaretsjøen smakte ikke så godt som fisken i Norge. Jeg gjorde mig fort færdig med maten, gikk alene ut av byen, nordover Damaskusveien, forbi et stenbrudd med en larmende pukstenmaskin, og fandt et stille sted ved vandspeilet. Genesaretsjøen er på en måte det Palæstina som minst har forandret sig siden Jesu tid. Sjøen er uforandret.

I båten vi ham finner.

Han var tilsjøs, han var tillands.

Men kystene her hører til det som er mest forandret. Fullstendig skogbart. Østkysten er bare brunaktige, knudrede bergkoller. Det hele har et slags varm høststemning, som minner om „Oss ha gjort, kva gjerast skulde.“ På Jesu tid var det betydelig skog og annen plantevekst selv på østkanten („det var meget gress på stedet“, Joh. 6. 10), også på nord- og vestkysten var det mange byer med både tollvesen og garnison; et pulserende liv. Når vi nu står og stirrer nordover på den vakre flate strand, hvor Kapernaum og de andre byer lå, og vi ikke får øie på et hus (og ikke en båt på vandet), men må se på Hermon, som hever sig der nord med sin avrundede topp og sine regelmessige snestriper (op og ned som på Gaustadtoppen), kan man ikke undgå å tenke på at Frelseren ropte sitt „ve“ over disse byer.

Men i dette „tørre og vansmektende land“ blir man aldrig trett av å betrakte denne levende kilde, som næres av Libanons og Hermons sne, dette vandspeil, som er billede på verden og livets hav, hvor kirkeskipet seiler i bris og i storm, og hvor verdens mest storstilte fiske foregår, menneskefiske etter Herrens bud.

Vi kjørte op lien igjen samme vei og stirret gjennom bilens bakvindu, sålenge vi så et glimt av sjøen.

Og fra toppen I navne, som aldrig kan dø:
Libanon hist, her Genesaret sjø,
Endor og Nain i bjergenes ly,
Minder fra Israel, gamle og ny.

Vi bilte en liten stub fra Jerusalem mot sydvest, først gjennom hovedstadens villastrøk med endel flotte moderne hjem for rike europæere eller amerikanere; så bukte veien sig litt op mellom de vanlige høifjellsaktige hauger. På høiden står et eldgammelt litet firkantet stenhus med en kuppel på midten, næsten uten dører og vinduer. Det kaldes Rakels grav. Så helder det mere mot syd og straks ser vi Betlehem, en masse sammen-smeltede små cementhuser, på samme høide-rygg som Jerusalem og med noe av den samme dalsenkning på vestsiden. Men her er dalsidene sterkt beplantet med fikentrær, så det ser nesten ut som småskog. Det er flittige, flinke folk i Betlehem (ca. 7000) og har visst vært det, like fra Davids tid. Dette er ofte tilfellet med en mindre by like ved en storby. (Det er bare 8 km. fra Jerusalem.)

De undret sig nok, både Samuel, da han skulde salve Isais yngste sønn, og de vise fra Østen, da de fulgte sin stjerne, at Jødenes konge ikke skulde søkes i den store stad. Det hadde nok sin grunn at det blev særlig trangt i Betlehem under den store folketelling.

Vi går gjennom trange, krokete gater, hvor mange tiltalende mennesker smutter forbi oss. I Betlehem er det næsten bare kristne, for en stor del etterkommere av korsfarere. I fødselskirken får vi hvert vårt stearinlys og føres ned under korpartiet, gjennom smale stentrapper, til noen grotter, som skal være eldgamle og som man mener tjente til stall på Jesu tid. Nu er det pent tildannet og kledd med edlere stensorter og fine tepper. Her står en „krybbe“ av marmor.

Og så står vi der i halvmørke, en flokk nordboere med hvert vårt lille osende lys og søker å tenke juletanker. Det tenker vi også siden oppe i et av de vakre kirkerum. Vi tar plass i benken og lar oss selv og alt være helt stille en stund. Siden går vi ut og beholder noe av stillheten mitt i gatens skral av biler og selgere og går igjennem for å komme til å se skråningen syd for byen. Betlehems marker hvor „hyrdene knelte og englene sang“. På hjemveien føler vi, det er litt å finne av det man egentlig søker. Men det synger i sinnet:

Kom la min sjel dog finne
sin rette kvegestunn,
at du er født her inne
i hjertets dype grunn.

Og vi gjemmer lysestumpen. Om vi nu er som drømmende, så skal den være bevis på, at vi virkelig har vært i stallgrotten i Betlehem.

P. Bj.

Per Ole Buxrud:

Fjorten kamerater fra Åmot startet «avis» i 1950

«Kristen ungdom», ukebladet som i 1959 skiftet navn til «Familien», hadde i 1952 følgende reportasje om fjorten Åmot-kamerater som tidligere hadde møttes på Åmot kapell, «kapellet», men som nå var spredt omkring i verden. Avisa «Spørsmålsteget» hjalp dem i mange år å holde kontakten.

REDAKTØRENE
Einar Buxrud (til h.)
og Odd Gulbrandsen
(under) er ansvarlige
for at «Spørsmåls-
teget» kommer ut.
Buxrud er forret-
ningsmann i Oslo og
gift. Gulbrandsen er
ekspeditør ved Em-
bretsfos Fabrikker på
Åmot, er gift, har ett
barn og er dessuten
herredsstyremedlem.

Spredt for alle vinde
Og slik har det gått med de
fjorten gamle venner:

AFRIKA
Per Arne Aasen
tok misjonsskolen
i Stavanger og
reiste til Kamerun.
Han er gift og har
to barn. For tiden
er han i Norge på
permisjon.

ARENDAL
Arne Hæhre er
lokomotivfører.
Han har kjørt på
den berømte Flåm-
banen, men har nå
slått seg til ro i
Årendal med kone
og to barn.

Ungdomsforeningen på kapellet

På det koselige stasjonsstedet Åmot på Modum var det for en del år siden en flokk gutter som holdt sammen i tykt og tynt. Fjorten stykker var det, og de stortrivdes som man skal gjøre i den alderen. Og mer enn en gang hendte det at en tilreisende taler sperret øynene opp når han kom inn gjennom døren til kapellet hvor ungdomsforeningen holdt sine møter. For der satt de gjerne, alle fjorten, og takket være dem forlot mangel predikant stedet glad over at de endelig var kommet til en ungdomsforening med et maskulint flertall.

Kontakten med gamle venner forsvinner

Men årene gikk og kameratflokk ble spredt for alle vinde. Slik går det jo gjerne, og så snakket de om hverandre som «gamle venner». Det var noe vemodig i den betegnelsen, for det betyr jo gjerne at vennskapet er redusert til gode minner.

Så hendte det at Odd og Einar, to av kameratene, møttes en gang. Selvfølgelig snakket de om de «gode gamle dager» da flokken opererte med «kapellet» som sentrum, og så ble de snart enige om det var for trist at kontakten mellom de fjorten var så skrøpelig.

Hvordan holde kontakten videre

Noe måtte gjøres. De la sine hoder i bløt, og ikke lang tid etter ble de andre overrasket ved å få tilsendt et stensilert brev, datert 4. november 1950 og undertegnet «Med beste hilsener fra den selvbestaltede redaksjonen».

Jo, de skulle lage avis. De visste så vel at korrespondansen mellom gamle, gode venner så lett innskrenket seg til et julekort i året, kanskje enda mindre. Men hvis de fikk startet en brevveksling i form av en stensilert kvartalsavis med bidrag fra flest mulig av kameratene, så ville det være en ypperlig måte å holde kontakten vedlike på.

«Spørsmålsteget»

Slik gikk det til at et flott julenummer kom ut. «Hele syv sider med lødig (hm) stoff», som det står i «lede-

AMOT

Sverre Hunstad-bråten er agronom og driver hjemme på gården hos faren. Har også prøvd seg litt på kontorarbeid. Gift og ett barn.

OSLO

Ole Wister liker seg som politikonstabel i hovedstaden, men studerer jus ved siden av. Han er gift og bor på hele fjorten kvadratmeter.

AMERIKA

Leiv Aasen har flymaskiner som sin store interesse. Har fått utdanning i Amerika og driver som flytekniker i California «over there».

FINNMARK

Arvid Nævra prøvde seg som diskenspringer, men fant ut at han passet bedre som ungdomsskolelærer i Havøysund. Gift og ett barn.

AMOT

Stein Therkelsen har bare holdt seg på Modum. Han er kjøpmann og driver i farens forretning. Han er gift og har to barn.

DOMBAS

Peter Bjerkeseth er prest og virker som reisesekretær i det norske misjonsselskap. Han bor på Dombås.

AMOT

Elias Westborg er utdannet som maskinist og har vært til sjøs i flere år. Nå bosatt på Amot.

ren» i nr. 1 i første årgang. Og siden har den kommet trutt hvert kvartal, avisen som har et prangende spørsmålstegn som navn.

Navnet har også sin lille historie. Mens redaktørene ventet på gode navneforslag fra bidragsyterne, fylte de naturlig nok plassen med et spørsmålstegn, og etter hvert vant dette ufrivillige forslaget slikt bifall at det ble stående.

Innhold fra hele verden

«Spørsmålstegnet» er i virkeligheten en verdensavis. Det kan en se på overskriftene, som f.eks. kan lyde «Fra Oslo-avdelingen», «Afrika-nytt», «Finnmark kaller», «Flåm-nytt», «America calling» osv.

For åmotingene har vist seg å være riktig farende folk og er spredt over vide områder som fransk Kamerun i Afrika, California i Amerika, Havøysund langt opp mot Nordkapp, Oslo, Arendal og Dombås.

Så det var med god grunn et innlegg fra Tønsberg foreslo at «redaktørene bør tildeles fredsprisen for sitt arbeid med å bringe verdensdelene nærmere hverandre».

Stoff av forskjellig art

Så får en også stoff av høyst forskjellig art i avisen. Det kan være en skildring fra Afrika: «Hyttelivet har sin egen romantikk. Ikke alltid så søt. En morgen våknet jeg ved at jeg lå og «plukket torner» på min mødige kropp. Det beit og stakk som ild overalt. Da jeg fikk tent lykten, oppdaget jeg at hele gulvet var en bølgende masse – vandremaur! Store, svarte best som dreper og spiser alt de kommer over...»

Etter en slik trope-idyll kan det virke ganske avkjølende med en liten Finnmarks-stemning: «Det er veldig interessant å være her. Det blåser firstemt om hushjørnene, snøen faller aldri loddrett, men kommer dalende vannrett...».

Forskjellige boligforhold

Som i enhver skikkelig avis tar «Spørsmålstegnet» opp sosiale problemer, som boligsituasjonen. Alle fjorten er i alderen 25–33 år, altså nettopp i passende alder til å føle dette problemet på kroppen.

«Vi bor hjemme sammen med mine foreldre. Har nå søkt om byggeløyve, så vi venter med spenning på myndighetenes avgjørelse», heter det fra en kant.

Fra langt sydligere hold kommer den hyggelige melding: «Har fått «eget» hus siden sist, sementgolv (med masse sprekker), jordvegger og grastak – riktig koselig».

En behøver forresten ikke dra til Afrika for å bo, det kan man også gjøre i Oslo hvis man er heldig: «Etter en prima sommer flyttet min kone og jeg hit til kammerset, som måler 2,64 x 3,10 m. Dessverre kan vi ikke ta imot gjester til overnatting når vi selv er hjemme. Kammerset byr på mange fordeler, en kan f. eks. nå alle fire veggene fra den utslåtte divanen, støvtør-

ring og golvvask kan derfor bekvemt utføres før man står opp om morgenen...».

Slike lune, koselige brev, skrevet fra venn til venn preger denne morsomme avisen.

Eksempel til etterfølgelse

Smånytt om familie og nyankomne barn, små humoristiske drypp fra redaktørene til de mindre flittige skribenter, litt alvor inniblant som tydelig viser at de har tatt vare på det verdifulle de fikk i ungdomsforeningen – slik virker avisen.

Da vi snakket med en av redaktørene om avisen, slo det oss med en gang at her var virkelig et tiltak man burde anbefale andre flokker av «gamle, gode venner». For det er vel ikke riktig å bryte kontakten helt selv om noen mil skiller? Vi gir ideen fra Åmot videre!

*

Hilsen te kappellet på Åmot som er 80 år

I 1986 ble det markert at Åmot kapell var 80 år. Til jubileumsfesten fredag 21. november hadde en av de fjorten kameratene, Sverre Therkelsen skrevet, og fremførte, dette diktet som han kalte «Hilsen te kappellet på Åmot som er 80 år».

*Når andre er på kjerkevei,
går Åmotfolk te kappellet
og hører Guds ord like godt
som dem som er i kjerkeslott.*

*I kattedraler er e fint
men Åmotfolk på kappellet
står Kirkens Herre like nær
og teller med i Herrens hær.*

*Når andre går te bedehus,
går Åmotfolk te kappellet;
der kan en vitne, hvem som helst,
og takke for at dem er frelst.*

*På Huset er e ofte fullt,
men ofte få på kappellet,
og det er leit, for det dem får
er mer enn loff og kaffitår.*

*Om nåde blir e ofte talt
te Åmotfolk på kappellet,
og da er kappellet for dem
litt av de ny Jerusalem.
både nederst i salen og i gangen.*

Modum for hundre år siden

Denne artikkelen er en kombinasjon av et kåseri Jon Mamen har laget for Modum Rotaryklubb. Innskutt i denne teksten er utdrag som Erling Diesen har gjort av folketellingen for 1920.

Det har skjedd mye på hundre år. Likevel er bildet vi kan tegne av Modum for hundre år siden, nokså kjent. Året 1920 er et år vi kunne kjent oss igjen i. Ser vi på århundret før, så var kanskje endringene på det hundreåret enda større. Tenker vi på det århundret fra begynnelsen av 1800-tallet, er endringene enorme. Det nittende århundre var tiden for den tekniske revolusjon. Da kom kommunikasjonsrevolusjonene med dampmaskin og elektrisitet. Da rådet optimisme og framskrittstro.

Dette fortsatte i det 20. århundre, men her så vi mye tydeligere baksiden: verdenskriger, totalitære regimer, massedrap og overvåking, terrorbalanse. Slike ting har preget det 20. århundre. Men i 1920 var mye av dette bare i emning. 1. verdenskrig var slutt. Det hadde vært en skrekkelig krig, men det skulle være krigen som skulle gjøre ende på all krig! Tiden fra ca. 1917–21 kaltes «jobbetid» Noen ble veldig rike. Men spirene til de nye katastrofene som skulle komme, lå allerede i jorda.

Første desember i fjor blei folketellingen for 1920 offentliggjort. Så nå kan vi etter hundre år gå inn på nettet og sjekke familieforholdene til våre foreldre, besteforeldre og oldeforeldre. Samtidig blei det lagt ut et stort antall statistikker som Statistisk Sentralbyrå utarbeidet på grunnlag av tellingene i 1920. Disse har egentlig vært tilgjengelige hele tida, men blei jo plutselig mer aktuelle da tellingene blei tilgjengelige. Blant mye annet kan vi der finne interessante tall om forholdene i Modum kommune for hundre år siden. Og her kommer noe av det vi kan finne.

Folketall

I Modum var det den gang 11 592 innbyggere, 5 766 menn og 5 826 kvinner. (I slike statistikker og for øvrig i slektsgranskning er alltid mennene nevnt først.) Fire tettsteder er spesielt nevnt. I Geithus bodde det 1 619 personer, i Vikersund 886, i Åmot 741 og på Nymoene 133.

Folketallet i 1920 lå ca 1000 over det i 1910 Men så holdt tallet seg bare med små endringer fram til 1980. 1910:10500 1920:11500 1930:11300 1946:11300

1950:11600 1960:12000 1970:11700 1980:11900. Det var likevel en yngre befolkning, som vi kan se av konfirmanttallene. Konf. i Heggen 1924: ca 150, i 1934 ca 140

Kommunen, ordførere

Ved kommunevalget i 1919 fikk Arbeiderpartiet flertall. Lærer Peter Skard ble ordfører. Han hadde også vært Hornsruuds vikar som ordfører 1914–16. Hornsruud kom jo inn på Stortinget i 1913. Skard var lærer på Hole skole, på Sysle. Han var også stifteren av Syslekoret, som ennå eksisterer. Peter Skard var fra Sunnmøre. Han var født 1866. Han gikk på Viggo Ullmanns private lærerskole i Seljord i 1891. Han ble ansatt i Modum i 1892. Skard døde i 1951.

Arbeiderpartiet fikk en turbulent periode først på 1920-tallet. I 1921 gikk partiet med på Moskva-tesene. Da skilte sosialdemokratene seg ut og dannet eget parti. I 1923 brøt Arbeiderpartiet med Moskva. Da gikk kommunistene ut. Neste periode fikk de borgerlige flertall, med Omre som ordfører. Men i 1926 fikk Arbeiderpartiet igjen ordføreren. Denne gang beholdt partiet ordførerposisjonen, helt fram til 2019.

Konflikter i arbeidslivet. Aftenskolen

1920-årene ble en periode med arbeidskonflikter. Det var vanskelig for ungdom å få seg arbeid. Det var flere streiker og lock-outer. Teknisk aftenskole for gutter kom i gang 1918. Der lærte de et fag og de kunne gå inn i yrkeslivet som fagarbeidere.

Fra husmann til arbeider

Husmannsvesenet sang på siste verset, seks menn og tre kvinner var husmenn.

I 1920 fantes det enda noen få husmenn på Modum. På Heggen ble de siste plassene solgt fra ca 1930. De som hadde vært husmenn, ble industriarbeidere. Mange tømmerhus ble tatt ned fra plassen hvor de hadde stått, og flytta til Geithus eller til Åmot. Tilbake ligger en rekke tomter med kjellermurer rundt i skauen. I 1920 bodde det enda folk oppe ved gruve- ne. Også derfra flytta folk til mer sentrale strøk. Husa tok de med. Finnemarka var enda bebodd, og grenda hadde egen skole til etter krigen.

Idrett

Idrett var noe folk var opptatt av. Om vinteren var det skøyte- løp, skiløping og skihopping. Gustadbakken var i drift 1902–64. Om sommeren var det fotball, syk-

Modum i 1919

Kart hentet fra Kartverkets historiske arkiv.

ling og friidrett. Idretten engasjerte. Også travsporten var utbredt, gjerne med travløp på isen.

Speidern og Framlag

Speiderbevegelsen på Modum kom i gang i 1920. Eystein Poulsen ble ungdomsprest på Modum. Han starta guttespeider. Margrethe Christensen kom som lærer til den nye middelskolen. Hun starta jentespeider. Mange deltok i speidern. Ikke så mange fra arbeiderklassen var speidere. De hadde sine Framlag.

Forbudstida

1920 var i begynnelsen av forbudstida. Mange fant grunn til å lage sin egen sprit. Det var nok mye dobbeltmoral. Dyrleger og apotek kunne skrive ut sprit lovlig.

El-kraft, biler og radio

Dette var en tid da mange var opptatt av teknikk. Modum el-verk ble grunnlagt 1913. Strømmen var på full fart inn i hjemmene og på gårdene. I 1920 var det en god del biler på veiene. Smedene gikk over fra å sko

hester og reparere hesteredskap, til å bli bilmekanikere. Radioens muligheter vakte interesse for å bygge krystallapparater og ta inn radiosendinger.

Kirken, sogneprest

I 1920 hadde bygda fått de kirkebygg som vi har nå. Vikersund og Åmot hadde kapeller, som siden er erstatta av nye bygg. Vaaraan på Geithus ble bygd 1924 og vigsla som interimskirke. Vaaraan fikk likevel aldri kirkeklokker.

Amlund var sokneprest. Han kom til Modum i 1897, og han ble på post til han døde i 1929, 72 år gammel. Amlund drev prestegården sjøl. Han hadde tjenestefolk, men ikke forpakter. Amlund ble en legende i bygda. August Austad på Prestberget hadde husmannskontrakt til 1930. Han var Amlunds gode medarbeider i gårdsdriften.

De aller fleste var medlemmer av det som den gang het Statskirken. Men noen tilhørte andre trossamfunn. 14 tilhørte den Lutherske frimenighet, 14 var metodister, 11 baptister og 45 tilhørte andre

Oppsummering av alle sysselsatte

- 426 menn og 54 kvinner var selveiende gårdbrukere.
- 89 menn og 22 kvinner er oppført som andre selvstendige innen landbruk, gartneri og skogbruk.
- 32 menn var funksjonærer ved landbruk, gartneri og skogbruk.
- 226 gutter og 42 jenter var hjemmeværende barn innen jordbruk og fedrift.
- Husmannsvesenet sang på siste verset, seks menn og tre kvinner var husmenn
- 98 menn og 121 kvinner var tjenere innen jordbruk.
- 87 menn og 9 kvinner kaltes andre arbeidere innen jordbruk og gartneri.
- 356 menn var lønnsarbeidere innen skogbruk og fløting.
- 381 menn og 3 kvinner var håndverkere.
- 1 043 menn og 208 kvinner var fabrikkarbeidere.
- 11 menn var ansatt i gruvedrift, steinindustri, torvdrift og lignende.
- 172 menn var anleggsarbeidere.
- 121 menn og 101 kvinner dreiv forretningsvirksomhet.
- 54 menn dreiv landtransport, var vognmenn og sjåfører.
- 118 menn og 24 kvinner var ansatt ved jernbanen, posten og telegrafene.
- Sju menn var sjøfolk.
- 87 menn og 58 kvinner dreiv immateriell virksomhet.
- 218 kvinner var husbestyrerinner eller tjenere hos private.
- 63 kvinner utførte hus- og klesvask i sykehus og lignende.
- Fire menn og to kvinner dreiv dagarbeid som ikke var nærmere angitt.
- 1 856 kvinner var husmødre.
- 610 døtre utførte husarbeid i hjemmet.
- 80 menn og 106 kvinner hadde føderåd eller formuesinntekt.
- 77 menn og 127 var pensjonister, offentlige og veldedig forsørgede.
- 146 menn og 160 kvinner var privat forsørgede.

trossamfunn, som frikirkelige fra USA, engelske episkopale, romersk katolske og Kristi menighet. 83 sto utenfor ethvert trossamfunn.

Skoler og lærere

Modum hadde en rekke skolekretser. Det var om lag 25 kretser for hundre år siden. Den nye skolen på Stalsberg ble tatt i bruk 1923. Noen kretser ble slått sammen allerede før 2. verdenskrig. Først midt på 1960-tallet ble skolene sentralisert. Verksskolene ble

Drammenselven Papirfabrikk. Mange moinger jobbet ved papirfabrikkene.

slått sammen med bygdeskolene omkring 1920. Susenlund var den største av disse.

Vikersund fikk privat middelskole i 1920.

Presse

Modum hadde sin egen avis. Den het Oplandske Tidende og kom ut i Vikersund 1904–23. Redaktør fra 1910 var Ole Olsen. Han hadde vært lærer og klokker, og han var Amlunds svoger. Både Amlund og Olsen hadde vært venstremenn, men de var blant dem som ble mer konservative og som kom sammen med Høyre med i Samlingspartiet. Avisen var altså konservativ. I Drammen kom Fremtiden ut, som arbeiderbevegelsens avis. Torgeir Vraa var redaktør i Fremtiden. Den hadde bred dekning på Modum. Olsen og Vraa hadde vært lærerkolleger og kjente hverandre godt. De sto på hver sin side, men kanskje hadde de moro av å utfordre hverandre?

Forretninger

Mange dreiv forretning rundt på Modum. Private, handelsforeninger og kooperativer. Livlig handelsvirksomhet.

Mange dreiv også med transport. Det var lastebiler, busser og drosjer på veien i tillegg den transporten jernbanen sto for.

Helse og sunnhet

A Spanskesyken

Høsten 1918 rammet den sykdommen vi kaller spanskesyken. De to siste månedene i 1918 var det en rekke dødsfall som ble skrevet inn som lungebetennelse. Utover 1919 var det flere mindre utbrudd. I 1920 kom nok et større utbrudd. Mange barn og unge voksne døde. Mange barn mista far eller mor. En som døde ung var lærer og kirkesanger Olav Samuelsen på Heggen. Morfar til lærer Laila Hovde på Enger.

Den følgende oversikt er satt opp etter en gjennomgang av oversikten over Døde og begravede i Heggen sokn 1918–20.

- I 1918 døde 31 personer.
Av dem var 19 jenter/kvinner og 12 gutter/menn
- I 1919 døde 10 personer.
Av dem var 4 jenter/kvinner og 6 gutter/menn
- I 1920 døde 16 personer.
Av dem var 7 kvinner og 9 gutter/menn

I alt døde 57 personer av spanskesyke/lungebetennelse

Av samtlige døde var 17 født mellom 1910 og 1920, 13 var født mellom 1890 og 1910, 15 mellom 1870 og 1890

B Jordmødre

Jordmor Kristiane Ibsen ble pensjonert i 1920. Hun var født i 1853 i Utrimark. Hun fikk stipend til å ta jordmorutdannelse i Kristiania. Siden 1878 hadde hun vært jordmor i søndre Modum, altså 42 år. Hun var «madam Ibsen» for søndre Modum. Karoline Halvorsen var jordmor i Nordre Modum, og hennes datter Anna Olsen på Snarum.

C Gamlehjem

Modums gamlehjem var på Ilen gård. Ved folketellingen i 1920 ble det registrert 53 personer bosatt på Ilen. Dette tallet gjelder både ansatte og beboere.

Ikke alle hadde så bra den gangen heller. I Modum bodde det seks blinde, tre døvstumme, 39 åndssvake, 31 sinnssyke, 32 vanføre og to med flere lyter, som det het den gang.

Oppsummering

Jeg sa innledningsvis at jeg tror vi ville kjent oss igjen på Modum i 1920, i hvert fall vi som er litt oppi åra. For de yngre blir perspektivet et annet. Sosiale medier og fritidsreiser er blant det som er nytt.

Liv Therkelsen:

Åmot før i tida

Liv Therkelsen har levert dette utsnittet av et julebrev fra hennes bror Stein Therkelsen og hans kone Kari f. Buxrud. De minnes livet i tidligere tider. Brevet er skrevet jula 2003.

Folk snakker om gamle ting fra 1950-åra. Det er ikke gammelt sier vi, som begynte på folkeskolen i 1926 og 1927. Vi som husker den store streiken på Åmot i 1931, da Embretsfoss fabrikk stod i 9 måneder. Da ble alt grovarbeid til Åmot stadion utført på grunn av at fabrikkarbeiderne arbeidet på idrettsplassen i stedet for på fabrikk. Da plassen var ferdig, husker vi om vintrene den flotte skøytebanen som Erik,

Anders og «Skrøder» lagd, og når den blå lampa på toppen av Bårudåsen lyste, fikk vi gå på skøyter, mot å betale 10 øre pr kveld. Det var veldig festlig. En gang var det et stort skøyteløp på Åmot, hvor både Ivar Ballangrud og Charles Mathisen var med. De løp 500 m. på 43 sek. og to tiendedeler.

Under krigen ble all konkurranseidrett nedlagt. Den tiden hadde Åmot Kapell en glansperiode. Mange utflyttede Åmot-folk hadde evakuert tilbake og Åmot Indremisjon hadde opptil 101 medlemmer. Spesielt husker vi fra den tiden gudstjenestene nyttårsaften. Da var alle sitteplasser opptatt og mange stod både nederst i salen og i gangen.

Jon Mamen:

Portrettene i Nykirke, hvem forestiller de?

Artikkelen er tidligere trykt i Modum menighetsblad nr 4/2010. Her lettere bearbeidet

I Nykirke henger to portretter, malerier fra 1600-tallet. Maleriene har vært vel kjent, men ingen har visst hvem de forestiller.

I storverket om Norges kirker, Buskerud bind II og III, har Sigrid og Håkon Christie en beskrivelse av bildene. De antyder at det ene kanskje forestiller Modum-presten Hermann Paulsen som var prest ca 1660-1680, men at opplysningene stemmer dårlig.

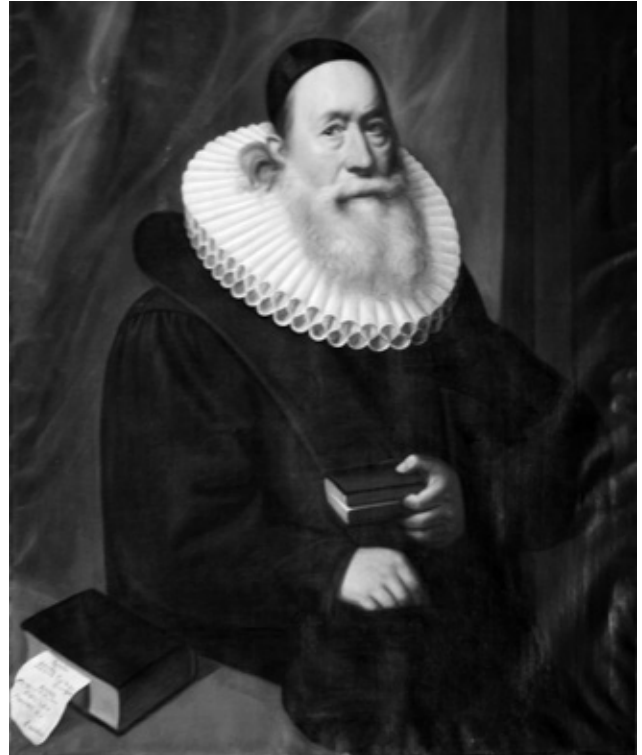
Jeg har sett på bildene på nytt, og har oppdaget to muligheter

1. De synes å framstille en og samme person, en prest
2. De kan settes i forbindelse med opplysninger om Nicolai Schwartz' slekt

Bildene er datert, det ene til 1675, det andre til 1680. De er malt av to ulike kunstnere, som har signert. Den ene kunstneren er D.Wuchters og den andre er R.Muszinsky. Det første bildet har opplysning om at personen er 69 år gammel og har en tjenestetid (som prest) på 45 år. På det andre bildet står det at personen er 72 år og har 50 års tjenestetid. Opplysningene om alder stemmer altså ikke helt med at det er samme person med fem års tidsforskjell. Jeg tror likevel at en slik uoverensstemmelse ikke er avgjørende for å utelukke at det kan være samme person.

Hvem er så denne mannen? Jeg tror vi kan utelukke at det er en lokal prest. Bildene er rett og slett for flotte. De er meget gode portretter. Særlig er bildet signert av D.Wuchter et meget godt maleri. Dette peker mot det europeiske kontinent. Og vi har en opplagt forbindelse den veien i Nicolai Schwartz, eier av Buskerud gård i mange år til sin død i 1753. I Modums Historie III forteller Roar Tank om Schwartz og hans familie. Denne artikkelen er hovedkilden min. Schwartz var gift med Alhed Marie Heins. Hun arvet Buskerud i 1708. Hun giftet seg med Nicolai Schwartz. Han ble født i Lund i Skåne og han var en lærd mann. Det er ikke kjent når de flyttet inn på Buskerud, men det må ha vært rundt 1720. I 1723 kjøpte Schwartz Modums kirker av kongen for 1000 riksdaler.

Nicolai Schwartz var sønn av Josua Schwartz. Han var også en lærd mann, og han var kjent som en

D. Wuchters portrett.

Foto Brit Mamen

Ætatis (alder) 69. Ministerii (tjenestetid) 45.

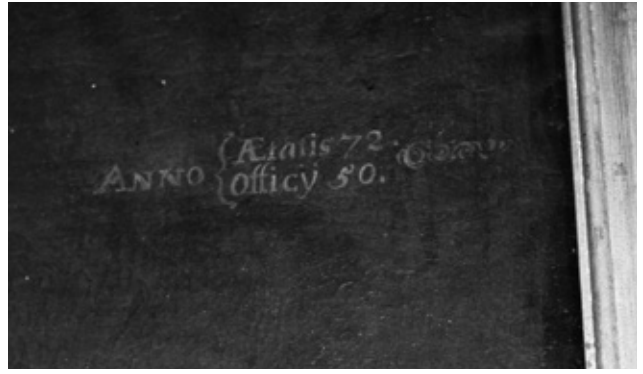

R. Muszinskys portrett.

Foto Brit Mamen

urokråke. Han kom stadig i krangel med folk. Han var en tid professor i teologi ved universitetet i Lund. I forbindelse med krigen i 1676 flyktet han fra Skåne til København. Han endte som biskop i Slesvig. Han var igjen sønn av en prest fra Pommern i Nord-Tyskland.. Denne presten het Jacob Schwartz. Det opplyses at dette er den tyske form av det polske navnet Czernetschy.

Noen søk på nettet har brakt fram flere opplysninger. Både Nicolai og Josva Schwartz er omtalt i Dansk biografisk leksikon. Sporene leder til Jacob Schwartz, som var prest i Lupow i Bak-Pommern (nå Lupawa i Polen) i mange år. Han døde som prest der i 1690.

Ætatis (alder) 72. Officij (tjenestetid) 50.

Dette stemmer temmelig godt med opplysningene på bildene. Hvis han var 72 år i 1680, er det ikke urimelig at han levde enda ti år.

Hvem er så kunstnerne, som har malt disse portrettene. D. Wuchters kan være en hollandsk maler, Daniel Wuchters. I København fantes en annen hollandsk maler, en som malte mange bilder av kongelige og hoffets personer. Han het Abraham Wuchters. Denne Daniel kan ha vært hans bror. Christie har funnet ut at han reiste til Moskva i 1662 og at han var i tsarens tjeneste i 1667. Det passer bedre at han har malt en prest i Pommern i 1675, enn at han skulle ha malt en norsk geistlig.

R.Muszinsky må også ha vært en god kunstner. Navnet tyder på opphav i Polen eller nærliggende områder.

Hvordan har så bildene havnet i Nykirke? Da Schwartz døde i 1753, kom det nye eiere til Buskerud. De syntes kanskje ikke at bildene av forrige eiers bestefar var noe å ha i stua, samtidig som de så at bildene var for flotte til å kastes. Og de eide jo Modums kirker. Så det naturlige var å henge bildene i Nykirke. Der har de blitt hengende til denne dag. De har større verdi dersom vi kan fortelle hvem de forestiller.

Min teori er altså at begge disse bildene forestiller sogneprest Jacob Schwartz fra Lupow i Pommern, Nicolai Schwartz' farfar.

Jon Mamen:

Å forstå Modum og moingen

Hva jeg har skrevet om i Gamle Modum

Jeg kom til Modum for å være prest. 10 februar 1980 kom jeg med familie og flyttelass til Åmot. Jeg var blitt tildelt bolig i det huset som var bygd som legebolig, i den veien som heter Doktorveien. Dette var like ved Folkets hus. Jeg satte straks i gang med et prosjekt som jeg har kalt «å forstå Modum og moingen». Jeg så jo at Modum var gjennomskåret av elver og vann, så jeg måtte lære meg vegene og bruene som førte til de ulke kirkestedene hvor jeg skulle gjøre tjeneste. Jeg ble møtt av mennesker som bodde i bygda og som kunne fortelle hvordan ting hadde vært før.

Så fikk jeg tak i Modums Historie. Jeg fant ut at det ikke var et bokverk å lese fra først til sist. Men jeg brukte registerbindet og lærte å slå opp og lese der hvor det sto noe som interesserte meg. Slik sett er Modums Historie en rik kilde. Men den er slett ikke uten feil.

En sommerdag i 1982 kom Brit, kona mi, med en pilespiss hun hadde funnet under noe graving på tomte. Vi leverte den på Drammens museum. Den viste seg å stamme fra vikingtida. Dette funnet ble en åpner mot tida for tusen år siden.

Det tok ikke lang tid før jeg også måtte vikariere som sokneprest. Da fikk jeg tilgang til prestegårdens innholdsrike arkivskap og loft.

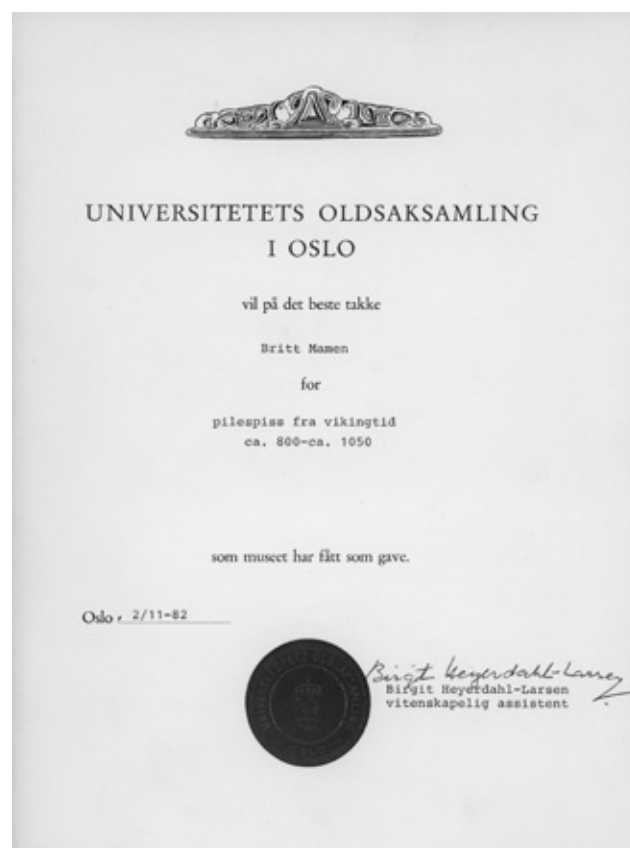

Pilespiss av jern som R 541, men bladets nedre del smalere enn på typeeksemplaret. Bortsett fra et hakk i ene egg nær odden, er pilespissen usedvanlig velbevart. Den har muligens glødeskall på hele overflaten. L. 11,8 cm, stb. 1,5 cm. F. av Brit Mamen, 3340 Åmot, under arbeid på potetåkeren på lokaliteten Doktorboligen rett opp for jernbanestasjonen på Åmot, Enger (53/300), Heggens. Modum p.k. Buskerud. Pilespissen lå i kull- og bålrester ca. 45 cm dypt. Det skal tidligere ha vært brent St.Hans-bål på stedet.

Jeg ble også kjent med historieskribentene som levde i bygda. Thure Lund, Kai Hunstadbråten, Olav Sørensen og Arne Sørensen har vært viktige formidlere. Kristian Linnerud var også en god lærer i Modum kommunes historie. Jeg sugde til meg kunnskap. Men jeg hadde enda ikke begynt å skrive.

I 1985 ble jeg sokneprest og flytta til Heggen prestegård. Der fikk jeg bo i 20 år. Jeg syns at jeg begynte å forstå noe av Modum og moingene.

I 1986 kom Gamle Modum ut med sitt første hefte. Dette var et spennende tiltak, syntes jeg. I 1989 ville redaksjonen gi ut et temanummer om skolen i anledning at det var 250 år siden den første skoleloven av 1739. Da gav jeg redaksjonen et dokument som jeg hadde funnet i prestearkivet. Det handlet om en søskenflokk fra Brekke som ble lærere i omgangsskolen. Artikkelen var skrevet i 1869 av to medlemmer av slekten. I bladet ble jeg oppført som forfatter. Denne artikkelen vakte stor interesse, særlig blant de

mange etterkommerne fra denne søskenflokk, som her fant en kilde til kunnskap om slekten sin tilbake til Ole Hansen fra Sponelandet og Ellen Hansdatter Gunnarud fra Nykirke. De gifta seg i 1751. Artikkelen forteller om deres barn og etterslekt.

Christen Mamen Glückstad. Residerende kapellan 1851-63.

Året etter, i 1990, leverte jeg en artikkel om presten Christen Mamen Glückstad. Han var kapellan på Modum 1859-63. Han arbeidet for å forbedre skolevesenet. Mellomnavnet hans tilsier jo et slektskap. Glückstad var fetter til min tipp-tippoldefar. Noen av min interesse har vært å bli kjent med prestene som har vært her før. Modum har hatt mange dyktige prester. Jeg har kjent det som at jeg har stått i en lang rekke av prester som har betjent moingene. Den tanken har gitt meg mye glede. Det har vært mange flinke folk blant dem. Men selvfølgelig var de barn av sin tid.

I 1991 ble jeg invitert inn i redaksjonen sammen med Kai Hunstadbråten, Thure Lund og Kristian Linnerud. Fram til år 2000 var det vi som utgjorde redaksjonen. Dette var litt av en gjeng å møte. Jeg kjente meg liten, men også privilegert. De delte rikelig med historier. I dette nummeret hadde jeg tre bidrag. Jeg skrev om kirken under krig og okkupasjon. Videre skrev jeg om Alexander Nicolai Beck, som var prest og som fungerte som den første banksjefen i Modum Sparebank. Den tredje artikkelen var en utskrift jeg hadde gjort av Lauritz Stangs dagbok. Lauritz Stang

var sønn til Thomas Stang, sokneprest i Modum 1865-75. Sønnen fortalte i dagboka om et besøk hjemme hos foreldrene på Heggen prestegård.

Alle disse tre artiklene handlet om prester som det var en historie omkring.

I heftet for 1992 hadde jeg nok en presteartikkel, denne gang om Essendrop, sokneprest fra 1814-1837. I forbindelse med Essendrop kom jeg også inn på temaet rokkesteinene på Hovlandsfjell. De ble nemlig en stor sensasjon etter at Essendrop hadde vært på besøk på Bornholm sammen med husmannen sin, Lage Hansen. På Bornholm finnes en slik rokkestein og det var en teori om at slike steiner var satt opp av en befolkning av kjemper som hadde levd på jorden tidligere. Essendrop tok med denne historien hjem og Lage Hansen ble veiviser for mange som ville se disse steinene.

Videre hadde jeg en artikkel om en haugiansk lekmannsforkynner fra Modum, Daniel Hvelven. I år er det 250 år siden Hauge ble født. Temaet Hauge og haugianere har fortsatt å interessere meg.

I 1993 hadde jeg to artikler hvor tidligere sokneprest Amlund ble omtalt. Amlund er den av forgjengerne mine som jeg har hørt mest og skrevet mest om. Amlund var sokneprest 1897 – 1929. Den ene artikkelen var en avskrift av brev som han hadde sendt. Brevene fra Amlund var visst alltid lesverdige. Den andre artikkelen handlet om Heggen prestegård. Men også der står det mye om Amlund.

I 1995 hadde jeg en artikkel om biskop Jens Nilsøns visitasreise gjennom Modum sommeren 1595. Det ble også arrangert en markering med biskop Osberg for å minnes den reisen.

I 1996 hadde jeg en artikkel om en gammel bibel som Modum kommune eier. Denne bibelen er et eksemplar av Christian 3.s bibel. Den ble trykt i København i 1550. Den hører til boksamlingen etter Christopher Hornsrud.

I 1998 har jeg en hel artikkel om rokkesteinene på Hovlandsfjell, en oppfølger av artikkelen om Essendrop i 1992.

I 1999 hadde jeg tre artikler. Jeg hadde hatt studiepermisjon og fått lov til å studere endringer i kirkeskikkene som skjedde i andre del av 1800-tallet. Det var gjennomgripende endringer, som enda kan oppleves. Jeg skrev om sokneprest Grønvold, som var prest på Modum i denne tiden. Grønvold uttalte seg positivt om moingene, slik jeg leser hans innberetninger i forbindelse med visitas. Og så skrev jeg om bygdenavnet Modum, som jeg lenge hadde prøvd å forstå.

I 2000 skrev jeg om Modum i saga-litteraturen. I en annen artikkel prøver jeg å fortelle om da Modum ble kristnet. Også denne artikkelen bygger på sagaenes beretninger.

I 2001 døde Kai Hunstadbråten. Samme år hadde jeg en stor hjerteoperasjon.

I 2002 kom Asbjørn Lind inn i redaksjonen.

I 2004 døde Kristian Linnerud. Thure Lund, Aase Hanna Fure og Asbjørn Lind var sammen med meg

Ribbungene har sluppet unna forfølgerne. De står oppe på 'den høge brekka' og ser birkebeinerhæren på isen på vei mot Vassbunn. Illustrasjon til artikkelen «Modum i saga-litteraturen»

Tegnet av Birger Hammerstad.

i redaksjonen. Jeg hadde to artikler. Den ene var en gjengivelse av hvem som abonnerte på Hans Strøms prekansamling i 1792. Den andre var en oversikt over skoler og lærere på Modum ved visitasen i 1882.

I 2005 kom Erling Diesen inn i redaksjonen. Dette året flyttet jeg fra Heggen til Fjerdingsstad. Jeg fikk mer syn for hvor tett Eiker og Modum henger sammen.

Jeg hadde laget et sammendrag av Amlunds tale ved festgudstjenesten 7.12.1905. Jeg hadde også en artikkel om prestestillinger på Modum som ble utlyst omkring 1905.

I år 2006 døde Thure Lund. Jeg ble nå den i redaksjonen som hadde lederansvar. Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Andreas Øvergaard og Erling Diesen var sammen med meg i redaksjonen.

Dette året hadde jeg en artikkel om Amlund og hans familiebakgrunn.

I år 2008 kom Kåre Norli inn i redaksjonen. Jeg hadde en artikkel om matrikkelen over eiendommer, under titelen «Alle bor på en gård». Hver fast eiendom har et gårds- og bruksnummer. Jeg tok for meg listen over gårder og fordelte dem på sokn og på fjerding. Jeg hadde også satt inn en artikkel av H.G.Heggtveit om overgartner ved Tøien Niels Gre-

en Moe og kommentert artikkelen. Niels Moe var fra plassen Moen under Heggen.

I 2009 hadde jeg en artikkel om Niels P. Haugen som utvandret fra Modum sammen med sine foreldre og søsken, og som ble en betydelig politiker i USA.

I 2010 hadde jeg to artikler. I den ene spør jeg: Hvorfor ble Christopher Hornsrud sosialist? Der peker jeg på at morsfamilien hans har betydd mer enn det som har kommet fram i det som hittil er om Hornsrud.

I en annen artikkel spør jeg om Modum likevel er et gårdsnavn. Jeg peker på muligheten for at navnet Mælum kan være en forvanskning av Modum.

I 2011 har jeg en artikkel som forteller om festen for beslutningen om et norsk universitet, slik den ble feiret på Modum 11. desember 1811. Jeg har også en artikkel om materialforvalter Peder Sandager ved Blaafarveværket. Jeg har også en artikkel om kirken og arbeiderbevegelsen med referater fra Heggen menighetsråds protokoll fra 1920-tallet.

I 2012 hadde jeg to artikler, en om Marcus Thrane og Modum og en om Ole Irgens som var ansatt ved Blaafarveværket fra 1825, først som lærer, siden som kontormedarbeider. Denne familien utvandret til Amerika etter konkursen på Værket 1849.

I 2013 har jeg en artikkel om hva som skjedde på Modum i 1814, om valget på valgmenn som møttes i Hokksund og som valgte hvem som skulle møte på Eidsvoll fra Buskerud. Jeg har også en artikkel om foreningen Vaaraan og huset som foreningen eide. Så har jeg en artikkel om ingeniør Sanderød som var ansatt ved Embrets foss fra 1911 til sin død i 1951 og om møtet med hans barnebarn som besøkte Modum en vinterdag i 2013.

I 2014 skrev jeg en artikkel om Eystein Poulsen, prest og humanist på Heggen

I 2015 skrev jeg om Hans Nielsen Hauge og haugianerkvinnen Anne Vister. Hun var gift med Erik Christophersen Gundhus og bodde på Snarum 1807 til ca 1820. Erik døde i 1819. Senere ble hun gift med Hauges venn Tollef Olsen Bache.

I 2016 hadde jeg ingen artikkel under mitt navn. Men jeg hadde funnet fram et gammelt stykke i Fremtiden 19. febr. 1909, hvor signaturen –ns (som kan ha vært redaksjonssekretær Hans Amundsen) skrev om Ole Andersen Aasen. Han hadde arbeidet ved Blaafarveværket og kjente Marcus Thrane. Seinere hadde han flytta til Hokksund og arbeida på sagbruk ved Hoen. Jeg bearbeidet og kommenterte artikkelen fra Fremtiden.

I 2017 hadde jeg flere artikler. Jeg skrev om at Modum ble større etter reformasjonen. Da ble nemlig grensa mellom Modum og Tverrdalene i vest endra. Nykirke sokn og Snarum sokn ble lagt til Modum før 1570. Slik oppsto to prestegjeld hver med tre sokn: Modum prestegjeld med Heggen, Nykirke og Snarum sokn og Sigdal prestegjeld med Sigdal, Eggedal og Krødsherad sokn.

Videre skrev jeg om et Amerika-brev som hadde vært trykt i Fremtiden i 1938 og om personene som er omhandlet i brevet. Og jeg hadde en artikkel om bautaen over krigens falne og historien bak bautaen.

I 2018 skrev jeg den første av to artikler om Nykirke-bygda. Den handlet særlig om Buskerud og de sørlige områdene. Der la jeg fram teorien om at grensa mot Eiker ble trukket sørover midt på tusen-tallet for at Tverrdalene skulle få båt plass for et krigsskip nedenfor Døvikfoss. De måtte helt ned til Støa under Hassel for å finne en slik plass.

Videre hadde jeg et stykke om rettssaken etter et drap som fant sted på Setersberg i 1819. Jeg skrev også om Peder Christophersen som kom til Modum som skoleholder. Han ble orgelbygger og organist, og han ble pottemaker ved Blaafarveværket. I 1806 flytta han til Gjerpen. I 1825 søkte han stilling som lærer ved Ny-moen skole. Stillingen fikk han ikke, men søknaden er interessant.

I 2019 skrev jeg mer om Nykirke-bygda. Denne gang var Simostranda hovedemne. Jeg mener at grensa som ble trukket mellom Simostranda og Sigdal ca 1570, ikke var noen naturlig grense. Det naturlige er å se sammenhengen mellom Simostranda og Øverbyroa, fra Nes til Solum. Der mener jeg den gamle grensa mellom fjerdingene i Tverrdalene må ha gått.

Videre hadde jeg to artikler om kjente moinger. En artikkel forteller om Christoffer Jellum, som var morbror og rådgiver for Christopher Hornsrud da han kom inn i Modum-politikken 1883. En annen artikkel handler om Ole Olsen som var lærer ved fabrikk skolen i Geithus, han ble klokker i Heggen og deretter redaktør av Oplandske Tidende.

Endelig i årgang 2020 skrev jeg om Knud Stud i Vassbonn. Han var vertshusholder på Bentsborg, han var organist i Heggen og han var haugianer. En annen artikkel skrev jeg om jordmødre på Modum, først og fremst om de som hadde blitt utdannet ved jordmorskolen i Kristiania/Oslo.

I innværende heftet har jeg også skrevet flere artikler.

Har jeg så nådd målet mitt om å forstå Modum og moingene? Etter mer enn 40 år i området skjønner jeg mye mer enn jeg gjorde den første tida. Men fremdeles er det mye å gruble over. Det er stoff nok til nye artikler.

Jeg har utvida området mitt både til å gjelde Eiker og Sigdal-Krødsherad. Jeg ser tydelige sammenhenger mellom disse bygdene. Grensene har blitt endret. Den som vil skjønne det ene av disse områdene, må også gjøre seg kjent med de andre. Særlig mener jeg at området rundt Buskerud må ha vært et område med historie som alle tre bygdene har andel i.

Jeg vil takke for tilliten som har blitt vist meg av Modum Historielag og medarbeidere i redaksjonen for Gamle Modum.

Medlemmer av Gamle Modums redaksjon

- 1986: Aase Hanna Fure, Kirsten Rust, Kai Hunstadbråten, Ole Andreas Sandaker, Thure Lund, Arne Sørensen
- 1987: Aase Hanna Fure, Kirsten Rust, Kai Hunstadbråten, Ole Andreas Sandaker, Thure Lund, Arne Sørensen
- 1988: Kai Hunstadbråten, Thure Lund, Arne Sørensen
- 1989: Kai Hunstadbråten, Thure Lund, Olav Sørensen, Arne Sørensen
- 1990: Kai Hunstadbråten, Thure Lund, Arne Sørensen
- 1991: Kai Hunstadbråten, Thure Lund, Jon Mamen, Kristian Linnerud
- 1992: Thure Lund, Jon Mamen, Kai Hunstadbråten, Kristian Linnerud
- 1993: Thure Lund, Jon Mamen, Kai Hunstadbråten, Kristian Linnerud
- 1994: Thure Lund, Jon Mamen, Kai Hunstadbråten, Kristian Linnerud
- 1995: Kai Hunstadbråten, Thure Lund, Jon Mamen, Kristian Linnerud
- 1996: Kai Hunstadbråten, Thure Lund, Jon Mamen, Kristian Linnerud
- 1997: Kai Hunstadbråten, Thure Lund, Jon Mamen, Kristian Linnerud
- 1998: Kai Hunstadbråten, Thure Lund, Jon Mamen, Kristian Linnerud
- 1999: Kai Hunstadbråten, Thure Lund, Jon Mamen, Kristian Linnerud
- 2000: Kai Hunstadbråten, Thure Lund, Jon Mamen, Kristian Linnerud
- 2001: Thure Lund, Jon Mamen, Kristian Linnerud, Aase Hanna Fure, Andreas Øvergaard, Håvard Altern
- 2002: Thure Lund, Jon Mamen, Kristian Linnerud, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind
- 2003: Thure Lund, Jon Mamen, Kristian Linnerud, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind
- 2004: Thure Lund, Jon Mamen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind
- 2005: Jon Mamen, Håvard Altern, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Thure Lund, Andreas Øvergaard
- 2006: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Andreas Øvergaard
- 2007: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Andreas Øvergaard
- 2008: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Kåre Norli, Andreas Øvergaard
- 2009: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Kåre Norli
- 2010: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Kåre Norli
- 2011: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Kåre Norli
- 2012: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Astrid Thon
- 2014: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind
- 2015: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind
- 2016: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Andreas Øvergaard
- 2017: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Andreas Øvergaard
- 2018: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Andreas Øvergaard, Erling T. Scheen
- 2019: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Andreas Øvergaard, Erling T. Scheen
- 2020: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Andreas Øvergaard, Erling T. Scheen
- 2021: Jon Mamen, Erling Diesen, Aase Hanna Fure, Asbjørn Lind, Andreas Øvergaard, Erling T. Scheen

ISBN 9788299983785

9 788299 983785 >